

T.C
ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
ÖZEL EĞİTİM ANABİLİM DALI

**ENGELLİ BİREYLERİN YEREL YÖNETİMLERİN SUNDUĞU
TEKNOLOJİK HİZMETLERE YÖNELİK GÖRÜŞ VE
BEKLENTİLERİ
(KOCAELİ İLİ ÖRNEĞİ)**

Ayşenur KAHRAMAN AYTEKİN

Temmuz - 2009

T.C
ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL EĞİTİM ANABİLİM DALI

**ENGELLİ BİREYLERİN YEREL YÖNETİMLERİN SUNDUĞU
TEKNOLOJİK HİZMETLERE YÖNELİK GÖRÜŞ VE
BEKLENTİLERİ
(KOCAELİ İLİ ÖRNEĞİ)**

Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan
Ayşenur KAHRAMAN AYTEKİN

Danışman
Yrd. Doç. Dr. Erkan TEKİNARSLAN

Temmuz- 2009

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE,

Ayşenur KAHRAMAN AYTEKİN'e ait "Engelli Bireylerin Yerel Yönetimlerin Sunduğu Teknolojik Hizmetlere Yönelik Görüş ve Beklentileri (Kocaeli İli Örneği)" adlı çalışma, jürimiz tarafından Özel Eğitim Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir. (.../.../2009)

Akademik Unvan ve Adı Soyadı

İmza

Üye (Tez Danışmanı) : Yrd. Doç. Dr. Erkan TEKİNARSLAN .....

Üye : Yrd.Doç.Dr. Ahmet YIKMIŞ .....

Üye : Yrd. Doç. Dr. Emine ERATAY .....

Prof. Dr. Gönül ÜLKER
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ABSTRACT

THE OPINIONS AND EXPECTATIONS OF PHYSICALLY DISABLED PEOPLE ABOUT TECNOLOGICAL SERVICES PROVIDED BY LOCAL MINISTARIES: (THE EXAMPLE OF KOCAELİ CITY)

Ayşenur KAHRAMAN AYTEKİN

Master's Thesis

Special Education Teaching Programme

Thesis supervisor: Asst. Prof. Dr. Erkan TEKİNARSLAN

MAY, 2009, 111 pages

The purpose of this research is to determine whether the technological services held by local ministries for physically disabled people are enough or not, whether they satisfy the expectations of physically disabled people or not and what the physically disabled people's expectations about technological services held by local ministries.

The interview questions prepared for this purpose were practiced on physically disabled people who live in Kocaeli Municipality during August 2008. 5 of these people are orthopedically, 5 are audially and the other 5 people are orally disabled. In addition it is also practiced on 4 managers of Kocaeli Municipality.

The data of interviews are grouped and presented in result sections as graphics after analysing one by one according to physically disableds' disability kind, education levels, sexes, living areas.

Research findings show that Kocaeli Municipality present some technological services for the physically disabled people but these services can not be transferred enough , and they can not satisfy the physically disabled people's expectations about technological services.

Key words ; physical disabled , local municipality, technological service.

ÖZET

ENGELLİ BİREYLERİN YEREL YÖNETİMLERİN SUNDUĞU TEKNOLOJİK HİZMETLERE YÖNELİK GÖRÜŞ VE BEKLENTİLERİ (KOCAELİ İLİ ÖRNEĞİ)

Ayşenur KAHRAMAN AYTEKİN

Yüksek Lisans Tezi

Özel Eğitim Anabilim Dalı

Tez Danışmanı : Yrd. Doç. Dr. Erkan TEKİNARSLAN

Mayıs, 2009, 111 sayfa

Bu araştırma; fiziksel engelli bireylere yerel yönetimlerin sunduğu teknolojik hizmetlerin yeterli olup olmadığı, fiziksel engelli bireylerin beklentilerini karşılayıp karşılamadığı ve fiziksel engelli bireylerin yerel yönetimlerden teknolojik hizmetlere dair beklentilerinin neler olduğunu belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Bu amaç doğrultusunda hazırlanan görüşme soruları Ağustos 2008 döneminde Kocaeli Büyükşehir Belediyesi sınırları içerisinde ikamet eden 5'i ortopedik, 5'i görme, 5'i de işitme konuşma olmak üzere 15 fiziksel engelli bireye ve Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin 4 üst düzey yöneticisine uygulanmıştır.

Görüşmeden elde edilen veriler gruplandırılarak, fiziksel engellilerin engel türleri, eğitim düzeyleri, cinsiyetleri ve ikamet ettikleri ilçelere göre ayrı ayrı incelenerek grafikler halinde bulgular bölümünde sunulmuştur.

Araştırma sonucunda; Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin fiziksel engelli bireylere yönelik çeşitli teknolojik hizmetler sunduğu, ancak sunduğu teknolojik

hizmetleri fiziksel engelli bireylere yeteri düzeyde ulaştıramadığı ve fiziksel engelli bireylerin teknolojik hizmetlere dair beklentilerini yeterince karşılayamadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Fiziksel engelli, Yerel yönetim, Teknolojik hizmet

TEŞEKKÜR

Değerli bilgi ve deneyimleri ile bu çalışmanın her aşamasında desteğini ve yardımını esirgemeyen tez danışmanım Yrd. Doç. Dr. Erkan TEKİNARSLAN'a teşekkürlerimi sunarım.

Yüksek lisans eğitimim süresince bana destek veren ve her zaman yol gösteren Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Bölüm Başkanı Yrd. Doç. Dr. Ahmet YIKMIŞ'a ve değerli öğretim üyelerine teşekkür ederim.

Ayrıca araştırmama katılan tüm fiziksel engelli bireylere ve Kocaeli Büyükşehir Belediyesi yetkililerine teşekkürü bir borç bilirim.

Çalışmamın her aşamasında fedakârlıkta bulunan ve eğitimim için hiçbir zaman desteklerini esirgemeyen aileme ve eşime teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

ABSTRACT.....	iii
ÖZET.....	v
TEŞEKKÜR.....	vii
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar DİZİNİ	xi
GRAFİKLER DİZİNİ	xii

BÖLÜM I

1. GİRİŞ

1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı.....	3
1.3. Araştırmanın Önemi.....	5
1.4. Sayıtlar	5
1.5. Sınırlılıklar	5
1.6. Tanımlar	6

BÖLÜM II

2. KURAMSAL TEMELLER VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Yerel Yönetimler.....	7
2.1.1 Yerel Yönetim Kavramı.....	7
2.1.2 Yerel Yönetimlerin Tarihi.....	8
2.1.2.1 Dünyada Yerel Yönetimlerin Gelişimi	9
2.1.2.2 Türkiye’de Yerel Yönetimlerin Gelişimi	15
2.1.3 Yerel Yönetim Türleri.....	20
2.1.3.1 İl Özel İdareleri	21
2.1.3.2 Köyler.....	22
2.1.3.3 Belediyeler	23
2.2. Engelliler ve Teknoloji.....	24
2.2.1 Engellinin Tanımı.....	24
2.2.2 Engellilik Türleri	26

2.2.2.1	Fiziksel Engelli	28
2.2.2.1.1	Görme Engelli	28
2.2.2.1.2	İşitme Engelli	29
2.2.2.1.3	Konuşma Engelli	30
2.2.2.1.4	Ortopedik Engelli	30
2.2.2.2	Zihinsel Engelli	31
2.2.3	Teknoloji Kavramı	32
2.2.4	Fiziksel Engelli Bireyler ve Teknoloji	34
2.3.	Kocaeli Büyükşehir Belediyesi ve Fiziksel Engellilere Yönelik Teknolojik Uygulamaları	38
2.3.1	Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Hakkında	38
2.3.2	Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nde Fiziksel Engellilere Yönelik Teknolojik Uygulamalar	39
2.4.	İlgili Araştırmalar	42

BÖLÜM III

3. YÖNTEM

3.1.	Çalışmanın Yöntemi	46
3.1.1	Doküman İncelemesi	47
3.1.2	Gözlem	47
3.1.3	Görüşme	48
3.2.	Evren ve Örneklem	49
3.3.	Verilerin Toplanması ve Yorumlanması	50

BÖLÜM IV

4. BULGULAR

4.1.	Fiziksel Engelli Bireylerle Yapılan Görüşmelerin Bulguları	51
4.2.	Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Yöneticileriyle Yapılan Görüşmelerin Bulguları	88

BÖLÜM V

5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1.	Sonuç ve Tartışma	92

5.2. Öneriler	98
5.2.1 Uygulamaya Yönelik Uygulamalar.....	98
5.2.2 İleri Araştırmalara Yönelik Öneriler	99
KAYNAKÇA	101
EKLER.....	109
ÖZGEÇMİŞ.....	111

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Engellilerin Demografik Özellikleri.....	49

GRAFİKLER DİZİNİ

Grafik 1. Araştırmaya Katılan Fiziksel Engellilerin Engel Türlerine Göre Dağılımı	51
Grafik 2. Araştırmaya Katılan Fiziksel Engellilerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı ..	52
Grafik 3. Araştırmaya Katılan Fiziksel Engellilerin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı	52
Grafik 4. Araştırmaya Katılan Fiziksel Engellilerin Eğitim Düzeylerine Göre Dağılımı	53
Grafik 5. Araştırmaya Katılan Fiziksel Engellilerin Yaşadıkları İlçelere Göre Dağılımı	54
Grafik 6. Birinci Soruya Evet Diyenlerin Hangi Hizmetlerden Faydalandıklarına Göre Dağılımları	55
Grafik 7. Birinci Soruya Cevap Verenlerin Cevaplarının Eğitim Durumlarına Göre Yüzdelik Dağılımı	55
Grafik 8. Birinci Soruya Cevap Veren Engellilerin Cinsiyetlerine Göre Yüzdelik Dağılımları	56
Grafik 9. Birinci Soruya Cevap Veren Fiziksel Engellilerin Engel Türlerine Göre Yüzdelik Dağılımları	57
Grafik 10. Birinci Soruya Cevap Veren Fiziksel Engellilerin İkamet Ettikleri Yerlere Göre Yüzdelik Dağılımları	58
Grafik 11. İkinci Soruya Hayır Diyenlerin Nedenleri ve Dağılımları	59
Grafik 12. İkinci Soruya Cevap Veren Fiziksel Engellilerin Engel Türlerine Göre Yüzdelik Dağılımları	60
Grafik 13. İkinci Soruya Cevap Veren Fiziksel Engellilerin Cinsiyetlerine Göre Yüzdelik Dağılımları	61
Grafik 14. İkinci Soruya Cevap Veren Fiziksel Engellilerin Eğitim Durumlarına Göre Yüzdelik Dağılımları	62
Grafik 15. İkinci Soruya Cevap Veren Fiziksel Engellilerin İkamet Ettikleri Yerlere Göre Yüzdelik Dağılımları	63
Grafik 16. Üçüncü Soruya Yetersiz Diyenlerin Yetersiz Gördükleri Hizmetlere Göre Dağılımları	64

Grafik 17. Üçüncü Soruya Cevap Veren Fiziksel Engellilerin Engel Türlerine Göre Yüzdelik Dağılımları.....	65
Grafik 18. Üçüncü Soruya Cevap Veren Fiziksel Engellilerin Cinsiyetlerine Göre Yüzdelik Dağılımları.....	66
Grafik 19. Üçüncü Soruya Cevap Veren Fiziksel Engellilerin Eğitim Durumlarına Göre Yüzdelik Dağılımları.....	67
Grafik 20. Üçüncü Soruya Cevap Veren Fiziksel Engellilerin İkamet Ettikleri Yerlere Göre Yüzdelik Dağılımları.....	68
Grafik 21. Yerel Yönetimin Fiziksel Engelli Bireylere Sunduğu Teknolojik Hizmetlerin Hayatlarını Hangi Alanlarda Ne Şekilde Kolaylaştırdığının Dağılımı	69
Grafik 22. Dördüncü Soruya Cevap Veren Fiziksel Engellilerin Engel Türlerine Göre Yüzdelik Dağılımları.....	71
Grafik 23. Dördüncü Soruya Cevap Veren Fiziksel Engellilerin Cinsiyetlerine Göre Yüzdelik Dağılımları.....	72
Grafik 24. Dördüncü Soruya Cevap Veren Fiziksel Engellilerin Eğitim Durumlarına Göre Yüzdelik Dağılımları.....	73
Grafik 25. Yerel Yönetimin Fiziksel Engelli Bireyin Engeline Yönelik Bekledikleri Teknolojik Hizmetlerin Dağılımı	74
Grafik 26. Beşinci Soruya Cevap Veren Fiziksel Engellilerin Engel Türlerine Göre Yüzdelik Dağılımları.....	75
Grafik 27. Beşinci Soruya Cevap Veren Fiziksel Engellilerin Cinsiyetlerine Göre Yüzdelik Dağılımları.....	76
Grafik 28. Beşinci Soruya Cevap Veren Fiziksel Engellilerin Eğitim Durumlarına Göre Yüzdelik Dağılımları.....	76
Grafik 29. Beşinci Soruya Cevap Veren Fiziksel Engellilerin İkamet Ettikleri Yerlere Göre Yüzdelik Dağılımları.....	77
Grafik 30. Araştırmaya Katılan Fiziksel Engelli Bireylerin Mevcut Teknolojik Hizmetler Hakkında Gözlemledikleri Eksiklikler.....	78
Grafik 31. Altıncı Soruya Cevap Veren Fiziksel Engellilerin Engel Türlerine Göre Yüzdelik Dağılımları.....	79
Grafik 32. Altıncı Soruya Cevap Veren Fiziksel Engellilerin Cinsiyetlerine Göre Yüzdelik Dağılımları.....	80

Grafik 33. Altıncı Soruya Cevap Veren Fiziksel Engellilerin Eğitim Durumlarına Göre Yüzdelik Dağılımları.....	81
Grafik 34. Altıncı Soruya Cevap Veren Fiziksel Engellilerin İkamet Ettikleri Yerlere Göre Yüzdelik Dağılımları.....	82
Grafik 35. Araştırmaya Katılan Fiziksel Engelli Bireylerin Mevcut Teknolojik Hizmetler Konusundaki Eksiklikleri İlgililere Bildirdiklerinde Dikkate Alınıp Alınmaması Durumu	83
Grafik 36. Yedinci Soruya Cevap Veren Fiziksel Engellilerin Engel Türlerine Göre Yüzdelik Dağılımları.....	84
Grafik 37. Yedinci Soruya Cevap Veren Fiziksel Engellilerin Eğitim Durumlarına Göre Yüzdelik Dağılımları.....	85
Grafik 38. Yedinci Soruya Cevap Veren Fiziksel Engellilerin İkamet Ettikleri Yerlere Göre Yüzdelik Dağılımları.....	86

BÖLÜM I

1. GİRİŞ

1.1. Problem Durumu

Her insan farklı özelliklere sahiptir ve her insanın sağlıklı yaşama hakkı vardır. Sağlıklı bir yaşamın herkes için doğuştan kazanılmış bir hak olduğu görüşü ilk kez 1948'de Birleşmiş Milletler örgütünce yayınlanan İnsan Hakları Bildirgesinde, 1970 yılında da Dünya Sağlık Örgütü tarafından belirlenmiştir (Aytaç, 2000).

Sağlıklı yaşam, insan için doğuştan kazanılmış bir haktır. Ancak her insan doğuştan sağlıklı olmayabilir. Uluslar arası istatistikler her on çocuktan birinin bir özürle dünyaya geldiğini göstermektedir. Ülkemizde ve dünyada, engelli bireyler olumsuz ekonomik, toplumsal ve diğer çevre koşullarından en çok etkilenen gruplardandır (Aytaç, 2000).

Ülkemizde engelliler konusunda bir karmaşa yaşanmaktadır. Henüz onlara hangi sözcükle hitap edeceğimiz, ne ile adlandıracağımız konusunda bile hemfikir değiliz. Engellilik, özürlülük ve yetersizlik birbiriyle karşılaştırılan kavramlardır. Bu nedenle, Dünya Sağlık Örgütü 1981 yılında uluslar arası bir sınıflandırma geliştirmiş yetersizliği; organ düzeyinde, psikolojik veya anatomik yapının fonksiyon kaybı ya da normalden sapması durumu (Baykan, 2000), özürlülüğü; sağlığın bozulması sonucu oluşan yetersizlikten dolayı herhangi bir yeteneğin normal kabul edilen bir kişiye göre azalması veya kaybedilmesi, engelliliği ise, yetersizlik veya özürlük nedeniyle kişinin yaş, cinsiyet, sosyal ve kültürel durumuna göre normal kabul edilen yaşantısını yerine getirememesi durumu olarak tanımlanmıştır (Ocaklı, 1999).

Günümüzde dünya nüfusunun önemli bir kesimini zihinsel, fiziksel, ya da duygusal engelli bireyler oluşturmaktadır. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) sakatlık oranını gelişmiş ülkeler için %10, gelişmekte olan ülkeler için %12 olarak kabul etmektedir (Baykan, 2000). Ülkemizde nüfusun % 12,29'u özürlü. Bu nüfus içinde 400.000 görme özürlü, 320.000 zihinsel özürlü, 250.000 işitme özürlü, 850.000 ortopedik özürlü, 260.000 konuşma özürlü insanımız bulunuyor. Kapsam içindeki diğer insanlarımız da kronik hastalık sebebiyle özürlü sınıflandırmasına girmektedir (Zengin, 2008).

İnsanların bir kısmı hayati fonksiyonlarını henüz hayata başlamadan ya da başlangıç anında veya hayat süreçleri içinde kendi istekleri dışında meydana gelen bir takım olayların etkisi ile bir ya da birkaç organını kaybetmektedirler. Hayati faaliyetlerini diğer insanlarla eşit şartlarda sürdürebilmeleri için gereken bu organların yokluğu zaten sorunlarla dolu bir dünyada daha fazla zorlanmalarına neden olmaktadır.

Engelli bireyin, bedensel veya zihinsel engelinin dışında sağlam insanlarla hiç bir farkı yoktur. Onları farklılaştıran özürleri değil özürleri yüzünden farklı düşünce, farklı duygu, farklı tavır ve davranışlar göstermeleridir. Bu olumsuz duyguların giderilmesi ve engellilerin toplumla bütünleştirilmesi bu sorunun çözümünün ilk aşamasıdır.

Engelli insanların var olan sorunları, yalnızca kendilerinin değil ailelerin, çevrenin, toplumun kısaca tüm insanların ortak sorunudur. İnsanların engelli olmaları çeşitli faktörlere bağlı olarak ortaya çıkan bir sonuç olmakla birlikte, engelinin önlenmesi ve engellilerin normal bir hayat sürmeleri ancak toplumsal duyarlılığın oluşturulması ile mümkündür.

Devlet engellilikleri dışında, hiç bir şekilde ayırım yapmaksızın insanca yaşama koşulları sağlamak zorundadır. Bu, "sosyal devlet" olmanın temel ilkesidir. Çağdaş sosyal devlet, engellileri aciz ve korunmaya muhtaç kişiler olarak değil,

onları toplumun herkesle eşit haklara sahip bireyleri olarak görmek zorundadır. Engelli bireyleri eğitici tedavi ve rehabilite edici iş sahibi yapıcı, sosyo-ekonomik durumlarını düzeltici tüketici durumundan çıkartıp üretici hale getirici engelini azaltıcı araştırmalar yapmak ve bunu uygulamak çağdaş devlet ve çağdaş uygarlığın bir sonucudur.

Engellilerin başkalarına bağımlı olmadan ve diğer insanlar gibi yaşam sürmelerinin bir yolu da kentlerde onların yaşamlarını kolaylaştıracak teknolojik hizmetlerin sunulmasıdır. Sosyal devlet ilkesi gereği engellilerin sosyal hayata katılmasını teşvik etmek ve bu amaca ulaşabilmek için gerekli tedbirleri almak Türkiye Cumhuriyeti devletinin ve yerel yönetimlerin en başta gelen görevlerindendir. Kent yaşamındaki düzenlemelerin çoğunluğunun engelli vatandaşları gözardı edilerek düzenlenmesi, engelli bireylerin sosyal yaşama katılımındaki en önemli sorunlarından biridir. Bu sorun, engellileri içinde bulundukları koşullar nedeniyle daha büyük ölçüde etkilemektedir. Ülkemizde engellilerin sosyal yaşamlarını diğer insanlar gibi sürdürebilmeleri onlara yerel yönetimlerce sunulacak teknolojik hizmetlerle sağlanabilir.

Bu araştırmada; Kocaeli Büyükşehir Belediyesi sınırları içerisinde yaşayan fiziksel engelli bireylerin Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nden teknolojik hizmetler konusundaki beklentilerinin neler olduğu ve bu beklentilerinin karşılanma düzeyi araştırılmıştır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı; fiziksel engelli bireylere yerel yönetimlerin sunduğu teknolojik hizmetlerin yeterli olup olmadığı, engelli bireylerin beklentilerini karşılayıp karşılamadığı ve engelli bireylerin yerel yönetimlerden teknolojik hizmetlere dair beklentilerinin neler olduğunu belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin fiziksel engelli bireylere yönelik sunduğu teknolojik hizmetler nelerdir?
2. Kocaeli'nde yaşayan fiziksel engelli bireyler Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin kendilerine sunduğu teknolojik hizmetler hakkında ne kadar bilgiye sahiptirler.
3. Fiziksel engelli bireyler Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin kendilerine sunduğu teknolojik hizmetleri yeterli bulmakta mıdır?
4. Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin fiziksel engelli bireylere sunduğu teknolojik hizmetler hayatlarını kolaylaştırmakta mıdır?
5. Fiziksel engelli bireyler Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nden kendi engellerine yönelik olarak neler beklemektedir?
6. Fiziksel engelli bireylerin Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nden kendi engellerine yönelik ne tür teknolojik araç-gereç beklentileri vardır?
7. Fiziksel engelli bireyler Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin kendilerine sunduğu teknolojik hizmetler konusunda gözlemledikleri eksiklikler nelerdir?
8. Fiziksel engelli bireylerin Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin sunduğu teknolojik hizmetler konusundaki aksaklıkları yetkililere bildirme ve şikayetlerinin dikkate alınma düzeyi nedir?
9. Sunulan teknolojik hizmetlerin iyileştirilmesi konusunda fiziksel engelli bireylerin önerileri nelerdir?

10. Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin fiziksel engelli bireylere götürdüğü teknolojik hizmetler nelerdir?

11. Kocaeli Büyükşehir Belediyesi yetkililerinin fiziksel engelli bireylere yönelik teknolojik hizmet götürmede karşılaştıkları sorunlar nelerdir?

1.3. Araştırmanın Önemi

Engelli bireyler sosyal yaşamın ve kent yaşamının birer parçasıdır. Engelli bireylerin de engeli olmayan bireyler kadar yerel yönetimlerden hizmet almaları en doğal haklarıdır. Ancak engelli bireyler kent yaşamında bir çok sorunlarla karşı karşıya kalmaktadırlar. Bu nedenle kentler yapılandırılırken engelli bireylerinde düşünülerek yapılandırılması gerekmektedir.

Bu çalışma; fiziksel engellilerin yerel yönetimlerden ne tür teknolojik hizmet bekledikleri, mevcut uygulamalardaki eksikliklerin saptayabilmesi, yerel yönetimlerin çalışmalarına ve ileriki araştırmalara ışık tutması açısından önemlidir.

1.4. Sayıtlar

- 1.** Araştırmaya katılan fiziksel engelli bireylerin ve yöneticilerin görüşme sorularına samimi ve doğru cevap verdikleri varsayılmıştır.
- 2.** Tesadüfi olarak seçilen engelliler, evreni temsil ettiği varsayılmıştır.

1.5. Sınırlılıklar

Bu araştırma; Kocaeli Büyükşehir Belediyesi ile araştırmaya katılan fiziksel engelliler bireyler, Kocaeli Büyükşehir Belediyesi yetkililerine yöneltilen görüşme soruları ve 2008 yılı ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Teknolojik Hizmet: Teknoloji odaklı hizmet (TDK, 2009).

Fiziksel Engelli: Doğuştan veya sonradan oluşmuş fiziksel olarak görme, işitme, ortopedik yetersizliği olan birey (Akçamete,2005).

Yerel Yönetim: Yerel halkın kendi eliyle seçtiği organlarca yönetilmesini anlatan bir dizgenin adı, bir yönetim biçimidir (Keleş, 1992).

Büyükşehir Belediyesi: En az üç ilçe veya ilk kademe belediyesini kapsayan, bu belediyeler arasında koordinasyonu sağlayan; kanunlarla verilen görev ve sorumlulukları yerine getiren, yetkileri kullanan; idarî ve malî özerkliğe sahip ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan belediyedir (Büyükşehir Belediyesi Kanunu, 2004).

BÖLÜM II

2. KURAMSAL TEMELLER VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Yerel Yönetimler

2.1.1 Yerel Yönetim Kavramı

Yerel yönetim kavramı günümüzde demokrasi tartışmalarının önemli bir kısmını oluşturmaktadır. Bir kısım görüşler yerel yönetim kurumlarını demokrasinin varolmasında bir gereklilik sayarken, bir takım görüşler sınırsız devlet gücüne gem vuran bir sistem olarak değerlendirmektedirler. Ama şu bir gerçektir ki; yerel yönetim kavramı, günümüz yönetim anlayışlarının mutlak bir parçası haline gelmiştir (Günday, 1999).

Yerel yönetim kuruluşlarının varlık nedeni, insanların bir arada yaşamaya başladığı tarihte, birlikte yaşamalarından kaynaklanan ihtiyaçlarını karşılama zorunluluğundan ortaya çıkmıştır. Özellikle büyük yerleşim yerleri dışında yaşayan insanlar, başta güvenlik olmak üzere birlikte yaşamaktan doğan ihtiyaçlarını gidermek için örgütlenmişler ve bu gereksinimlerini bizzat kendileri giderme yoluna gitmişlerdir (Günday, 1999).

Yerel yönetimler, insanların yaradılışları gereği bir arada ve bir topluluk halinde yaşamalarının doğal bir sonucu olarak ortaya çıkan toplumsal kurumlardır (Köse, 2004).

Yerinden yönetim ya da yerel yönetim; yönetim biliminde adem-i merkeziyet olarak bilinen bir kavramdır". "Yerinden yönetim diye bilinen yerel

yönetim; yerel halkın kendi eliyle seçtiği organlarca yönetilmesini anlatan bir dizgenin adı,bir yönetim biçimidir (Keleş, 1992).

Bir başka tanımda ise; “Yerinden yönetim (ademi merkeziyet); topluma sunulacak bazı idari hizmetlerin devlet merkezinden ve tek elden değil, merkez idare teşkilatı içinde yer almayan ve merkezi idare hiyerarşisine dahil olmayan kamu tüzel kişileri tarafından yönetilmesidir” şeklinde açıklamaktadır (Günday, 1992).

Yerel yönetimlere ilişkin evrensel nitelikler, Türkiye tarafından da onaylanmış olan Birleşmiş Milletler, Avrupa Konseyi ve Uluslararası Yerel Yönetim Birliği'nin (IULA) belgelerinde, yerel yönetimler; belli bir coğrafi alanda (kent, köy, il vb.) yaşayan yerel topluluğun bireyelerine, bir arada yaşamak nedeniyle kendilerini en çok ilgilendiren konularda hizmet üretmek amacıyla kurulan, karar organları (kimi durumlarda yürütme organları) yerel toplulukça seçilerek göreve getirilen, yasalarla belirlenmiş görevlere ve yetkilere, özel gelirlere, bütçeye ve personele sahip, üstlendiği hizmetler için kendi örgütsel yapısını kurabilen, merkezi yönetim ile ilişkilerinde yönetsel özerklikten yararlanan kamu tüzel kişileridir(Yalçındağ, 1995).

Özetle “yerel yönetimler, ulusal sınırlar içerisindeki değişik büyüklüklerdeki topluluklarda yaşayan insanların, ortak ve yerel nitelikteki gereksinimlerini karşılamak amacıyla kurulan ve hukuk düzeni içerisinde oluşturulmuş olan anayasal kuruluşlardır” (Güneş, 2008).

2.1.2 Yerel Yönetimlerin Tarihi

Yerel yönetimlerin kökeni konusunda farklı görüşler bulunmakla birlikte, genellikle bu örgütlerin 10. yüzyıldan itibaren Avrupa'nın çeşitli bölgelerinde kurulan "commun" idarelerine dayandığı kabul edilmektedir (Köse, 2004).

Yerel yönetimlerin ortaya çıkışları ve tarihsel gelişimlerini dünyada ve Türkiye’de olmak üzere iki ayrı başlık altında aşağıda açıklanmaya çalışılmıştır.

2.1.2.1 Dünyada Yerel Yönetimlerin Gelişimi

Tarihsel gelişim içinde ilk yerel yönetimler; askeri örgütlenme, ulusal savunma, suçluların yakalanıp cezalandırılması gibi devlete ilişkin görevleri yerine getirmişlerdir (Keleş, 1992). İlk çağlarda merkeziyetçi bir yapının ön planda olduğu bu durumun dönemin devlet anlayışına bakışın bir sonucu olduğu görülmektedir. Ortaçağda bu yapı değişerek hükümdarların daha çok siyasal nedenle yetkilerini derebeylerle paylaştıkları görülmüştür. Siyasal yapıdaki bu anlayış değişimi merkeziyetçi yapıdan ademi merkeziyetçi yapıya yönelişi sağlamıştır (Nadaroğlu, 1994). Ortaçağ Avrupa'sındaki ticaret kentlerinde tüccarlar ve kent halkının kilise veya kraldan zorla veya bir uzlaşma sonunda aldıkları beratlarla (charte) kurulan komünler gelişerek kimi bağımsız kimi de özerk, kralın koruması altında kentler doğmuştur. Komün kentlerin güçleri tek kişinin elinde toplansa bile özerk yapı, bunları merkezi yönetime karşı güçlendiren bir özelliktir. Komünlerin özerk yönetim kurumlarına sahip olmasının çağdaş yerel yönetimlerin oluşmasında önemli katkıda bulunduğu kabul edilmektedir (Dursun, 1998).

Feodalizmin yıkılması, 10. yüzyıldan sonra burjuvazinin gelişmesine koşut olarak kentler büyüyüp gelişmiştir (Keleş, 1992). Bu dönem öncesinde imparatorluk kentlerinin papalık kentlerine dönüştüğü görülmektedir. Piskoposların hem dinsel hem de dünyasal işlerin tek egemeni olduğu, devletin güçsüzlüğü ile beraber etki alanlarının geliştiği görülmektedir (Görmez, 1997). Küçük toplulukların yönetiminde ilk olarak ortaya çıkan bu birimler, ortaçağda özellikle Avrupa'da merkezi devletlerin zayıflaması sonucu, önce piskoposlar yönetiminde, sonra halktan veya senyörlerden mücadele sonucu alınan beratlarla, kendi kendini yöneten birimler haline dönüşmüşlerdir (Görmez, 1997). Ortaçağ Avrupa'sında farklı niteliklerde ve tarihlerde kurulan komünlerin belli bağlı ortak özellikleri, bunların askeri, siyasi, idari ve hukuki özerkliğe sahip bulunmalarıdır. Ortaya çıkışlarında güçlü bir merkezi otoritenin yokluğu ile kentlerin erken dönemlerde ekonomik açıdan gelişmesinin önemli rolü olmuştur. Bu süreçte kentler, yerel hizmetlerin üstesinden gelebilecek bir imkana ve güce sahip olmuşlardır. Komün kentlerinin çevreye doğru genişlemesiyle

Kutsal Roma- Germen İmparatorluğu ve Papaların kentler üzerindeki kontrolü giderek zayıflamıştır (Dursun, 1998).

Sanayi öncesi kentinin tarım dışı üretime ilişkin yapısında ilk çözümler 12. yüzyıldan sonra ticaretin gelişmesiyle başlamıştır. İş bölümünün ortaya çıkışı, üretim ve ticareti ayırarak uzmanlaşmış bir tüccar sınıfını doğurmuştur. Ticaretin yaygınlaşması kentler arası ilişkileri geliştirip, üretimde uzmanlaşmayı getirmiştir. Bu durum ise yeni bir sınıfın, kapitalist sınıfın doğuşunun habercisidir (Gülöksüz ve Tekeli, 1983). 16. yüzyıldan itibaren ulus-devletlerin gelişmesi sonucunda siyasi söylemde önemli değişiklikler meydana gelmiştir. “Ulusçuluk, Ulus-Devlet kavramları” ile birlikte devletin kente göre ideolojik üstünlüğü artmıştır ve düşünürler ideolojilerini kentten daha büyük birimler olan ulus, devlet gibi kavramlar doğrultusunda formüle etmeye başlamışlardır (Keleş, 1992). Merkezileşmiş devlet gücünün gelişimi, burjuvazinin siyasi iktidarı ele geçirmesi, devlet örgütlenmesine yeni bir boyut kazandırmıştır.

Bu dönemde yerel yönetim örgütlenmeleri devlet eliyle yukarıdan aşağı doğru gerçekleştirilmiştir (Güler, 1992). Özetle; 10. yüzyıldan Fransız İhtilalinin gerçekleştirildiği 1789 dönemine kadar Avrupa Kıtasında yerel yönetim hizmetleri, merkezi idarenin tayin ettiği memurlar ve kiliseye endeksli vakıflar aracılığı ile gerçekleştirilmeye çalışılmış ve pek başarılı olunamamıştır (Göktaşı, 1996). Bir başka açıdan bakıldığında, Batı Avrupa'da ortaçağ kentsel ve kırsal yerel yönetimleri 15. yüzyıldan başlayarak toplumsal gelişmenin, ulusal bütünleşmenin ve merkezi devlet gücünün gelişim sürecinin önündeki en önemli engeller olmuşlardır. 18. yüzyılın aydınlanmış monarşileri, tüm parlak tasarılarına ve türlü girişimlerine karşın bu engelleri ortadan kaldıramamışlardır. Feodal ayrıcalıkların bu son mevzileri ancak toplumsal devrimlerle aşılabilmektedir. 17. yüzyılın ikinci yarısından itibaren yeni kıtaların keşfi, gemicilik, su ulaşımı ve uluslararası ticaretin gelişimi, ayrıca buhar gücünün üretimde ve ulaşımında kullanılması, tarımda makineleşme işbölümünün gelişimini daha da karmaşık bir hale getirmiştir. Sanayi Devrimi olarak nitelendirilen bu dönemde tarımsal yapının çözülmesine ve köylü kitlelerinin kente göçmesine

zemin oluşturmıştır (Gülöksüz ve Tekeli, 1983). Sanayi devrimi ekonomik ve sosyal hayatta büyük değişiklikler yapmış, mevcut sosyal yapıları derinden etkilemiş ve yeni sosyal sınıf ve tabakaların doğmasına, üretim ve çalışma ilişkilerinin yeniden şekillenmesine yol açmıştır.

Sanayi devrimi İngiltere, Batı Avrupa ve Kuzey Amerika’da nüfusun belirli alanlarda aşırı yoğunlaşmasına ve buna bağlı olarak kentleşmeye yol açmıştır. Bu dönemde endüstrileşme ve kentleşmenin olumsuz birtakım etkileri bariz şekilde kendisini göstermeye başlamış, yoksulluk, hastalık, suç, aşırı kirlilik kentlerin temel problemleri olmaya başlamıştır. Büyük endüstriyel kent merkezlerinin doğuşuyla birlikte kamu hizmeti gereksiniminde beklenmedik artışlar ortaya çıkmıştır. Hem gelişen endüstri, hem de artan nüfus ve ticari faaliyetler için başta yolların ve elverişli mekânların oluşturulması, su ve elektrik gibi zorunlu ihtiyaçların giderilmesi vb. yerel nitelikli hizmetler kent yönetimlerinin önemini artırmıştır. Hızlı kentleşmenin getirdiği sosyal sorunlar, yerel yönetimlerin işlevlerinde bir artışı zorunlu kılmıştır. İktidarın merkezileşmesi ve ulus devletinin ortaya çıkması sonucu, yerel kuruluşlar 1600’lü yıllardan 1800’lü yıllara kadar, Fransa, İngiltere ve bazı dönemlerde hariç Almanya’ da “ara kurumlar” olarak işlev görmeye devam etmişlerdir (Görmez, 1997). Diğer yandan Fransa da 1789 yılında yapılan ve siyasal içeriği önem taşıyan devrimle beraber Kraliyet sitemine son verilerek Cumhuriyet rejimine geçilmiştir. Fransız Devrimi ile birlikte gelen özgürlük, demokrasi, eşitlik, adalet gibi kavramlar yerel yönetim anlayışında da birtakım gelişimleri beraberinde getirmiştir. Bu dönemde yerel kurumlaşma devrimden öte reformist bir eğilim sergilemektedir. Yerel kuruluşların merkezi güç yaratıldıktan sonra yerelleştirildiği ve daha dar kapsamda demokratikleştirildiği görülmüştür (Güler, 1992).

19. yüzyıl yerel ve özel girişimlere devletten daha büyük bir güven duyulduğu (Keleş, 1992) sivil ve siyasal özgürlüklerin alabildiğince geliştiği, özgürlük kadar eşitlik kavramının da geliştiği (Görmez, 1997) bir liberalizm dönemidir. 20. yüzyılın başları yerel yönetimler için “altın çağı” olarak adlandırılmaktadır. Bu dönemde yerel yönetimler zorunlu hizmetlerin yerine

getirilmesi için yeterli kaynak bulma olanağına kavuşmuş ve merkezi yönetimin sunduğu hizmetlerden halka daha fazla hizmet sunabilmişlerdir. Bu dönemde gerek liberal ve gerekse sosyalist düşünceler belediyelerin yetkilerinin genişletilmesini ve yerel yönetim örgütlerinin iyileştirilmesini savunmuşlardır (Keleş, 1992). 19. yüzyılda işlenmeye başlanan Batılı yerel yönetim sistemi, bu yüzyılda evrensellik düzeyine yükseltilmiştir. Ancak sosyalist devlet örgütlenmesinin yaşama geçmesi ve örgütlenmenin “komün” yapılanması yönünde olması Batılı yerel yönetim sistemi için bir tehlike unsuru oluşturmuştur.

Kapitalist ülkelerde uygulama alanı bulabilen ve “sosyalist yerel adacıklar” olarak adlandırılan belediyeçilik yapılanmasının gelişmeye başlaması, bu ülkelerde bu zamanlarda yerel yönetimlere önem verilmesi gereğini doğurmuştur. 19. yüzyılda işlevleri artan ve faaliyet alanı büyük ölçüde genişleyen yerel yönetimler, bu seyrini 20. yüzyılda da sürdürmüştür. Yerel yönetim sisteminin geliştirilmesi çabaları Batı dünyasında süreklilik kazanmış olmakla birlikte, bu gelişme asıl ivmeyi İkinci Dünya Savaşı sonrasında kazanabilmiştir. İkinci Dünya Savaşı sonrasında, gelişmiş ülkelerde izlenmekte olan ve 1929 ekonomik bunalımı nedeniyle aşır eleştirilere uğrayan liberal iktisat politikaları, yerini Keynesyen politikalara bırakmış ve bu ülkelerde sosyal refah devleti anlayışı hakim olmaya başlamıştır. Bu ülkelerde 1970’li yılların ortalarına kadar olan dönemde devlet sosyal politikaların sağlanmasında birincil aktör haline gelmiş, yerel yönetimler de artan ve çeşitlenen kamusal hizmetlerin yere düzeydeki uygulayıcısı konumuna gelmiştir. Sosyal refah devleti uygulamalarındaki bu genişlemeye paralel olarak, yerel yönetimlerin organizasyon yapıları ve özellikle fonksiyonları köklü bir dönüşüme uğramıştır. Bu süreç daha çok sivil ve kendi kendine yapılan düzenleme ve yardım stratejisi ile bağlayıp, bunu yerel yönetimlerin örgütlenme biçimlerinin modernize edilmesi aşaması ve daha sonra da piyasa merkezli bir stratejinin benimsenmesi izlemiştir (Güler, 1992).

1929 yılından sonra ekonomi politikalarında Keynesci eğilimlerin uygulanması, 2. Dünya Savaşı’nın yerleşimlere vermiş olduğu tahribatın giderilmesi,

hızlı kentleşmenin yarattığı sorunların çözümü gibi nedenlerle yerel yönetimlerin bayındırlık çalışmalarını etkileyebilmek için yerel yönetimlerin, yerel yatırımlarının özendirildiği, yine bu dönemde merkezi yönetimce yerel yönetimlere kaynak aktarımının yapıldığı bir dönemi içermekte olup, bu dönemde yerel yönetim anlayışında değişimlerin yaşandığı görülmektedir. Bu anlayışın 1980’li yıllara kadar egemen olmuştur. Ölçek ekonomilerinin özüne uygun olarak küçük alanlara bölünen yerel yönetimlerin bütünleştirilmesi, sınırlarının genişletilmesi yoluna gidilmiştir. Gerekçe olarak ise sanayi ötesi topluma ulaşılması sonucu kır-kent ayrımının ortadan kalktığı, bölgesel ölçeği zorlayan kentsel planlamanın olumsuz yönde etkilenmemesini sağlamayı amaçlamaktaydı. Ayrıca yerel yönetimlerinin birleştirilmesi ve sayılarının azaltılmasında bir başka etken ise uzman eleman çalıştırmak ve kaynak yoğunlaşmasına olanak tanımaktı (Güler, 1992).

1970’li yılların ortalarından itibaren yerel yönetimlerin harcama sorumluluğu artarken, genellikle finansman kaynakları daralmıştır. Özellikle, merkezi Avrupa ülkelerinde yasal sorumlulukları artarken, bu yönetimlerin kaynaklarında genellikle herhangi bir artış sağlanmamıştır. Yerel yönetimler alanında ortaya çıkan diğer bir gelişme, bu kurumların refah hizmetlerindeki rolünün 1980’lerin sonundan itibaren, bazı OECD ülkelerinde, hizmetlerin üretimi ve sunulmasından hizmetlerin satın alınması, sipariş verilmesi veya hizmetlerin sağlanmasında garantörlüğe dönüşmesine yol açmıştır.

Yerel yönetimler düzeyinde strateji seçimindeki değişiklikler, ulusal refah devletinin merkezden yönetilen refah devletinden, adem-i merkezi refah devleti ve piyasa merkezli refah devletine dönüşmesine paralel olarak meydana gelmiştir. Böylesi bir gelişme süreci ise, yerel yönetim kurumunun temelini teşkil eden sivil bir topluluk olma özelliğini, siyasal bir kurum ve bir işletme modeli haline dönüştürmüştür. Son değişiklik ise merkezi ve yerel yönetim ilişkilerinde meydana gelmiştir. Buna göre 1980’den beri bu iki yönetim birimi arasındaki ilişki adem-i merkezileşme (desentralizasyon) ile nitelendirilebilir. Merkezi idareler kendilerini artan bir şekilde “yetkin otorite”, “olanaklandırıcı otorite” (enabling) haline

dönüştürmek suretiyle hizmetlerin sağlanması görevini yerel yönetimlere devretmiştir. Bununla birlikte ülkeler arasında farklı uygulamalar da söz konusudur. Örneğin İsveç'te refah devletinin hizmetlerindeki ve dolayısıyla kamu harcamalarındaki artış adem-i merkezileşme, deregülasyon ve yerel yönetimlerin finansman ve gelir düzeyinin güçlendirilmesini beraberinde getirirken, İngiltere'de ise merkezi idarenin müdahalesi ve giderek artan merkezileşme eğilimleri, yerel yönetimlerin yetkilerinin alınarak faaliyet alanlarının daraltılması sonuçlarını ortaya çıkarmıştır.

1980'li yıllardan sonra ulusal ekonomilerin bütünleşmesi, yeniden örgütlenmesi, ekonomik, siyasal, sosyal ve kültürel değerler ile bu çerçevede oluşan birikimlerin ulusal sınırların dışına taşması olarak açıklanan “Küreselleşme” kavramının gelişmesi ile birlikte ikinci önemli bir gelişmenin yaşandığı, bu ikinci gelişmenin “Yerelleşme” olduğu görülmektedir. İnsan hakları, demokratikleşme, çevre sorunlarına uluslararası boyutta çözüm arayışları dünyada küreselleşme sürecini başlatırken, iletişim ve teknolojiadaki gelişme, yönetimlerde merkezi yapıdan uzaklaşmayı ve yerelleşmeyi ön plana çıkarmıştır. Yerelleşme, ülkenin gelişiminin büyük ölçüde yerel dinamiklere bırakılmasını ifade etmektedir. Yerelleşme ihtiyaç ve olgusu “desantralizasyon” kavramı ile açıklanmaktadır. Bu kavramın ise iki tür ifadesi bulunmaktadır. Klasik anlamda desantralizasyon, merkezi yönetimden yerel yönetimlere yetki, görev ve kaynak transferini ifade etmektedir. Modern anlamda desantralizasyon ise “merkezi yönetimin elindeki planlama, karar verme, kaynak oluşturma ve bunları yürütme gibi birtakım idari yetkilerin taşra kuruluşlarına, yerel yönetimlere, yarı özerk kamu kurumlarına, meslek kuruluşlarına ve idarenin dışındaki gönüllü örgütlere aktarılmasıdır. ”Yerel yönetim kuruluşlarının desantralizasyon politikası ile güçlendirilme eğilimine gidilmektedir. Aynı zamanda Yerel yönetimlerden piyasa kurumlarına ve gönüllü kuruluşlara doğru bir fonksiyon transferinin olduğu görülmektedir” (Eryılmaz, 1995).

1949 yılında on Avrupa devleti tarafından oluşturulan ve “insan hakları ve çoğulcu demokrasiyi korumak, Avrupa'ya özgü kültür kimliğini geliştirmek,

Avrupa'nın karşı karşıya bulunduğu azınlıklar, yabancı düşmanlığı çevrenin korunması gibi sorunlara çözüm aramak" amacı taşıyan Avrupa Konseyinin yerel özerklik konusundaki çalışmaları ise, 1995 yılında Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartının benimsemesiyle önemli bir aşamaya ulaşmıştır. 7 Şubat 1992 de Maastricht'te Avrupa Birliği Antlaşmasının imzalanması ile yerel toplulukların daha iyi temsil edilmelerine yanıt verebilecek arayışların yanı sıra hizmette halka yakınlık ilkesi de önem kazanmıştır. Dünya genelinde kabul gören "subsidiarity" ilkesi uyarınca hizmetlerin, hizmete en yakın birimler tarafından yerine getirilmesi amacını gütmektedir (Keleş, 1999).

2.1.2.2 Türkiye'de Yerel Yönetimlerin Gelişimi

Osmanlı İmparatorluğunda 1850'li yıllara kadar yerel yönetim yapısında önemli bir değişme olmayıp, yerel hizmetler, kadılar, vakıflar ve loncalar tarafından yürütülmüştür (Yıldırım, 1989). Yerel işlerin yetkilisi ve aynı zamanda adli yetkilere sahip olan kadı, vakıfların denetleyicisi, belediyeler kolluk hizmetlerinin de amiri konumundadır. Kadıların yürütmekte oldukları işler konusunda çeşitli yardımcıları bulunmaktadır. Beledi işlerle ilgili yardımcı "Muhtesip" tir. Yerel hizmetlerin temelini oluşturan vakıflar, kentin hastane, medrese, han, hamam, çeşme, köprü, eğitim, kültür, sağlık, sosyal yardım işlerini yerine getirmektedir. Loncalar çarşı ve pazar düzenini sağlayan temizlik ve aydınlatma işine katkıda bulunan kurumlardır. Osmanlıda 1826 yılında "Vaka-i Hayriye" olarak anılan Osmanlı toplumsal müessesinin temel ve orta direğini oluşturan Yeniçeri Ocağının ortadan kaldırılması, başta kolluk hizmetleri olmak üzere birçok belediye hizmetinin de yerine getirilmesinde sıkıntılara yol açmıştır. Bu sıkıntıların aşılması amacıyla hükümet 'İktisap Nezareti' adı altında yeni belediyeçilik örgütü oluşturmaya çalışmış, örgütün uyumsuzluğu ve klasik devlet yapısı ile çatışması sonucu bekleneni vermemiştir. 1836 yılında bir dizi reform sonucu 'Evkaf Nezaretinin' kurulması ile birlikte vakıflar vasıtasıyla yerine getirilen belediyeçilik işleri bu Nezarete bırakılmıştır. Ancak İktisap Nezareti'nin esnaf ile ilgili meselelerde istenen faydayı

sağlayamaması, denetim ve zabıtaya ilişkin fonksiyonlarını yerine getirememesi neticesinde belediye hizmetleri aksamaya devam etmiştir.

1853 yılında meydana gelen Kırım Savaşı yerel yapıda yeni bir oluşumun zorunluluğunu ortaya çıkarmıştır. Kırım Savaşı sonucu İstanbul'a çok sayıda İngiliz, Fransız ve İtalyan askerinin çıkışı ve bu büyük kalabalığı barındıracak altyapı ve üstyapı düzeninin olmayışı büyük bir sıkıntı yaratmıştır (Gökaçtı, 1996). Değişen ve büyüyen kentin kadı eliyle denetlenememesi, vakıflar yoluyla altyapı hizmetlerinin gereği gibi yerine getirilememesi, loncalar kanalıyla gerekli hizmetlerin verilememesi, İktisap Nezaretinin yetersiz kalması (Tekeli, 1983). Osmanlıda yaşayan azınlıkların yerel yönetimlerde temsilini ve etnik haklarını elde etmelerini isteyen dış devletlerin baskısı (Torba, 2000) belediye kuruluşunun ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu anlamda Osmanlıda belediye bir özenti olarak değil bir zorunluluk olarak ortaya çıkmıştır.

Kırım Savaşının ardından 1855'de ilk belediye kurulmuş, başına da hükümetçe atanan bir Şehremini getirilmiş ve 12 kişilik bir şehir meclisi oluşturulmuştur. Bu yapı oluşturulmazdan önce İstanbul'da üyelerinin çoğunluğu yabancı uyruklu kimselerden oluşan bir İntizam-ı Şehir Komisyonu kurulmuştur. Bu kurulun görevi, kurulması düşünülen belediye örgütüne ilişkin önerilerde bulunmaktır. Kurulun yapmış olduğu önerilere katılarak 1858 yılında İstanbul'un Beyoğlu ve Galata semtlerini de içine alacak şekilde Altıncı Daire-i Belediye kurulmuştur (Keleş ve Yavuz, 1989). Belediye kurulmasında örnek ülke olarak Fransa seçilmiştir. Esas amaç Batıdaki gibi özerk yerel yönetim kurumlarını yerleştirmek değil, daha çok merkezin yakın denetim ve gözetimi altında idari yönü ağır basan bir yerel yönetim modeli kurmaktır. Merkezi yönetim hiçbir zaman yerel yönetimi, kamu politikasının belirlenmesinde özerk siyasi organ olarak düşünmemiştir (Eryılmaz, 1995).

1864 de İdare-i Vilayet Nizamnamesi çıkarılmış, Nizamname ile Osmanlı yönetim sistemi yeni bir örgütlenme dönemine girmiştir. 1870-1871 Vilayet

Nizamnamesi ile Rumeli’de 10 vilayet, 44 sancak, Anadolu’da 16 vilayet 74 sancak, Afrika’da 1 vilayet ve 5 sancak oluşturulmuştur. Bu yapı Osmanlı İmparatorluğunda merkezileşmenin bir göstergesi olup, amaç yerel güçlerin iktidarı ve gücünü azaltmaktır (Görmez, 1997). 1869 tarihli Dersaadet İdare-i Belediye Nizamnamesi ile belediye örgütü tüm İstanbul’a yaygınlaştırılarak İstanbul Şehreminliği kurulmuş ve çeşitli semtlerin yönetiminde zorunlu 14 daire oluşturulmuştur. 1877 yılında çıkarılan Dersaadet Belediye Yasası 14 olan belediye daire sayısını 20 ye çıkartmıştır. Belediyelere imar işlerin düzenleme ve denetleme, aydınlatma, temizlik Pazar ve alışveriş denetimi gibi görevler verilmiştir. II. Meşrutiyetin ilanından sonra 1912 yılında çıkarılan Dersaadet Belediyeyi Hakkındaki Geçici Yasa ile merkeziyetçi gelenek sürdürülmüş olup, belediye daireleri belediye şubelerine dönüştürülmüştür. Şehremaneti Meclisinin yerine ise Encümen almıştır.

1922 Teşkilat-ı Belediye Kanun-i Muvafakatı ile belediyeler merkeziyetçi bir temelde yeniden örgütlenerek ve 278 sayılı kanunla sistem değiştirilerek, belediye başkanlarının belediye meclis üyeleri içinden 2 yıllık süre için seçilmesi uygun görülmüştür. Bu işlem 1930 yılında 1580 sayılı yasanın yürürlüğe girmesine kadar devam etmiştir (Torba, 2000).

Cumhuriyetin ilk yıllarında yerel yönetimlere yönelik ilk kanunun 1924 yılında çıkarılan Köy Kanunu olmasıyla beraber, yerel yönetimlere ilişkin esas düzenleme bugünkü belediye yönetim statüsünü düzenleyen 1580 sayılı Belediye Kanununun 1930 yılında kabul edilmesiyledir. 1580 sayılı yasanın 1929 Dünya Bunalımı sonuçlarının Türkiye’de duyulmasından 6 ay sonra çıkarılmasına karşın, bu yasalardan belediyelere çok geniş bir görev alanı verilmiştir. Bunun nedeni ise Cumhuriyet yöneticilerinin krizden çıkmak için devleti küçültme stratejisi yerine devleti büyültme stratejisini seçmeleridir (Tekeli, 1983).

1945-1960 yılları arasında çok partili demokrasi deneyimi özellikle son beş yılda ekonomik ve siyasal bunalımlara sürüklenmiş ve süreç 1960 Askeri harekatı ile sonuçlanmıştır. Daha sonra yürürlüğe konulan 1961 Anayasası demokratik düzenin

kurulması ve işleyişine yön vererek ‘Kuramsal Yapıyı’ yeniden tanımlamıştır. 1961 Anayasası bu kuramsal yapı çerçevesinde yerel yönetimleri yeni bir yapı bünyesinde düzenlemeye yönelmiştir. Anayasanın 112 Maddesinde ”İdarenin kuruluş ve görevlerinin ‘merkezden yönetim’ ve ‘yerinden yönetim’ esasına dayandığı, idarenin bir bütün olduğu ve kanunla düzenlendiği“ belirtilmiştir. Anayasanın 116. Maddesinde yerinden yönetimlerin; il, belediye ve köy olarak ayrımlaştırıldığı ifade edilmiş ve yerel yönetimler “Müşterek mahalli ihtiyaçları karşılayan, karar organları halk tarafından seçilen kamu tüzel kişileri olarak” tanımlanmıştır. Ayrıca madde hükmünde bu kurumlara görevleri ile orantılı gelir kaynakları sağlanacağı belirtilmiştir (Altıbaşı, 1990). Türkiye’de 1960’dan sonra planlı kalkınma dönemine geçilmiş ve 1961 Anayasası’na kalkınmanın planlı olacağı yönünde hüküm konmuştur.

Beş yıllık kalkınma planlarında bu dengesizliğin giderilmesinde altyapı tesisleri öncelikli konum almıştır. Sanayi kuruluşları daha çok 1960 yılına kadar altyapının belli ölçüde halledildiği kent merkezlerinde yoğunlaşmasına karşın, daha sonraki yıllarda sanayi alanları merkezileşmeye başlamış ve yerel yönetimlerden merkezi yönetime doğru altyapı hizmetlerinde kayma olmuştur. Artık küçük sanayi siteleri, organize sanayi bölgeleri oluşturulmuş ve buraya yerleşen firmalardan vergi indirimi veya bazı vergilerden muaflık gibi avantajlar sağlanmıştır. Bu alanlar tamamlandıktan sonra belediyelere teslim edilmekte ve belediyeler de yol, çöp atıklarının nakli, su vb. hizmetleri karşılamaktadırlar.

Ülkemizde 1980 yılında iki önemli gelişmenin olduğu görülmektedir. Bunlardan birincisi 12 Eylül 1980 askeri müdahalesi ile demokrasinin kesintiye uğraması, ikincisi ise o güne kadar uygulanan ekonomi politikalarının köklü bir şekilde değişmesidir. Bu iki değişimin yerel yönetim uygulamaları üzerinde etkisi olduğu görülmektedir (Kuşatan, 2004).

1980’den sonra kentleşme hızının yüksekliği ve bu eğilimin özellikle büyük kentlere doğru olması büyük kentlerin daha büyümesine, sunulacak hizmetlerin daha

da artmasına ve çeşitlenmesine neden olmuştur. Büyük kentlerin bir bütün olarak ele alınması, kent hizmetlerinin bütüncül ve koordineli olarak yönetilmesi yeni bir yönetim modeli zorunluluğunu ortaya çıkartmıştır. 1984 yılında çıkarılan 2792 sayılı Yasa ile belediye sınırları içerisinde birden çok ilçe bulunan illerde anakent yönetiminin oluşturulacağı, anakent ve ilçe belediye başkanlarının ayrı ayrı seçileceği hükmü getirilmiştir.

Kanun hükmünde kararname ile düzenlenen anakent belediye yönetim modeli 3030 sayılı Yasa ile kanunlaştırılmıştır. Bu yasa ile hizmette etkinlik ve yerel demokrasi hedeflenmiştir (Görmez, 1997).

1980 sonrasında ülkemizde büyük kentler için oluşturulan yönetim modeli “Büyükşehir Belediye” yönetim modelidir. Büyük kent yönetimi iki kademeli model üzerine kurulmuştur. Kademelerden birisi büyük şehir belediyesi, diğerleri ise, ilçe belediyeleri veya alt kademe belediyeleridir. Bunların dışında büyükşehir sınırları içerisinde hizmet görecekt bazı teknik hizmetler üzerinde kurulmuş bulunan, ayrı tüzel kişiliği ve bütçeleri bulunan hizmet birimleri de bulunmaktadır. Örneğin; EGO, İETT gibi. 3030 Sayılı Kanunun 3. Maddesinde büyükşehir “belediye sınırları içerisinde birden fazla ilçe bulunan şehir” olarak tanımlanmış, Yasanın 4. Maddesinde ise; “büyük şehir dahilindeki ilçelerde, ilçelerin adını taşıyan ilçe belediyeleri kurulur” hükmüne yer vermiştir. Bu dönemde Türkiye’de belediyeler konusunda 1580 ve 3030 sayılı kanunlara ilişkin olarak iki ayrı düzenlemenin olduğu görülmektedir.

3030 sayılı kanun Büyükşehir belediyesi ve ilçe belediyesi olmak üzere iki düzeyli ve merkezi bir anakent yönetim yapısı öngörmüştür. Kanunla belediye sınırları içinde birden çok ilçesi olan il merkez belediyelerinin büyükşehir belediyesi olmasını benimsenmiştir. 3030 sayılı kanunla ek kaynak sağlanması sonucu gelişmekte olan birçok kentte büyükşehir belediyesi olma eğilimi gelişmiştir. Bunun sonucunda kanun veya kanun hükmünde kararnamelerle büyükşehir belediyesi

niteliğine sahip olmayan belediyeler büyükşehir belediyesi haline dönüştürülmüştür. Halen ülkemizde 16 büyükşehir belediyesi bulunmaktadır (Güler, 1992).

1980’li yıllardan sonraki dönemde yerel yönetimlere ilişkin bir başka gelişme de uluslar arası ölçekte olup, Avrupa Konseyi’nce 1985 yılında kabul edilen ‘Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı’dır. Ülkemizde 1988 yılında Bakanlar Kurulu kararıyla benimsenmiş olan şart, 1991 yılında çıkarılan 3723 sayılı yasayla bazı maddelerine çekince konarak onaylanmıştır.

Bu yeni anlayışla birlikte ekonomik yapının organizasyonunda yerel yönetimlere kritik bir rol verilmiş ve ayrıca günümüzde kent nüfusunun hızla artması, kentlerin endüstri, kültür ve kalkınma merkezleri olarak ortaya çıkması belediyelerin de önemini bir kat daha arttırmıştır. Diğer yandan AB’ne tam üye olarak katılmayı hedefleyen ülkemiz Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartını da imzalamış olup, bu konunun da yeni yasal düzenlemelere ilişkin gereksinim doğmasında etkisi olmuştur. Kamu Yönetimindeki yeni anlayışlar, dünyada ve Türkiye’de yaşanan değişim ve gelişmeler 2000’li yıllara gelindiğinde tekrar yeni bir belediye yasasının yapılmasını gündeme getirmiştir. Bu amaçla 07.12.2004 tarihli 5272 Sayılı Belediye Kanunu 24.12.2004 tarihli Resmi Gazetede yayınlanarak yasalaştırılmış olup, ilgili Kanun 18.01.2005 tarihli Anayasa Mahkemesinin E2004/118 K2005/8 kararıyla şekil yönünden iptal edilmiştir.

Anayasa Mahkemesince iptal edilen bu yasanın yerine 03.07.2005 tarihinde TBMM’inde kabul edilen ve 13.07.2005 tarihinde Resmi Gazetede yayınlanan 5393 Sayılı Kanun yürürlüğe girmiştir.

2.1.3 Yerel Yönetim Türleri

Ülkelerin içinde bulundukları sosyal, siyasal yapıya bağlı olarak birbirlerinden değişik yerel yönetim türleri bulunmaktadır. Ülkemizde 1982 Anayasasının 127. Maddesinde yerel yönetimlere yer verilmiş olup; bu kuruluşlar

Anayasanın 127. Maddesinde “ Mahalli idareler, il belediye ve köy halkının mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları genel kanunda gösterilen seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzel kişileridir.” şeklinde tanımlanmıştır.

Anayasanın 127. Maddesinden de anlaşılacağı üzere ülkemizde yerel yönetimler İl Özel İdareleri, Belediyeler ve Köylerden oluşmaktadır.

2.1.3.1 İl Özel İdareleri

3360 Sayılı İl Özel İdaresi Kanununa göre il özel idareleri ”Taşınır ve taşınmaz mallara sahip ve bu kanunla belirlenmiş sınırlı özel görevleri yapmakla yükümlü, genel karar organları seçimle oluşan, yürütme görevi valiye verilmiş bir kamu tüzel kişiliktir.” şeklinde tanımlanmıştır.

İl Özel İdareleri, kaynakları ve yönetim biçimiyle bir yerel yönetim birimi olmaktan öte merkezi yönetimin bir uzantısı olarak oluşturulmuştur (Toksöz, 1995).

İl özel İdarelerinin organları, il genel meclisi, il daimi encümeni ve vali olmak üzere üç tanedir. İl özel İdaresi Kanunu’nda, 1987 yılında yapılan değişikliklerle il özel idarelerinin daha aktif bir konuma gelmeleri sağlanmak istenmiştir. Yeni düzenleme il özel idarelerine pek çok alanda bakanlıkların il düzeyinde yapacakları yatırımlarda uygulayıcı olabilme imkanı vermiştir. Ancak hemen belirtmek gerekir ki bu düzenlemeler de il özel idarelerinin işlevini yitirmelerinin önüne geçememiştir.

İl özel İdarelerinin başında bulunan kişi merkezi idarenin de temsilcisi olan validir. İl genel meclisinin aldığı bütün kararlar valinin onayına tabidir. Vali onaylamak istemediği kararlara karşı Danıştay’a itiraz etme yetkisine sahiptir (Gözübüyük, 2000).

Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı ve adaylık süreci içinde bulunan Avrupa Birliğinin yerel yönetimlere ilişkin genel yaklaşımı da göz önüne alınarak 24.06.2004 tarihli 5197 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu yürürlüğe konmuş, bu kanun Anayasanın 89. ve 104. maddeleri gereğince Cumhurbaşkanlığınca bir kez daha görüşülmek üzere TBMM'ye gönderilmiştir. Cumhurbaşkanlığının geri gönderi gerekçesi de göz önüne alınarak 22.02.2005 tarihinde 5032 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu kabul edilmiş ve 04.03.2005 tarihinde Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

İl Özel İdarelerinin görev ve sorumlulukları yasanın 6. maddesinde belirtilmiştir. Maddede; “İl Özel İdareleri, mahalli müşterek nitelikte olmak şartıyla a) Sağlık, tarım, sanayi ve ticaret, ilin çevre düzen planı, bayındırlık ve iskan, toprağın korunması, erozyonun önlenmesi, sosyal hizmet ve yardımlar, yoksullara kredi verilmesi, çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtlarına ilişkin hizmetleri il sınırları içinde, b) İmar, yol, su, kanalizasyon, katı atık, çevre, acil yardım ve kurtarma, kültür, turizm, gençlik ve spor, orman köylerinin desteklenmesi, ağaçlandırma, park ve bahçe tesisine ilişkin hizmetleri belediye sınırları dışında yapmakla görevli ve yetkilidirler, il çevre düzeni planı, valinin koordinasyonunda büyükşehirlerde Büyükşehir belediyesi, diğer illerde il belediyesi ve il özel idaresi ile birlikte yapılır. İl çevre düzeni planı belediye meclisi ile il genel meclisi tarafından onaylanır (İl Özel İdaresi Kanunu, madde 6)” hükmünü içermektedir.

2.1.3.2 Köyler

Bir yerleşim birimi, insanların bir araya gelerek meydana getirdikleri topluluk anlamında köy, eski zamanlardan beri varolan bir kuruluştur. Ancak devletin içinde ayrı bir tüzel kişilik olarak yer alması yakın zamana dayanmaktadır.

Cumhuriyetin ilanından sonra halkın % 84'ünün yaşadığı köyleri kalkındırma ve imar çalışmalarına da yer verilmiş, bu doğrultuda olmak üzere 1924 yılında 442 sayılı Köy Kanunu yürürlüğe konmuştur (Toksöz, 1995). Köy Yasasının

10. Maddesinde köyün organlarının köy derneği, köy muhtarı ve ihtiyar meclisi olduğu belirtilmiştir. Köy yönetiminin görevlerine yasanın 12-24. Maddelerinde yer verilmiş olup, köy yönetimlerinin görevleri iki kümede toplanmıştır. Bunlar, zorunlu işler ve köylünün isteğine ilişkin işlerdir. Zorunlu işler, yasanın 13. Maddesinde 37 madde halinde belirtilmiş, yapılması köylünün isteğine bağlı olan 31 iş türü ise yasanın 14. Maddesinde açıklanmıştır (Keleş, 1992).

2.1.3.3 Belediyeler

Bugün Türkiye’de belediyelerle ilgili mevzuatı düzenleyen kanun 2005 tarihinde çıkartılan 5393 sayılı belediye kanunudur. Belediye Kanununun 4 üncü maddesinde belediye şöyle tanımlanmaktadır: ”Belde sakinlerinin mahalli müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, idari ve mali özerkliğe sahip kamu tüzel kişisini ifade eder” (Belediye Kanunu madde 4).

Türkiye’de 3225 tane belediye bulunmaktadır. Bunlardan;16’sı büyükşehir belediyesi,101’i büyükşehir ilçe belediyesi, 283’ü büyükşehir ilk kademe belediyesi, 65’i il belediyesi, 749’u ilçe belediyesi (Büyükşehir sınırına girenler hariç), 2011’i de belde belediyesidir.

Tüzel kişiliğe haiz olan belediyelerimizin üç organı vardır. Bunlar, belediye meclisi, belediye encümeni ve belediye başkanıdır.

Belediye meclisi, belediyenin karar organıdır ve ilgili kanunlarda gösterilen esas ve usullere göre seçilmiş üyelerden oluşur. Görev ve yetkileri kanunun 18 inci maddesinde belirtilmiştir. Belediye meclisi her ayın ilk haftası, önceden kararlaştırıldığı günde toplanır. Bütçe görüşmesine rastlayan toplantı süresi en çok yirmi gün, diğer toplantıların süresi en çok beş gündür.

Belediyenin bir diğ er karar organı belediye enc umenidir. Belediye meclisinin sınırlı sayıdaki toplantısına karşın, enc umen her zaman toplanabilen ve s rekli lik gösteren bir organdır. Belediye meclisinin toplantıları dışında ve olağ an st  bir toplantıyı gerektirmeyen durumlarda, belediye meclisine verilen görevleri yapabilir.

Belediyenin son karar organı ise belediye başkanıdır. Belediye başkanı, belde halkı tarafından  oğ unluk usulüne göre beş yıllığına seçilir. Başkan belediyenin yürütme organıdır. Genel olarak belediye meclisine ve enc umene başkanlık eder. Alınan kararları uygular ve belediyeyi doğ rudan yönetir. Mevzuat çerçevesinde personelle ilgili görevleri yürütür. Belediye başkanı bu görevlerinin bir kısmını genel idarenin bir memuru niteliğ  ile, bir kısmını belediyenin en büyük amiri olarak ve bir kısmını da belediye tüzel kişiliğinin temsilcisi olarak yerine getirir (Tortop, 1999).

2.2. Engelliler ve Teknoloji

2.2.1 Engellinin Tanımı

Özür kelimesi “mani”, “engel” kelimesi ile eř anlamlıdır. Ancak  z rl  kelimesinin anlam karşılığı Türkçe sözcüklerde “engelli” olarak verilmemiştir. Özür kelimesinin diğ er bir anlamı “bir kusurun, kabahatin elde olmadan mecburen yapıldığını söyleyerek bu kusur ve kabahatin sebebini kabul ederek af edilmesi için ileri sürülen sebep”tir. “ z rl  kelimesinin anlamı ise sakat, eksik, kusurlu tarafları olan anlamındadır ( zmir Büyükşehir Belediyesi, 2002). Özürlü insan, tedavisi/düzeltilmesi mümkün olmayan ancak rehabilite edilebilen insan olarak kabul edilmektedir. Özürlülük, ferdin zihinsel ve/veya bedensel fonksiyonlarındaki kayıplar sonucu ortaya çıkan sınırlılıkları/kısıtlılıkları ifade etmek üzere kullanılan bir kavramdır (Whyte ve Ingstad 1995).

Özürlüler için eskiden beri sakat ve/veya yakın geçmişte sakat yerine daha fazla engelli kelimesi kullanılmaktaydı. Ülkemizde yapılan yeni düzenlemelerle, özürlünün tanımı yeniden gözden geçirilmiş ve daha kapsamlı hale getirilmiştir. Daha önceden özürlü, "bedensel, zihinsel ve ruhsal özelliklerinde belirli oranda fonksiyon kaybına neden olan organ yokluğu ve bozukluğu sonucu, toplumsal rolünü gerçekleştirebilmesi için bakım, rehabilitasyon, danışmanlık ve destek hizmetlerine ihtiyaç duyan kişi" olarak ele alınırken bugün "doğuştan veya sonradan herhangi bir hastalık veya kaza sonucu bedensel, zihinsel, ruhsal, duygusal ve sosyal yeteneklerini çeşitli derecelerde kaybetmesi nedeniyle normal yaşamın gereklerine uyamama durumunda olup; korunma, bakım, rehabilitasyon, danışmanlık ve destek hizmetlerine ihtiyacı olan kişi " olarak tanımlanmaktadır (Seyyar, 2008).

Dünya Sağlık Örgütü (WHO), 1980 yılında yayınlamış olduğu bildirgesinde özürlülükle ilgili temel kavramları aşağıdaki şekilde tanımlamıştır. Hastalık sonuçlarına dayanan ve sağlık boyutuna ağırlık veren bir tanımlama ve sınıflandırma yapılmış, özürlülük için aşağıda sunulan üç ayrı kategoride tanım geliştirilmiştir (Gençosmanoğlu ve Altıntaş, 1999):

Yetersizlik (Impairment): Fizyolojik, psikolojik veya anatomik yapının fonksiyon kaybı, ya da normalden sapması halidir. Bu tanım, organ düzeyindeki bozuklukları ifade eder, hastalığın belirti ve bulgularını içerir.

Özürlülük (Disability): Sağlığın bozulması sonucu oluşan yetersizlikten dolayı herhangi bir yeteneğin normale oranla azalması veya kaybedilmesidir. Bu tanım bireysel düzeydeki fiziksel ve zihinsel yeti kaybını ifade eder.

Engellilik (Handicaped): Yetersizlik veya özürlülük nedeniyle kişinin, yaş, cinsiyet, sosyal ve kültürel düzeyine göre normal kabul edilen yaşam gereklerini yerine getirememesi durumudur.

Örnek verilecek olursa; yetersizlik “iç kulağın zarar görmesi“, özürlülük “sözlü iletişimi duyma ve anlamada yetersizlik“ ve engellilik “öğretmenlerin işitme engelli çocuklarla nasıl çalışacaklarını bilmedikleri için eğitimde meydana gelen eksiklikler“ şeklinde açıklanabilir

<http://www.saglik.gov.tr/extras/birimler/tedavi/hafta.htm> 15.07.2008).

Ülkemizde 01.07.2005 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiş olan Özürlüler Kanunu’nun 3. Maddesi’ne göre; “Özürlü, doğuştan veya sonradan herhangi bir nedenle bedensel, zihinsel, ruhsal, duygusal ve sosyal yeteneklerini çeşitli derecelerde kaybetmesi nedeniyle toplumsal yaşama uyum sağlama ve günlük gereksinimlerini karşılama güçlükleri olan ve korunma, bakım, rehabilitasyon, danışmanlık ve destek hizmetlerini ihtiyaç duyan kişiyi (Özürlüler Kanunu, madde 3)” ifade etmektedir.

4857 sayılı İş Kanunu’nda düzenlenen özürlü istihdamından yararlanabilecek olanlar “Özürlü, Eski Hükümlü ve Terör Mağduru İstihdamı Hakkında Yönetmelik” in 3. Maddesi’nde düzenlenmiştir. Bu maddeye göre; “Engelli; bedensel, zihinsel, ruhsal, duygusal ve sosyal yeteneklerindeki engelleri nedeniyle çalışma gücünün en az %40’ndan yoksun olduğu sağlık kurulu raporuyla belirlenenlerdir (II. Özürlüler Şurası, 2005) ifadesiyle engelliler tanımlanmaktadır.

2.2.2 Engellilik Türleri

Engellilik türleri; değişik sebeplerden dolayı engelliliklerini veya rahatsızlıklarını farklı biçimde yaşayan veya hisseden kişilerin içinde bulundukları özel durumdur. Engelliliğin farklı biçimlerinin ve yansımalarının belirli esaslara göre tasnif edilmesidir. Örneğin: Ortopedik Engelli(Sakatlık); Görme engelli (Körlük); İşitme engelli (Sağırılık); Konuşma engelli (Kekemelik); zihinsel engelli (Geri Zekâlılık); ruhsal özürlü (Ruh ve Akıl Hastalıkları: Paranoya; Şizofreni; Nevroz); Davranış Bozukluğu: Manevî Özürlülük; Panik Bozukluk (Seyyar, 2008).

Engel türlerinin sınıflandırılmasına ilişkin çeşitli yaklaşımlar bulunmaktadır. T.C. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı engelliliği altı ana başlık altında incelenmektedir (Türkiye Özürlüler Araştırması, 2002):

1. Ortopedik Engelli
2. Görme Engelli

3. İşitme Engelli
4. Dil ve Konuşma Engelli
5. Zihinsel Engelli
6. Süreğen Hastalık

Diğer bir sınıflandırmada ise özürlüler bedensel, zekâ ve ruhsal özürlüler olarak iki ana grupta incelemektedir (Usta, 1992):

1. Bedensel Engelli
  - a. Görme Engelliler
    - i. Az gören
    - ii. Kör
  - b. İşitme Engelliler
    - i. Ağır işiten
    - ii. Sağır
  - c. Konuşma Engelliler
  - d. Ortopedik Engelliler
  - e. Sürekli Hastalığı Olanlar
2. Zihinsel ve Ruhsal Engelli
  - a. Zihinsel Engelliler
    - i. Öğrenme Güçlüğü Olanlar
    - ii. Eğitilebilir Zihinsel Engelliler
    - iii. Öğretilebilir Zihinsel Engelliler
    - iv. Klinik Bakıma Muhtaç Olan Engelliler
  - b. Ruhsal Engelliler
    - i. Duygu Güçlüğü Olanlar
    - ii. Suçlu veya Suça Yönelmişler.

Bu çalışmada ise engellilik fiziksel ve zihinsel olarak ikiye ayrılarak açıklanacaktır.

2.2.2.1 Fiziksel Engelli

Fiziksel engellilik doğuştan olabileceği gibi sonradan da çeşitli nedenlerle oluşabilen özürllülüklerdir. Fiziksel engellilik; görme, işitme, konuşma ve ortopedik özürllülük başlıkları altında aşağıda yer almaktadır.

2.2.2.1.1 Görme Engelli

Görme yetersizliği, göz ve görme ile ilgili organlarda, yapısal bozukluk ya da isleyiş bozukluğu olması sonucu, gözün işlevini yerine getirememesi yani görememesidir (Öztürk, 2006).

Tek veya iki gözünde tam veya kısmi görme kaybı ya da bozukluğu olan kişilerle göz protezi kullananlar, renk körlüğü ve gece körlüğü olanlar görme engelliler grubuna girmektedir (Türkiye Özürllüler Araştırması, 2002).

Yasal tanıma göre; gerekli düzeltmelerden sonra iyi gören gözündeki görme keskinliği 20/200 ya da az görme alanı 20 dereceden az olan kişiler kör olarak adlandırılırken, görme keskinliği 20/70 ile 20/200 arasında olan kişiler az gören olarak nitelendirilmektedir (Tuncer, 2005).

Görme engelli bireylerin çevreyi algılamaları çok zor olduğundan görme engelliler görme duyuları dışında kalan diğer duyularla çevrelerini algılamaya çalışmaktadır. Burlingham görme engelli bireylerde bu algılama kaybı sonucunda, güvensizlik ve içe dönüklüğün oluşabileceğini savunmaktadır. Gulliford ise, görme engelli olmanın kişinin sosyal gelişimini engellediğini ileri sürmektedir.

Görme engelli bireyler çevreleri tarafından da farklı algılanmaktadır. Rusalem'in bu konuda yaptığı bir araştırmada, yüz üniversite öğrencisine görme engelli bireyleri nasıl algıladıkları sorusu yöneltilmiştir. Alınan cevaplarda,

insanların görme engelli bireyleri normal üstü hafızaya sahip olan, dokunma ve işitme duyuları diğer engelsiz insanlara göre daha yüksek olan insanlar olarak tanımladıkları tespit edilmiştir (Mağden ve Artan, 1992) .

Görme engelli bireyin görme derecesine bağlı olarak dış çevrede bazı gereksinimleri bulunmaktadır. Bu gereksinimleri şu şekilde özetlememiz mümkündür; öncelikle dış çevrede yansımanın ve parlamanın önlenmesi gerekli olup ayrıca, mekânlarda zıt renklerin ve hissedilebilir yüzeylerin kullanılması da görme engellinin yaşamını kolaylaştıracak tedbirler arasında bulunmaktadır. Buna ilave olarak, açık alanlarda düşük kaldırımların ve merdivenlerde görme engellinin tutunabileceği yerlerin bulunması da görme engellilerin günlük hayatlarına devam edebilmeleri açısından dış çevrede ihtiyaç duydukları gereksinimleri arasında bulunmaktadır (Çağlayan, 2001).

2.2.2.1.2 İşitme Engelli

İşitme engeli, bireyin işitme duyarlılığının gelişim, sosyal uyum, özellikle de iletişim kurmadaki görevlerini yeterince yerine getirememesi sonucunda ortaya çıkan durumdur. Bir başka deyişle; işitme engeli, çok hafif dereceden, çok ileri dereceye kadar farklılık gösterebilen işitme yetersizliği şeklinde tanımlanmaktadır (Çağlayan, 2001).

Fizyolojik görüş savunucularına göre işitme kaybı ölçülebilir niteliktedir. Bu görüşe göre sağır terimi, sesleri işitmede ağır ya da çok ileri durumu ifade ederken ağır işitmek; işitme kaybının diğer tüm kategorilerine işaret etmektedir. Ağır işiten bireyler ise, bir işitme cihazı ile ya da işitme cihazı olmadan sesleri işitebilmektedir. Ağır işiten bireylerin bir kısmı işitme cihazına gereksinim duyarken sağır olarak nitelendirilen bireylerin az bir kısmı her koşulda konuşmayı işitmede yetersizliğe sahiptir (Akçamete, 2005). Ancak tüm işitme engelli bireylerde, dereceleri farklılık gösterse de işitme kalıntıları bulunabilmektedir İşitme cihazı

kullanan engelli kişilerle tek ya da iki kulağında tam veya kısmi işitme kaybı olan kişiler bu gruba girmektedir (Türkiye Özürlüler Araştırması ,2002).

İşitme engellilerin gereksinimleri bu kişilerin engel grubunun düzeyine göre farklılık göstermektedir. Ancak bu gruptaki bireylerin başlıca gereksinimleri, tehlike durumlarında uyarılmalarını sağlayacak donanımlardır (Gümüş, 2001).

2.2.2.1.3 Konuşma Engelli

Konuşma engellilerin sınıflandırılması değişik biçimlerde yapılabilmekte olup sese bağlı ve görüntüye bağlı olarak sınıflandırdığı ikili bir ayırım kullanmaktadır (Özsoy, Özyürek ve Özipek, 2002). Sese bağlı konuşma özürleri olarak adlandırılan birinci grupta, geleneksel sesli sembolleri ya da ses dalgalarını kapsayan özürlüler bulunmaktadır. Görüntüye bağlı konuşma özürleri, konuşmanın yarattığı ışık dalgalarına ya da verdiği görüntüye bağlı engellerdir. Bu engeller ise, genellikle duruş, jest ve mimik özürleri olarak üçe ayrılmaktadır.

Dil ve konuşma engelli, grubu işittiği halde konuşamayanları, gırtlığı alınanları, konuşmak için alet kullananlarla kekemeler, afazi, dil-dudak-çenedamak yapısında bozukluk olanları kapsamaktadır. Bu engel grubundaki kişilerin öncelikle konuşmalarının hızındaki bozukluk dikkati çekmektedir. Bu gruptaki bireyler ya hiç konuşamamaktadır ya da konuşmalarının akıcılığı bu engele sahip olmayan insanlara göre farklılık göstermektedir. Bu kişilerin ifadelerindeki bozukluklar da diğer göze çarpan durumlardandır (Türkiye Özürlüler Araştırması, 2002).

2.2.2.1.4 Ortopedik Engelli

Ortopedik engel; sinir sisteminin zedelenmesi, hastalıklar kazalar ve genetik problemler nedeniyle kas, iskelet ve eklemlerin işlevlerini yerine getirememesi nedenleriyle oluşan hareket ile ilgili yetersizlikler olarak tanımlanmaktadır (Kobal, 2005). Ayrıca el, kol, ayak, bacak, parmak ve omurgalarında kısalık, eksiklik,

fazlalık, yokluk, hareket kısıtlılığı, şekil bozukluğu, kas güçsüzlüğü, kemik hastalığı olanlarla, felçliler, serebral palsi, spastikler ve spira bifida olanların da bu gruba girdikleri bilinmektedir (Türkiye Özürlüler Araştırması, 2002). Serebral palsi; beyin özürlü olarak adlandırılan hastalıktır. Buna ilave olarak, spastik çocuklar da bu grup kapsamında değerlendirilmektedir. Bu hastalığın başlıca sebepleri; doğum travmaları ile anne ve baba arasındaki kan uyumsuzluğudur. Hastalığın uluslararası dilde ortak tanımı irsi ve ailevi olmayan, ölümle sonuçlanmayan ve hareket kusuru ön planda olan çocukları kapsamaktadır. Bu tür engeli bulunanların diğer engel gruplarından sayıca daha fazla olduğu dünya istatistiklerinde de kabul edilmektedir (Özcan, 1986). Bu yüzden anılan engel grubu, engelliler arasında önemli bir yere sahiptir.

Birleşmiş Milletler, fiziksel engelli kişilerin kentsel mekândaki gereksinimlerini şu şekilde açıklamaktadır: Birleşmiş Milletlere göre, dolanma, tekerlekli sandalye kullanan kişiler için en önemli hareketlilik olarak kabul edilmektedir. Tekerlekli sandalye kullananların, manevra alanına gereksinimi olduğundan, bu gruptaki engellilerin diğer engel gruplarından ve yürüyebilen engellilerden farklı gereksinimleri mevcuttur. Yardım alan tekerlekli sandalye hareketi, geniş dönme alanına ihtiyaç duyarken bağımsız olarak tekerlekli sandalye kullanan kişinin daha geniş bir alana ihtiyacı bulunmaktadır. Bu açıklamalar çerçevesinde kentsel mekânın bağımsız ve yardım alan tekerlekli sandalyenin hareketliliğine imkân verecek biçimde tasarlanmasının önemli bir zorunluluk olduğu açıktır (Gümüş, 2001).

2.2.2.2 Zihinsel Engelli

Zihinsel engelli birey; çeşitli derecelerde zihinsel yetersizliği olan kişi olarak tanımlanmaktadır (Türkiye Özürlüler Araştırması, 2002). Zihinsel özürlülük aynı zamanda zekâ yaşı ile ilgili bir durumdur. Zihinsel engelli insanlar kendi yaşlılarına göre düşünme, karar verebilme, iş yapabilme, duygularını ifade edebilme ve sosyal ilişki kurabilme kapasitesi olarak yetersizdir (Yavaş, 2002).

Davranış Bilimleri Sözlüğü'ne göre, zihinsel engellilik; “sosyal ve çevresel ya da organik nedenlere bağlı olan normalin altında entelektüel gelişim” olarak tanımlanmaktadır (Yavaş, 2002). Bu tanımdan da anlaşıldığı üzere zekâ geriliği olanlar ve Down Sendromu olan kişiler de bu grupta yer almaktadır (Türkiye Özürlüler Araştırması, 2002).

Zeka geriliği, zihinsel işlevler ve kavramsal, sosyal ve pratik uyumsal becerilerde kendini gösteren uyumsal davranışların her ikisinde görülen anlamlı sınırlılıkla olarak karakterize edilen bir yetersizliktir. Bu yetersizlik 18 yaşından önce başlar (Eripek, 2005).

Zekâ geriliği sürekli bir durumdur. Zekâ geriliği olan kişi akranlarından dörtte bir ya da daha yüksek bir oranda yetersizdir. Zekâ geriliği doğumdan önce, doğum sırasında veya doğumdan sonraki gelişim sürecinde rastlanılabilir bir durumdur. Kentsel mekânda zihinsel engellilerin gereksinimleri de diğer engel gruplarına göre farklılık göstermektedir. Zihinsel engelli bireyler çevresel bir karışıklıkla karşılaştıklarında bu duruma uyum sağlamaları oldukça güçtür. Bu yüzden bu engel grubu için hizmette standardizasyon çok önemli olmakla birlikte bu kişileri dış çevrede yönlendirebilecek donanımların mümkün olduğunca açık ifadelerle hazırlanması gerekmektedir (Gümüş, 2001).

2.2.3 Teknoloji Kavramı

Teknoloji, günümüzdeki çağrışımı ile daha çok yüksek nitelikte bilimsel bilgi ve teknik içeren ürünler olarak algılanmaktadır. Günlük dilde, yazılı ve görsel basında karşımıza bu şekilde çıkmakta olsa da, teknoloji teknik bilginin yaşama geçirilmesini öngören tüm toplumsal ve ekonomik etkinlikler ve örgütlenmeleri de kapsayan bir alandır. İyimser bir tanımlama ile bakıldığında teknoloji, bilimsel ilke ve yeniliklerin sorunların çözümüne yönelik olarak uygulanmasıdır (Aksoy, 2003). Başka bir deyişle teknoloji, tüm insanlığın bilgi birikiminin uygulanmasıdır. Teknoloji kavramı içerisinde bilme, düşünme ve yapmanın birleştirilmesi bulunur

(Satchwell and E.D.William, 1996). Bilgisayarlar, robotlar ve uydular bilimin sorunların çözümü için uygulanması sonucu ortaya çıkan araçlar olarak görülmektedir (Aksoy, 2003).

Teknoloji uygulamaları, insanın ortaya çıkışından itibaren vardır. Çünkü insanoğlu dünyayı daha yaşanabilir duruma getirmek için tarih boyunca doğayı kontrol altına alma ve kendi istediği yönde yönlendirme çabasına girmiştir. İnsanlar teknoloji ürettiklerinin farkında olmadan doğayla başa çıkma, giyinme, barınma, yiyecek saklama vb. ihtiyaçlarını karşılamışlardır(Akbaş, 2003).

İnsan yaşadığı çevrede yaşamını kolaylaştırmak ve doğa üstünde kontrolünü artırmak amacıyla devamlı olarak araştırmalar yapmış, problem çözme sistemleri ve faydalı araçlar geliştirmiştir. Bu çabalar sonucunda oluşan teknolojinin özellikleri şunlardır (Williams, 1996):

- Teknoloji insan potansiyelini genişletmeye yönelik bir hareket içerir.
- Teknoloji insanın istek ve ihtiyaçlarını karşılar.
- İnsanlar teknolojiyi yaratır, işler hale getirir ve kullanır.
- Teknoloji teknik anlamda sistem, teknikler, makineler gibi araçların kullanımı sayesinde işler hale gelir.
- Teknoloji toplum ve kültürü etkiler.
- Toplum teknolojinin kontrolü ve kullanımıyla ilgili sorulara cevap verme yeteneğine sahiptir.
- Teknoloji gelişim aşamasına veya karmaşıklık seviyesine bakmaksızın her kültürün malıdır.
- Teknoloji insanlara doğal çevreleri üzerinde kontrol için onlara güç kullanma yeteneği verir.
- Teknoloji insan ırkının yaşaması için temeldir.
- Teknoloji geleceğe uyum sağlamadır.

Teknoloji, tüm insanlığın bilgi birikiminin uygulanmasıdır. Teknoloji kavramı içerisinde bilme, düşünme ve yapmanın birleştirilmesi bulunur. Teknoloji sayesinde insanlar fiziki dünyada meydana gelen değişmelere daha kolay uyum sağlarlar ve iş yapma kapasitelerini artırır. Teknolojinin etkileri sadece fiziksel bilgi alanında olmaz, sosyal alanda da etkileri olur (Akbaş, 2003).

Teknoloji hayatın her aşamasında uygulama alanına sahip olup, her geçen gün insan hayatını kolaylaştıracak şekilde gelişmektedir. Bu gelişme engelli bireyler açısından da geçerli olup, her gün engelli bireylere yönelik olarak farklı ürün ve hizmetler ortaya çıkmaktadır.

2.2.4 Fiziksel Engelli Bireyler ve Teknoloji

Günümüz teknolojisinden fiziksel engellilerin de diğer kişiler gibi yararlanabilmeleri, çağdaş ve sosyal bir devlet olmanın gereğidir. Zira her geçen gün büyük bir hızla gelişen sektörlerden birisi olan bilgi ve iletişim teknolojileri (BİT) sayesinde, bedensel engellilere çok çeşitli imkanlar sunulabilmektedir. Bedensel engellinin BİT'in sunduğu imkanlardan nasıl yararlanabileceği önemli bir husus olarak, günümüzde sıkça kullanılan “bilgi toplumu” kavramının içinde, fiziksel engelliler büyük önem arz etmektedir (Özenç, 2008).

Çeşitli donanım ve yazılım araçları özürli insanların engellerinin kaldırılmasını sağlayabilirler. Bu araçlar genelde adapte edilen araç üretiminde uzmanlaşan işletmeler tarafından dizayn edilip geliştirilmişlerdir. Günümüzde bu durum değişmeye başlamış ve bilgisayar teknolojisinde büyük kuruluşlar bu sahada ortaklıklar oluşturmaya ve ürün geliştirmeye başlamışlardır. Microsoft, Apple, IBM, ve Sun özürliülerin önündeki engellerin kaldırılması için web sitelerinde ürünlerini tanıtmaktadırlar. World Wide Web için teknik standartları belirleyen ”World Wide Web Consortium“ özürli insanları web ortamına çekmek, ihtiyaçlarını tam anlamı ile karşılamak, bulunan web ortamının anlaşılmasını ve yaşamlarını kolaylaştırmak için rehber geliştirmiş ve geliştirmeye devam etmektedir (Akgül ve Vercan, 2003).

Teknolojik gelişmelerin getirdiği imkanlar sayesinde engellilerin daha konforlu bir yaşam sürme şansını elde edebilmektedirler. Günümüzde fiziksel engelliler, gelişen teknoloji sayesinde üretilen araçlarla artık golfte tenise, bisikletten off-roada (arazi yarışı) kadar pek çok sporu yapabilme olanağına kavuşmuştur. Yeni çıkan ürünlerin engelliler için daha önceki yıllarda hayal olan birçok faaliyeti, gündelik yaşamın rutinleri haline getirmektedir. Bu ürünlerden biri olan ayakta dik pozisyonlandırma cihazı, vakumlu ve bilgisayarlı protezler sayesinde engellilerin, golf ve tenis oynayabilmekte hatta dans bile etme olanağı sağlamaktadır (<http://www.porttakal.com/haber-fiziksel-engellilere-mujde-13695.html>, 15.11.2008).

Türkiye'nin üyelik müzakerelerinin devam ettiği Avrupa Birliği'nde ise; fiziksel engellilerin haberleşme dahil olmak üzere teknolojik imkanlar ölçüsünde sosyal hayatlarını nispeten kolaylaştırabilmek amacı ile, tekerlekli sandalyeli kişilere özgü merdiven ve koridor inşası ya da kaldırım yüksekliği ile telefon kulüpleri ve diğer kioskaların daha alçak seviyede yapılmasının hedeflendiği “Herkes Erişim İmkani-Accessibility for All” projesi ile telekomünikasyon cihaz ve sistemlerinden fiziksel engelli kişilerin de yararlanabilmelerinin hedeflendiği “Herkes İçin Dizayn-Design for All” olmak üzere 2 temel slogan kapsamında çeşitli projeler yürütülmektedir. Ayrıca, işyerindeki merdiven ve ışıklandırmanın dizaynı, telefon kabinlerinin ve lavaboların daha alçak seviyede olması gibi hususlara ilaveten görme ya da işitme engellilerin telekomünikasyon alanındaki ihtiyaçlarına çözüm sağlamak üzere sözkonusu tüm sistem ve cihazlardaki standartların belirlenmesine de çalışılmaktadır (Alkan ve Özenç, 2003).

Avrupa'daki CEN, CENELEC ve ETSI tarafından Mart 2003'te alınan karar gereği, 2003 yılında “Herkes Erişim İmkani” sloganıyla fiziksel engellilerin BİT'e erişimini kolaylaştıracak standartların belirlenmesi için bir dizi çalışma başlatılmıştır. Ayrıca, Haziran 2002'de düzenlenen Seville Konferansı'nda, sayısal TV yayınlarının işitme engelliler için alt yazılı ve işaret dilinde olmasını sağlamak üzere bir proje başlatılmıştır.

Fiziksel engellilerin günlük hayatlarına bazı kolaylıklar getirebilmek için, özel olarak üretilmiş yardımcı cihazlar kullanılarak, teknoloji kullanım yeteneklerinin geliştirilmesi amaçlanmıştır. Örneğin, tüm rehber hizmetlerinin bedensel engellilere ücretsiz olduğu İsveç’te, kütüphane ve kamu kurumları Braille alfabesinde hazırlanmış kitap ve doküman hizmetinin yanında “metin” ve “görüntülü” telefon hizmeti de sağlanmaktadır.

“Metin telefon” hizmeti; işitme ya da konuşma engelli kişi kendi “metin telefonu” ile normal telefonu olan kişiyi aradığında, iki kişi arasındaki görüşme; “metin telefon” programı yüklü bilgisayar ve telefona sahip operatör vasıtasıyla yapıldığı hizmet türüdür.

“Görüntülü telefon”da ise; işaret dilini kullanan kişi normal telefona sahip kişiyle görüşmek için kendi “görüntülü telefonu”nu kullanmak istediğinde, görüntülü telefonu kullanan ve işaret dilini bilen operatör vasıtasıyla konuşma, karşı tarafa aktarılır. Konuşma engelliler için ise, uzman bir konuşma terapisti görüşme yapacak kişilere operatör vasıtasıyla yardımcı olur.

Fiziksel engellilerin bilgisayar ve klavyeyi daha hızlı ve kolay kullanabilmeleri için “FASTY” adında başlatılan bir ARGE proje başlatılmıştır.

Az duyanlar için ortamdaki gürültüyü süzüp, konuşulan kişinin sesini ayırt edip güçlendirerek aktaran “Adapto” isimli sayısal kulaklık üretilmiştir. İşitme engelliler için düzenlenen proje yarışmasında “2003 IST Ödülü”nü kazanan bu cihaz, gürültülü ortamlarda sesi algılayıp güçlendirerek kulağa aktarmaktadır. Sayısal olması nedeniyle, kulaklıklardaki en büyük sorun olan akustik geri besleme olmadığından, anlaşılabilirlik ve ses tanıma özelliği daha iyidir.

Görme engellilerin BİT’ten yararlanabilmeleri için ITU ve UNESCO işbirliği ile, Etyopya’da başlatılan projede, bilgisayarı rahat kullanabilmeleri için Braille alfabeli klavye, tarayıcı ve yazıcıya sahip özel bilgisayar geliştirilmiştir.

Bilgisayara ilave edilen ses tanıyıcı özellik sayesinde “yaz”, “kopyala” ve “kes-yapıştır” gibi temel komutlar sesle bilgisayara aktarılmaktadır. Ayrıca, proje kapsamında kullanılan tüm eğitim dokümanları Braille alfabesinde ve sesli olarak kasete kaydedilmiştir. Görme engellilerin internete erişimini kolaylaştırmak için bazı internet sitelerinde yer alan bilgiler teybe kaydedilerek, siteye erişim görsel değil, işiterek yapılmaktadır. Benzer şekilde geliştirilen “Ekran Okuyucusu” sayesinde, ekrandaki ya da kağıttaki bilgiler kullanıcıya sesli olarak okunmaktadır. Ancak, ekran okuyucularında kullanılan robotik (metalik) ses tonu bazı kullanıcılar tarafından hoş karşılanmadığı için, bu cihazlar pek de rağbet görmemektedir.

Hollanda’lı Alva adındaki bir firmanın geliştirdiği özel bir yazılım (MPO= Mobile Phone Organizer-Cep Telefonu Yardımcısı) sayesinde görme engelliler, Braille alfabesi fonksiyonlu cep telefonu ile mesaj alıp gönderebilir ya da bu mesajları sesli olarak alabilirler. Arzu edilirse cep telefonu bilgisayara bağlanarak dokümanlar kağıda basılabilir.

Diğer taraftan, Klaus-Peter Wegge tarafından geliştirilen cihaz, internet sitesindeki bilgileri, Braille alfabesine ve sesli konuşmaya çevirmektedir. Klavye vasıtasıyla bilgisayara bağlanan cihaz, 8’li grup halinde toplam 240 adet küçük delikten oluşmaktadır. Her deliğin içinde yükselip alçalabilen küçük toplar bulunmaktadır. 250 farklı karakterin tanınabildiği sistemin maliyeti, 14 bin ABD Doları civarındadır.

Renk körlerinin internete erişimini kolaylaştırmak için, bu kişilerin özellikle ayırt etmede zorluk çektikleri renklerde örneğin, gri ve kırmızı ya da sarı ve mavi ton yerine daha rahat görebilecekleri renklerde site tasarımı yapılmaktadır. Az görenler için ise, ekrandaki yazıları büyütebilmek için ilave yazılım kullanılmaktadır. Ekran büyüteç programının yüklü olduğu bilgisayarın ekranındaki yazılar yeterince büyütüldüğünden, az gören ya da eli titrediği için fareyi küçük harfli satırlarda rahat kullanamayanlara kolaylık sağlanmaktadır.

Kızılötesi taşınabilir Braille cihazları sayesinde marketteki ya da cadde kenarındaki otomatlardan kablosuz ortamda alınan bilgiler, Braille alfabesine veya sese çevrilerek okunabilmekte veya dinlenebilmektedir (Özenç, 2008).

Üniversite ve okullardaki dersler kaydedilerek internetten dinlenebilmekte, büyütülmüş ekranda veya Braille alfabesiyle okunabilmektedir. Okuma yazma bilmeyen veya işitme engelliler için ise, her internet sayfasının altında bu sayfayı anlatan işaret dili ile hazırlanmış bir bölüm bulunmaktadır (Alkan ve Özenç).

Anlama engelliler için, uzun yazı yerine daha çok resim ve şekil içeren, basit dilde hazırlanmış internet sitesi hazırlanmaktadır. Yeni geliştirilen “BETSIE” isimli bir yazılım sayesinde, özellikle görme engelliler veya az görenler için zorluk yaratan HTML, Java, JavaScript gibi programlar kullanılmayarak, internet sayfasına daha rahat erişim imkanı sağlanmıştır. Ancak, anlama engelliler için siteye resim koyulması, bu kişilere erişimde rahatlık sağlarken, resmi okuyamayan ekran okuyucularda ise zorluğa neden olmaktadır.

Eli olmayan veya eli çok titreyen engelliler için, geliştirilen “Dragon Naturally Speaking 6” adında ses tanıma yazılımıyla komutlar fare yerine sesle yapılmaktadır. Ayrıca, yazılar daha büyük yapılarak ve linkler arasındaki mesafe büyük bırakılarak eli titreyen kişiler, başa takılan fare ile bilgisayar ve internetten faydalanabilmektedir (Özenç, 2008).

2.3. Kocaeli Büyükşehir Belediyesi ve Fiziksel Engellilere Yönelik Teknolojik Uygulamaları

2.3.1 Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Hakkında

Kocaeli; Asya ve Avrupa'yı birbirine bağlayan Marmara Denizi'nin ve Marmara Bölgesinin doğusunda yer alan bir ildir. Kuzeyde Karadeniz, Doğuda ve güney doğuda Sakarya, güneyde Bursa, batıda Yalova ve İstanbul illeri yer

almaktadır. Konum itibariyle Türkiye'nin en küçük altıncı ilidir. 2007 nüfus sayımına göre 1.437.926 kişi, km 'ye düşen nüfus sayısı 398 kişidir. Kara, demir, deniz ve hava yolu ulaşımları ile Türkiye'nin en önemli geçiş noktalarından biridir (Kocaeli Valiliği, 2009).

Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Temmuz 2004 yılında kurulmuştur. 44 alt belediye Büyükşehir'e bağlanmıştır. 2009 yılında yapılan değişiklik ile 7 olan ilçe sayısı 12'ye yükselmiş, alt belediyeler de kaldırılarak her ilçeye bir belediye vermiştir. Bugün Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin hizmet verdiği 12 ilçe belediyesi bulunmaktadır. Bu ilçeler; Başiskele, Çayirova, Darıca, Derince, Dilovası, Gebze, Gölcük, İzmit, Kandıra, Karamürsel, Kartepe, Körfez ilçeleridir.

2.3.2 Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nde Fiziksel Engellilere Yönelik Teknolojik Uygulamalar

Yerel yönetimlerin asıl varlık nedeni, yönetim sınırları içerisinde bulunan insanların temel ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik hizmetler sunmaktır. Yerel yönetimler, kaynakları akılcı kullanarak, sadece bugünü değil geleceği de düşünerek, hizmetleri planlı bir şekilde sunmalıdır. Sağlıklı bir çevre ve kentleşme anlayışıyla, bireylerin eğitim, ulaşım, yardım gibi birçok beklentilerini karşılamak yerel yönetimlerin en önemli görevidir.

Yasalar ile merkezi yönetim birçok yetki ve sorumluluğu yerel yönetimlere bırakmıştır. Bu da engelliye en yakın olan ve en çabuk ulaşabilecek olan yerel yönetimleri daha önemli kılmaktadır (II. Özürlüler Şurası, 2005).

Kocaeli Büyükşehir Belediyesi hizmet verdiği bireyle içerisinde engelli vatandaşlara yönelik olarak çeşitli teknolojik (çevre düzenlemesi, engelli asansörleri, sesli trafik lambası vb.) hizmetler götürmektedir. Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin engelli bireylere yönelik verdiği teknolojik hizmetlere aşağıda yer verilmektedir.

Çevre Düzenlemesi: Çağdaş toplumsal yaşam anlayışı engellilerin de sosyal yaşama katılmasını, onların her türlü imkanlardan faydalanmasına imkan sağlayacak çevre şartlarının var edilmesini, mevcut olanların niteliğinin iyileştirilmesini ve erişilebilirliğinin artırılmasını öngörmektedir. Böyle olmakla birlikte engellilere yönelik hizmetlerde bir takım eksiklik ve aksaklıkların olduğu gözlenmektedir. Engellilerin sosyal yaşama katılmalarında, sosyalleşmelerinde, görünürlük kazanmalarında en büyük desteği engelsiz çevre oluşturmaktır. Bunlar yeterli ölçüde gerçekleştirilemediğinden (fiziksel) engelliler dışarıya çıkamamakta evinde kalmayı tercih etmektedir (Efe, 2002).

21. yüzyılda yerel yönetim ve engelsiz çevreler, çok konuşulan ve tartışılan konular arasında yer almaktadır. Ülkemizde fiziksel çevrenin engelliler için ya da daha geniş bir perspektifle bütün dezavantajlı gruplar için düzenlenmesine yönelik yönetmelik hükümleri/kanunlar bulunmaktadır (II. Özürlüler Şurası, 2005). Kocaeli Büyükşehir Belediyesi de ilgili kanunlar ve imkanları çerçevesince çevre düzenlemelerinde fiziksel engelli bireylerin varlığını da göz önünde bulundurarak çalışmalar yapmaktadır. Örneğin: otobüs durakları ve park, bahçe gibi yeşil alanların girişleri.

Engelli Asansörü: Ülkemizde nüfusun önemli bir bölümünü oluşturan fiziksel engelliler günlük yaşamlarında gerek özel gerekse kamuya açık binalarda sık sık mimari engellere takılmakta ve ulaşım konusunda ciddi sorunlarla karşılaşmaktadırlar. Yapıların proje ve inşaat aşamasında özürlü kişilere uygun olarak düzenlenmemesi nedeniyle ortaya çıkan bu zorluklar özürlülerin her an başkalarının yardımına muhtaç olmasına ve toplumdan uzaklaşmasına neden olmaktadır. Engelli Asansörleri bu noktada en uygun çözüm olarak karşımıza çıkmaktadır. Kullanım kolaylığı ve güvenilirliğiyle bir taraftan engelli kişilere başka hiçbir kimsenin yardımına ihtiyaç duymadan ulaşım imkanı sunmaktadır (http://engelliasansoru.com/engelli_asansorleri.html, 15.11.2008). Kocaeli Büyükşehir Belediyesi engelli bireyler için en önemli olabilecek iki üst geçitte engelliler için asansör koyarak, engelli bireylerin hizmetine sunmuştur.

Sesli Trafik Lambaları: Görme engelliler için üretilen, konum ve trafik işaretlerine ilişkin bilgi veren trafik lambalarıdır (II. Özürlüler Şurası, 2005). Görme engelli birey karşıdan karşıya geçmek istediğinde işarete ait düğmeye bastığında araçlar için kırmızı yanmakta ve sesli olarak geçebilirsiniz mesajı verilmektedir. Böylelikle görme engelli birey karşıdan karşıya güvenli bir şekilde geçebilmektedir. Kocaeli Büyükşehir Belediyesi, trafik açısından görme engelliler için sorun olabilecek üç noktada sesli trafik lambası yerleştirerek görme engellilerin hizmetine sunmuştur.

Rampa Düzenlemeleri: Kent içi ulaşım araç ve tesisleri ile kentler arası karayolu, demiryolu, denizyolu ve tamamlayıcı tesislerinde engellilerin hareketini kolaylaştırmak için, rampa düzenlemeleri engellilerin hayatlarını kolaylaştırmaktadır (II. Özürlüler Şurası, 2005). Kocaeli Büyükşehir Belediyesi hizmet verdiği sınırlar içerisinde engellilerin ulaşımını kolaylaştırmak için rampa düzenlemeleri yapmış ve fiziksel engelli bireylerin hizmetine sunmuştur.

Engelli Tuvaletleri: Engellilerin başkasından yardım almadan tuvalet ihtiyaçlarını gidermeleri için özel tasarlanan tuvaletlerdir (II. Özürlüler Şurası, 2005). Engelli tuvaletleri; Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin binasında, yeni yapılan veya düzenlenen tüm bahçe, park gibi kamusal alanlarda bulunmaktadır.

Diğer Teknolojik Hizmetler: Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin engelli bireylere sunduğu yukarıda açıklananlar dışındaki diğer hizmetleri ise; Akülü Tekerlekli Sandalye Yardımı, Manuel Tekerlekli Sandalye Yardımı, Hasta Bezi Yardımı, Hasta Yatağı Yardımı, İşitme Cihazı Yardımı, Gözlük Yardımı, Ortopedik Araç Gereç Yardımı, Karamürsel G.Bilge İşit. Eng. Okulu Yardımları, Alo Özürlüyüm Hattı (331 39 00), Görme Engelliler İçin Konuşan Saat Yardımı, İşaret dili tercümanlığıdır (Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Dökümanları, 2008).

2.4. İlgili Araştırmalar

Gökcan (1996) “Zonguldak Rehabilitasyon Merkezinde Özürlü Çocuğa Sahip Ailelerin Beklentileri” konusunda yaptığı çalışmada; özürlü çocuğa sahip ailelerin beklentilerini araştırmıştır. Araştırmada özürlü annelerin eğitim düzeyinin düşük olmasının araştırma ve bilinçlendirme çabalarının yeterli olmaması nedeni ile özürlü çocukların özürlü hakkındaki bilgilerinin yetersiz ve yanlış olduğu belirtilmiştir. Ayrıca; özürlü çocuğa sahip ailelerin, özürlü çocuklarının yeterli eğitim ve sağlık programları uygulandığında iyileşeceğine inanmakta oldukları, tıptaki yeni gelişmelerle çocuklarının iyileşeceğini umut ettikleri sonuçları ortaya konulmuştur. Araştırmadan elde edilen diğer sonuçlar ise; özürlü çocuğa sahip ailelerin, özürlü çocuğundan gelecekte beklentilerinin, kendi kendine yeterli olması, iyi eğitim alarak yeterli duruma gelmesi olduğu, fakat özürlü çocuklarının kendi kendine yeterli olamayacağına inan aileler çoğunlukta olduğu, özürlü çocuğa sahip aileler yoğun olarak “Ben öldükten sonra çocuğum ne olacak, kendi kendine yeterli olabilecek mi?” kaygısı yaşadıkları sonuçlarına ulaşılmıştır.

Alkan ve Özenç (2003) “Bedensel Engelliler ve İnternete Erişimi” başlıklı araştırmalarında bedensel engellilerin bilgi ve iletişim teknolojilerinden nasıl yararlanabileceği ve bu konuda neler yapılabileceği konusunu incelenmiştir. Araştırmada Gelişmiş ülkelerde yapılan çalışmalar incelenerek, teknolojik ve standardizasyon konusundaki gelişmeler üzerinde durulmuştur. Ayrıca dünyadaki uygulama örnekleri araştırılarak Türkiye yaklaşımları konusunda bakış açıları oluşturulmaya çalışılmıştır.

Araştırma sonucunda ülkemizde bedensel engellilere yönelik yapılan internet hizmetlerinin gelişmiş ülkelere göre oldukça geride olduğu, konuyla ilgili özel çalışmaların yapılmadığı oysa gelişmiş ülkelere bedensel engelli bireylerin internet erişimine dair özel indirimli fiyatların uygulandığı, bedensel engellilerin sorunlarının çözümüne yönelik yarışma ve projelerin uygulandığı, Türkiye’de ise bu tür uygulamaların bulunmadığı ortaya konulmuştur.

Yılmaz (2004) “Çalışan Özürllülerin İş Yaşamında Karşılaştıkları Sorunlar ve Bunları Etkileyen Etmenler” başlığındaki yüksek lisans çalışmasında; özürllülerin çalışma yaşamında karşılaştıkları sorunlar ve bu sorunları etkileyen etmenleri belirlemeyi amaçlamıştır.

Araştırmanın çalışma evrenini, Ankara'da İş Kanunu (4857) kapsamında özürllü çalıştırma yükümlülüğü bulunan kamu kurum ve kuruluşları ile özel işyerlerinde çalışan özürllüler oluşturmıştır.. Ankara İŞKUR İl Müdürlüğü'nden temin edilmiş olan Ankara ilinde özürllü çalıştırma yükümlülüğü olan kamu ve özel sektör işyerlerinin listelerinden oranlı eleman örneklem yapılarak seçilen örnekten veriler toplanmıştır. Toplam 62 işyerinde 341 özürllü çalışan ile yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Araştırma sonucunda; çalışan özürllülerin düşük ücretli, az vasıf gerektiren basit işlerde çalıştıkları, ayrıca yüksek özür dereceli, cihaz, yardımcı araç kullanan özürllülerin çalışma hayatında çok az yer aldıkları görülmüştür. Araştırmada özürllülerin çalışma yaşamlarına yönelik politikaların ve düzenlemelerin olmadığı, çalışan özürllülerin çalışma yaşamı gereksinimleri hakkında bilinçli olmadıkları ortaya konulmuştur.

Müftüoğlu (2006) “Tekerlekli sandalye kullanan bedensel engellilerin kentsel mekanları kullanım olanaklarının Trabzon kent merkezi örneği üzerinde incelenmesi” konulu yüksek lisans tez çalışmasında da Trabzon'daki tekerlekli sandalye kullanıcıları özelinde engellilerin kent içerisindeki yaşama zorlukları ve gereksinimlerini vurgulamış, bedensel engellilerin özellikle fiziki mekana ulaşma, mekanı kullanma ve mekandan ayrılma konularında, erişilebilirlik açısından sınırlılıkları, kentsel mekan ve kent merkezinde karşılaştıkları sorunlar üzerinde durmuştur. Bu bağlamda tekerlekli sandalye kullanan bedensel engellilerin kentsel mekanda karşılaştıkları problemler ve mekanda rahat hareket etmesine imkan verecek tasarımlar araştırılmıştır. Araştırmada Trabzon kent merkezinde yaşayan ve tekerlekli sandalye kullanan bedensel engellilere yönelik anket çalışması yapılmış,

engellilerin sorunları ve kentsel mekana ilişkin ihtiyaçları belirlenmeye çalışılmıştır. Çalışmanın bütününde elde edilen veriler değerlendirildiğinde tekerlekli sandalye kullanıcılarının mevcut durumda kentsel mekanı ve kent merkezlerini kullanırken karşılaştığı sorunlar ortaya konmuş ve bu sorunların çözümüne yönelik öneriler geliştirilmiştir.

Atıcı (2007), “Fiziksel Engelliler ve Kentsel Mekânın Kullanımı” başlıklı araştırmasını fiziksel engelli bireylerin kentsel mekânın kullanımı konusunda karşılaştıkları sorunları ortaya koymak amacıyla yapmıştır. Araştırmada kentsel mekânın kullanımıyla birlikte, engelli bireylerin kent yaşamında karşılaştıkları sosyal problemler de belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırma Ankara’da ikamet etmekte olan yüz engelli bireyle yapılan anket kapsamında gerçekleştirilmiştir. Görüşme yapılan bireyler, on beş yaş üzeri görme engelli ve ortopedik engelli bireylerdir. Her iki engel grubuna eşit sayıda anket uygulanmıştır.

Araştırma sonucunda; kentsel mekânın kullanımında ortopedik ve görme engelli bireylerin önemli sorunlar yaşadıkları tespit edilmiştir. Bu sorunlar, hem kentsel mekânın kullanımıyla ilgili fiziksel sorunları içermekte, hem de kent yaşamını ilgilendiren sosyal problemleri içine almaktadır. Engelli bireyler kent içi mekânlarda rahatlıkla hareket edemediği gibi kent içi ulaşım araçlarını da günlük hayatlarını sürdürebilecekleri biçimde kullanamadıkları, aynı zamanda kurumların ve kent içi birçok yapının engelli bireylere uygun yapılmaması nedenleriyle engelli olmanın getirdiği olumsuzlukları en üst düzeyde yaşadıkları sonuçlarına ulaşmıştır.

Balkır (2008) Yaşam tarzları “aktif yaşam, fiziksel aktivite, beslenme, internet, obezite, engelliler, tütün, alkol, uyuşturucu, ruh sağlığı vb. konularını içeren Sağlıklı Kentler Birliği 4. Yıl Konferansına sunduğu çalıştay raporunda; engellilerin sağlıklı kent yaşamına katılımında daha kaliteli bir yaşama kavuşturulması için toplum ve yerel yönetimler olarak belediyelerin neler yapabileceği araştırılmıştır.

Çalıştayda aşağıdaki konular ağırlık kazanmıştır; engelliler ve engelli ailelerinin evde bakım ücretiyle ilgili yasal düzenlemelerden habersiz olduğu; yapılan sunumlar ve konuşmalardan engellilerin %12,6 sının hiçbir şekilde özür raporunun bulunmadığı, % 60 ya da 61 inin hiçbir gruptan yardım almadığı, % 73,2 sinin evde bakımla ilgili yada başka şekilde özürlü maaşı almadığı anlaşılmıştır. Engelliler ve engelli ailelerinin evde bakım hizmetleri ve sosyal hizmetler ve yardımlarla ilgili hiçbir düzenlemeden haberleri olmadığı ve dolayısıyla bu yardımlardan faydalanamadıkları ortaya çıkmıştır.

Engellilerin hastane hizmetlerinden sonraki nekahet döneminde evde bakım sırasında birtakım düzenlemeler yapılması gerektiği, yalnız yaşayan ya da yakını çalışan engellilerin ev işlerinin yapılması, yemek, alışveriş kitap okuma teknik onarım desteği gibi konularda sosyal yardım yapılması gerektiği, bu bağlamda hasta ve yaşlı olmayan engellilerin yetenekleri oranında mesleki rehabilitasyona tabi tutulmaları, yine engelli evlerinde engelliye bakım konusunda aile üyelerine engelli bakım eğitimi verilmesi konusu işlenmiştir.

BÖLÜM III

3. YÖNTEM

3.1. Çalışmanın Yöntemi

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemleri kullanılmıştır. Nitel araştırma gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda, gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırmalardır. Kuram oluşturmayı temel alan, sosyal olguları bulundukları ortamda değerlendiren bir araştırmadır (Yıldırım ve Şimşek, 2005).

Nitel yöntemin seçiminde en önemli neden araştırma probleminin özelliğidir. Araştırma kişilerin sorunlarını, deneyimlerini ve düşüncelerini anlamayı gerektiriyorsa, seçilebilecek yöntemin nitel olması daha fazla önem kazanmaktadır. Araştırmanın amacı, belli bir ortam belli bir süreçteki sosyal olayların incelenmesi olduğundan, çalışmanın aynen yinelenebilmesi olanaksızdır. Bu nedenle, nitel araştırmalarda her ortam için geçerli kurallar ve standartlar geliştirmek mümkün değildir. Nitel araştırmalarda bütüncül bir bakış açısı vardır. Nitel araştırmalarda üç tip veri toplama tekniği öne çıkmaktadır. Bunlar: 1) Açık ve sınırsız görüşme 2) Dolaysız gözlem 3) Yazılı dokümanların analizi. Bu tip araştırmalarda araç araştırmacıdır. Bu nedenle bu yöntemle araştırma yapacak kişinin hüneri, bilgisi, yeteneği ve titizliği önemlidir. Araştırma, araştırmacının konuya hakim olması, bakış açısı ve sorumluluğuyla şekillendirilir (Bernard, 2000).

“Nitel araştırma bir durumu ilişki bağlantıları içinde anlamaya çalışır (holistic perspective). Bir olayı etkileyen değişkenleri kendisi ortaya çıkarır. Nitel araştırmalarda veriler farklı kaynaklardan elde edilebilir. Veriler gözlem, görüşme

ve anket yoluyla toplanır. Zaman alıcı olması dolayısıyla küçük örneklemeler üzerinde çalışılır” (Ergün, 2009).

Bu çalışmada veriler doküman analizi gözlem ve görüşme yoluyla elde edilmiştir. Bu üç yöntemin birlikte kullanılmasının nedeni tek bir bakış açısıyla değil, olayı/olguyu daha geniş bütüncül bakış açısıyla incelemektir.

3.1.1 Doküman İncelemesi

Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar. Doküman incelenmesi, hemen her araştırma için kaçınılmaz olan bir veri toplama tekniğidir. Belge yoksa tarih de yoktur. Öte yandan, nitel araştırmalarda gözlem ve görüşme gibi diğer veri toplama yöntemleriyle birlikte kullanıldığında verinin çeşitlendirilmesi amacına hizmet edecek ve araştırmanın geçerliğini önemli ölçüde arttıracaktır (Metin, 2009). Bu araştırmanın teorik çerçevesinin oluşturulmasında ve görüşme formunun oluşturulmasında doküman incelenmesinden faydalanılmıştır.

3.1.2 Gözlem

Gözlem herhangi bir ortamda ya da kurumda oluşan davranışı ayrıntılı olarak tanımlamak amacıyla kullanılan bir yöntemdir. Ancak gözlem, sadece normal durumlarda sık olarak görülmeyen davranışları ortaya çıkarmak için kullanılmaz. Eğer araştırmacı, herhangi bir ortamda oluşan bir davranışa ilişkin ayrıntılı, kapsamlı ve zamana yayılmış bir resim elde etmek istiyorsa, gözlem yöntemini kullanabilir (Şimşek ve Yıldırım, 2005). Bu çalışmada Kocaeli Büyükşehir Belediyesi’nin fiziksel engelli bireylere yönelik sunduğu teknolojik hizmetler ve çıkan sonuçların değerlendirilerek tartışılmasında gözlem yönteminden faydalanılmıştır.

3.1.3 Görüşme

Nitel verilerin hepsi doğrudan görüşmelerle sağlanamaz. Bazen başkalarının gözlem ve düşüncelerinden ziyade doğrudan gözlem yapmak daha güvenilirdir. Nitel araştırmada kullanılan görüşme tekniğinin belirleyici özelliği, görüşülen kişilerin bakış açılarını ortaya çıkarma olmaktadır. Bu nedenle görüşülenlerin, anlam dünyalarını, duygu ve düşüncelerini anlamak, nicel görüşmelerden farklı olarak yüzeysel değil daha derinlemesine bilgi edinmek esastır (Karasar, 2000).

Araştırmada *görüşme* yönteminin kullanılmasının sebebi doğru kişiyle konuşma, soruların doğru anlaşılmasının sağlanması, daha samimi ve içten karşılık verileceğine dair inanç ve bu yolla çok daha kapsamlı bilgi sağlanabilmesidir. Görüşme esnasında bireyler kendilerini rahatsız eden ya da paylaşmak istedikleri konulardaki sorulara ayrıntılı yanıtlar verebilmektedir. Görüşme yöntemiyle belki daha az örneğe ulaşılabilir fakat daha sağlıklı sonuçlara ulaşılması sağlanmaktadır. Sorular engelli bireylere ve tepe yönetimine ilişkin olup net ve doğru cevaplar alabilmek adına yüz yüze görüşme yöntemi kullanılmıştır.

Araştırma Kocaeli Büyükşehir Belediyesine bağlı ilçelerde yaşayan fiziksel engelli bireyler ve Kocaeli Büyükşehir Belediyesi üst düzey yöneticileri ile gerçekleştirilmiştir. Fiziksel engelli bireylerin Kocaeli Büyükşehir'e bağlı tüm ilçelerden olmasına özen gösterilmiştir. Engelli bireylere gerek belediye'deki kayıtlarından, gerekse çevredeki insanlar vasıtasıyla, rastlantısal şekilde ulaşılmıştır. Her fiziksel engelli gruptan eşit sayıda olmasına dikkat edilmiştir.

Ek-1'de örneği verilen görüşme formunda fiziksel engelli bireylere Kocaeli Büyükşehir'in sunduğu ve bekledikleri teknolojik hizmetlere dair 8 ayrı soru yöneltilmiştir. Sorular Kocaeli Büyükşehir'in sunduğu teknolojik hizmetlerin mevcut durumu, yeterlilik düzeyi ve engelli bireylerin beklentilerinin neler olduğuna yönelik olarak hazırlanmıştır.

Yöneticilere yönelik yöneltilen sorularda ise fiziksel engelli bireylere sundukları teknolojik hizmetlerin durumu ve hizmet götürmede karşılaştıkları başlıca sorunlar yer almıştır.

Araştırmacı tarafından hazırlanan görüşme formundaki sorular fiziksel engelli bireylere hem yazılı hem sözlü olarak açıklanmış ve cevaplandırmaları istenmiştir. Yöneticilerle yapılan görüşmelerde; Kocaeli Büyükşehir Belediyesi yetkililerinin gerçek isim ve statülerini verilmemiş, isimlerinin yerine kod isimler kullanılmıştır. Aynı şekilde fiziksel engelli bireylerle de yapılan görüşmelerde gerçek isimler yerine kod isimler kullanılmıştır.

Araştırmaya katılan fiziksel engellilerin demografik özellikleri toplu halde tablo 1’de görülmektedir.

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Engellilerin Demografik Özellikleri

Engel türü Sayı	İşitme-konuşma 5	Ortopedik 5	Görme 5		
Yaş	15-25	25-35	35-45	45 ve üzeri	
Frekans	2	6	1	6	
Yüzde (%)					
Cinsiyet Sayı	Bayan 7	Erkek 8			
Eğitim durumu Sayı	İlkokul 4	Ortaokul 4	Lise 7		
İkamet Sayı	İzmit 6	Körfez 3	Kandıra 1	Derince 4	Gölcük 1

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Kocaeli Büyükşehir Belediyesi sınırları içerisinde yaşayan fiziksel engelli bireyler oluşturmuştur. Örneklem seçiminde kartopu örneklemesinden faydalanılmıştır. Kartopu örnekleme. Kartopu örneklemede öncelikle evrene ait birimlerden birisi ile temas kurulur. Temas kurulan birimin

yardımıyla ikinci birime, ikinci birimin yardımıyla üçüncü birime gidilir. Bu şekilde, sanki bir kartopunun büyümesi gibi örneklem büyüklüğü genişler (Yazıcıoğlu ve Erdoğan, 2004).

Bu araştırma için fiziksel engelli bireylere gerek belediyedeki kayıtlarından, gerekse çevredeki insanlar vasıtasıyla 20 fiziksel engelliye ulaşılmıştır. Bu fiziksel engellilerden 15'i araştırmaya gönüllü olarak katılmışlardır. Bu fiziksel engelli bireylerin 5'i ortopedik, 5'i İşitme-konuşma, 5'ide görme engellidir.

Ayrıca araştırmaya Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nden 4 üst düzey yönetici katılmışlardır.

3.3. Verilerin Toplanması ve Yorumlanması

Araştırma 2008 yılı içerisinde yapılmış, görüşmeler ise Ağustos ayında bir aylık süre zarfında gerçekleştirilmiştir. Örneklem grubuna görüşme soruları araştırmacının kendisi tarafından ulaştırılmış, görüşmelere araştırmacı tarafından yüzyüze yapılmıştır.

Elde edilen verilerdeki yanıtlar, kendi aralarında gruplandırılmış, bu gruplamalardan çıkan sonuçlar Microsoft Office 2003 Excell programında grafiklere dönüştürülerek yorumlanmıştır.

Görüşme sonucunda ulaşılan bilgiler, gözlem ve doküman analizi desteğiyle yorumlanarak bulgular bölümünde değerlendirilmiştir.

BÖLÜM IV

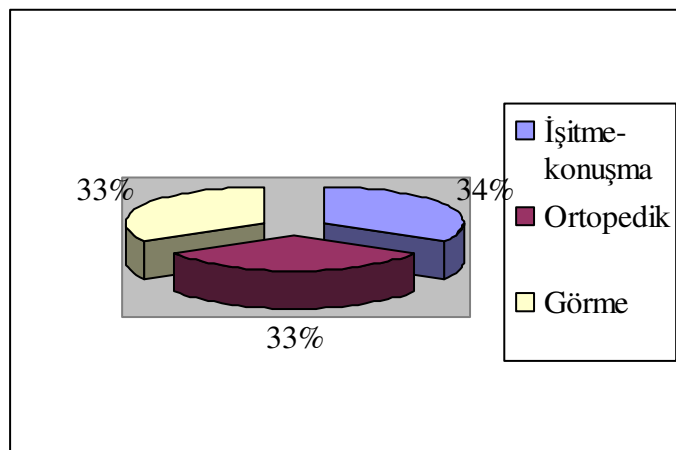
4. BULGULAR

Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin fiziksel engelli bireylere yönelik olarak götürdüğü hizmetlere dair fiziksel engelli bireylerle ve Kocaeli Büyükşehir Belediyesi yöneticileriyle yapılan görüşme sonucunda elde edilen bulgular aşağıda verilmiştir:

4.1. Fiziksel Engelli Bireylerle Yapılan Görüşmelerin Bulguları

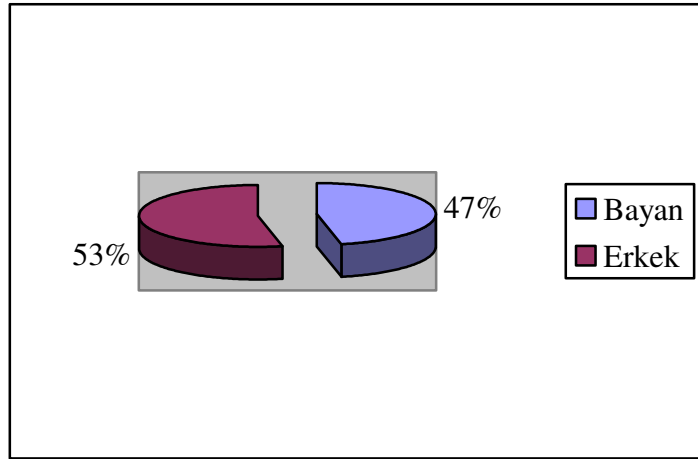
Fiziksel engelli bireylerle yapılan görüşmelere dair bulgular aşağıda grafikler halinde sunulmaktadır.

Araştırmaya katılan engelli bireylerin engel türlerine göre dağılımları grafik 1'de verilmiştir.

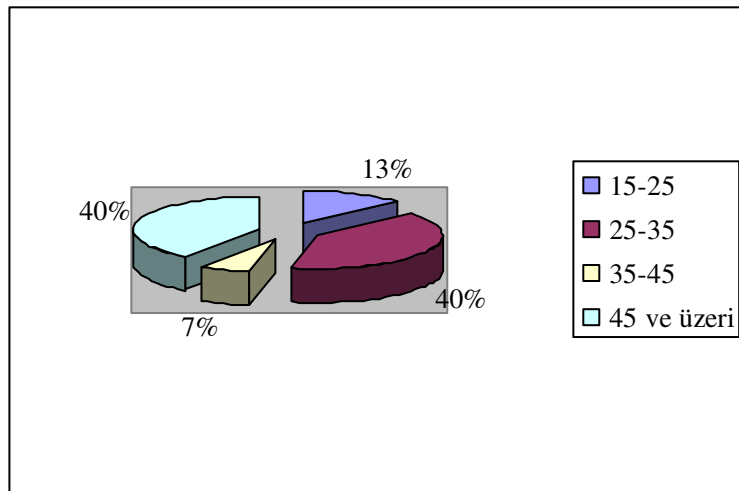
Grafik 1. Araştırmaya Katılan Fiziksel Engellilerin Engel Türlerine Göre Dağılımı

Araştırmaya katılan fiziksel engelliler işitme-konuşma, ortopedik ve görme engelli olarak eşit şekilde dağılmışlardır. Araştırmaya katılan fiziksel engellilerin cinsiyetlerine göre dağılımları grafik 2’de verilmektedir.

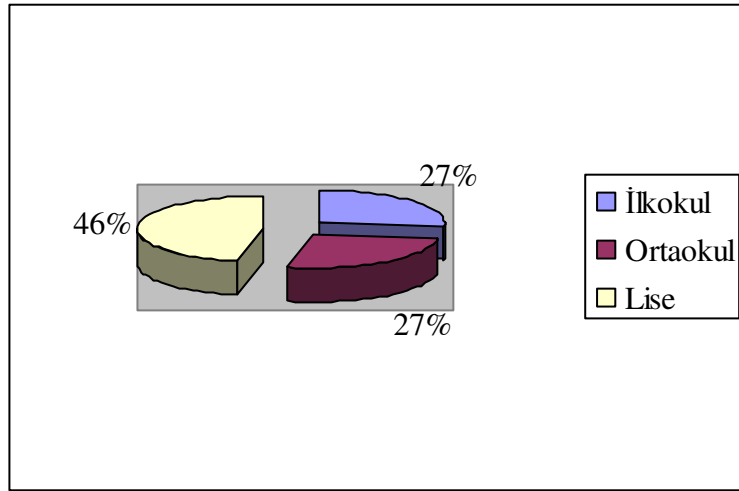
Grafik 2. Araştırmaya Katılan Fiziksel Engellilerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

Grafik 2’den de görüldüğü üzere; araştırmaya katılan fiziksel engellilerin %53’ü erkek, %47’si bayan engellilerdir. Araştırmaya katılan fiziksel engellilerin yaş gruplarına göre dağılımları grafik 3’te verilmiştir.

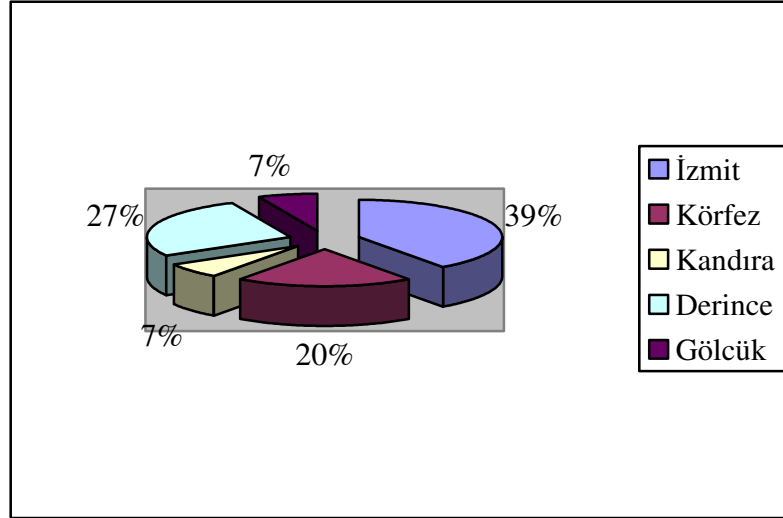
Grafik 3. Araştırmaya Katılan Fiziksel Engellilerin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

Grafik 3 incelendiğinde araştırmaya katılanların %40'ı 45 ve üzeri, %40'ı 25-35 yaş aralığında, %13'ü 15-25 yaş aralığında ve %70'si ise 34-45 yaş aralığındadır. Buradan araştırmaya katılanların çoğunluğunun 25-35 yaş ve 45 yaş ve üzerindekilerde yoğunlaştığı görülebilir. Araştırmaya katılan fiziksel engellilerin eğitim düzeylerine göre dağılımları grafik 4'te verilmiştir.

Grafik 4. Araştırmaya Katılan Fiziksel Engellilerin Eğitim Düzeylerine Göre Dağılımı

Grafik 4 incelendiğinde; araştırmaya katılan engellilerin %46'sının öğrenim durumunun lise, % 27'sinin ortaokul ve %27'sinin ilkokul mezunu olduğu görülmektedir. Buradan araştırmaya katılan engellilerin yarıya yakınının lise mezunu olduğu söylenebilir. Araştırmaya katılan fiziksel engellilerin yaşadıkları ilçelere göre dağılımları grafik 5'te verilmiştir.

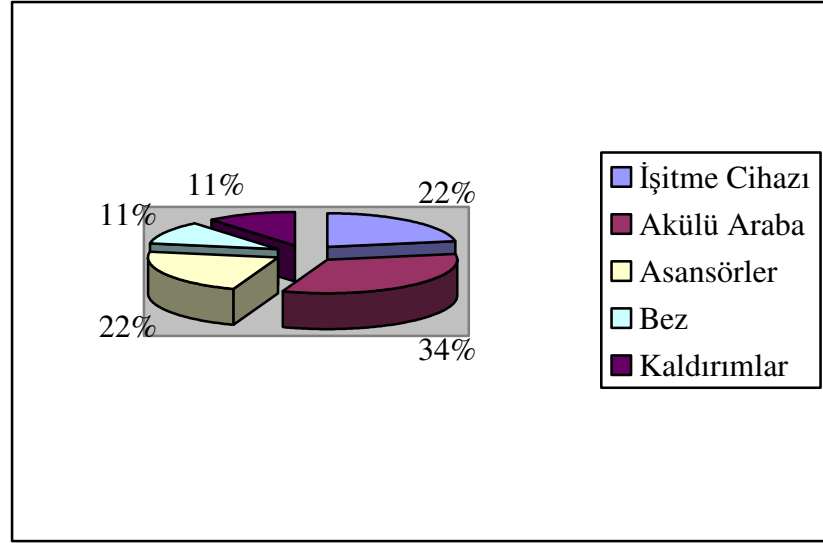

Grafik 5. Araştırmaya Katılan Fiziksel Engellilerin Yaşadıkları İlçelere Göre Dağılımı

Grafik 5 incelendiğinde; araştırmaya katılanların büyük çoğunluğunu oluşturan %39'u İzmit'te, %27'si Derince'de %20'si Körfez'de, %7'seri de Gölçük ve Kandıra'da ikamet etmektedirler. Araştırmaya katılan fiziksel engellilerin görüşme sorularına verdikleri cevaplar ve çıkan bulgularına aşağıda yer verilmektedir.

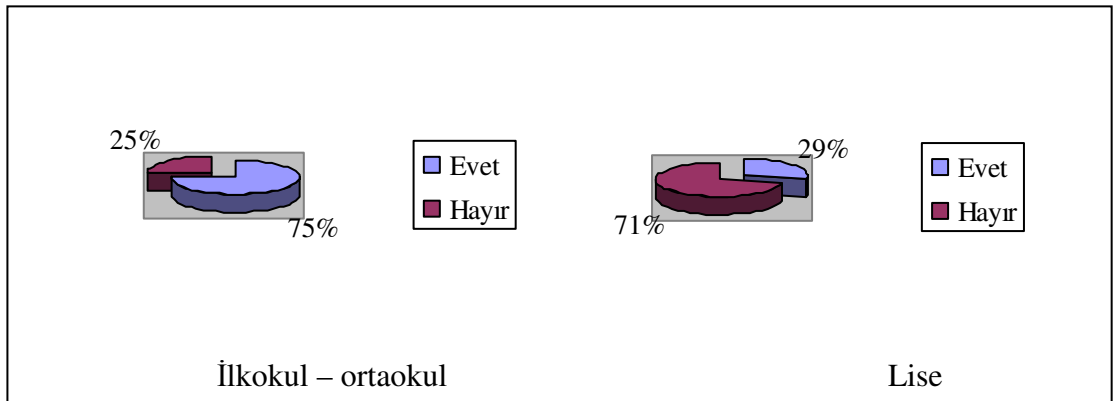
1. Soru: Yerel yönetimin size sunduğu herhangi bir teknolojik hizmet (araç-gereç, işitme cihazı, özürlü asansörü, rampa, çevre düzenlemeleri vs.) var mı? Evet ise ne tür hizmetler sunuyor?

Araştırmaya katılan engellilerin 8'i (%53) Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin engellilere yönelik olarak yaptığı teknolojik hizmetlerin var olduğunu düşünürken, 7'si (%47) herhangi bir teknolojik hizmet olmadığını düşünmektedir.

Grafik 6. Birinci Soruya Evet Diyenlerin Hangi Hizmetlerden Faydalandıklarına Göre Dağılımları

Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin sunduğu teknolojik hizmetlerden faydalanma oranlarına bakıldığında; en çok %34'lük oranla akülü araba yardımından faydalandıkları, %22'si engelli asansörlerinden, %22'si işitme cihazı yardımından, %11'i hasta bezi ve %11'i Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin fiziksel engelli bireylere yönelik olarak düzenlediği kaldırımlardan faydalandıklarını belirtmişlerdir. Grafikten de izlendiği üzere engelli bireyler en çok Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin akülü araba yardımından faydalanmaktadır. Bunun yanında bir kişi hem akülü araba yardımının hem de hasta bezi hizmetinden faydalanmaktadır.

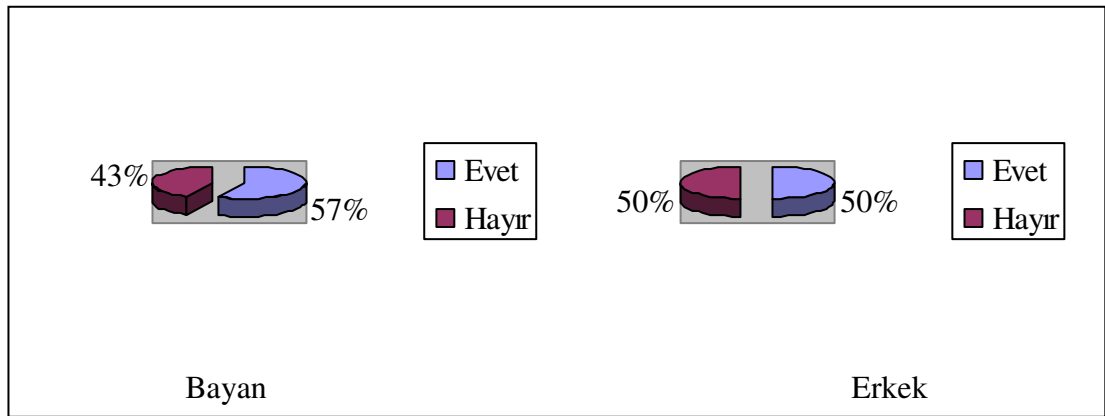

Grafik 7. Birinci Soruya Cevap Verenlerin Cevaplarının Eğitim Durumlarına Göre Yüzdelik Dağılımı

Araştırmaya katılan fiziksel engellilerden; ilkokul-ortaokul mezunu engelli bireylerin %75'i Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin fiziksel engelli bireylere yönelik teknolojik hizmetlerinin olduğunu, %25'i olmadığını düşünmektedir. Fakat lise mezunu fiziksel engelli bireylerin %29'u Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin fiziksel engelli bireylere yönelik hizmetlerinin olduğunu, %71'i ise olmadığını düşünmektedir.

Araştırmaya Gölcük'ten katılan görme özürlü Abdullah Bey, bu konudaki görüşlerini şu cümlelerle ifade etmiştir: "Az da olsa Kamu'ya ve özele ait asansör ve yürüyen merdivenlerden istifade ediyorum."

Derince'den araştırmaya katılan görme özürlü bir Ayşe Hanım ise "Evet. Şehir içindeki kaldırımların engellilere göre düzenlenenleri var" diyerek soruya yanıt yazmıştır. Bu sözcüklerden Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin teknolojik hizmetlerinin var olduğu ancak yeterli düzeyde olmadığı sonucuna varılabilir.

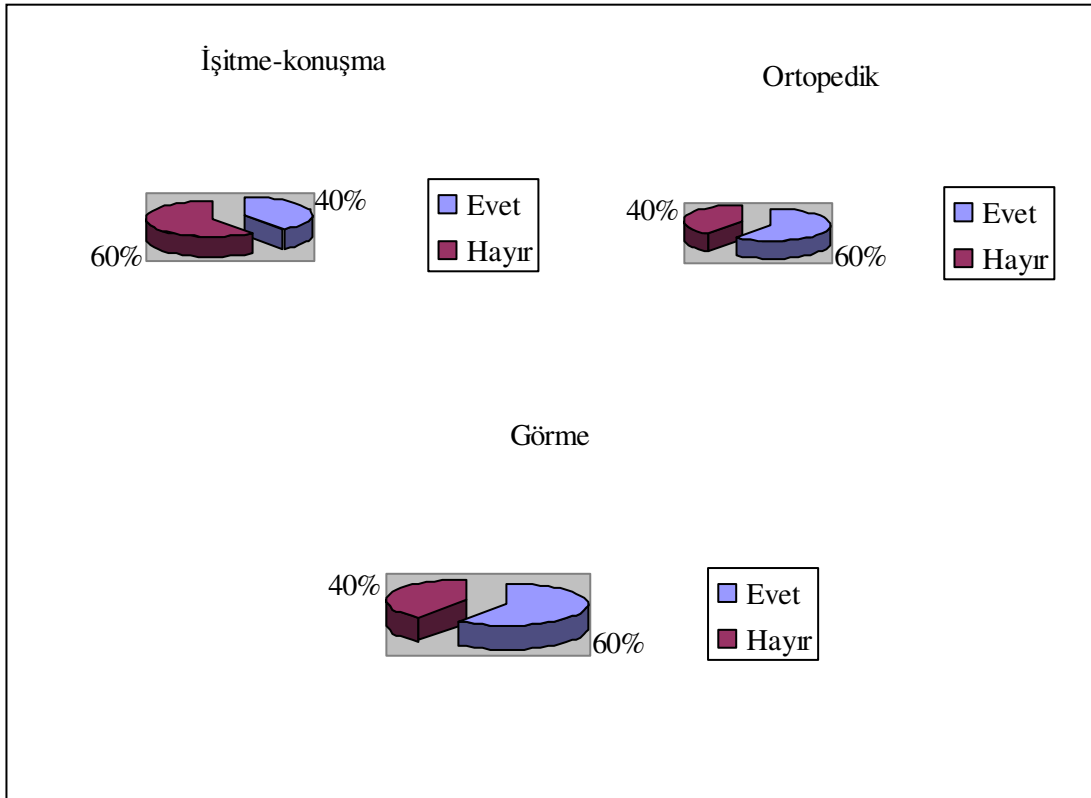

Grafik 8. Birinci Soruya Cevap Veren Engellilerin Cinsiyetlerine Göre Yüzdelik Dağılımları

Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin fiziksel engelli bireylere sunduğu teknolojik hizmetlerin olup olmadığı ile ilgili araştırmaya katılan fiziksel engelli bireylerin %57'si Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin fiziksel engelli bireylere yönelik hizmetlerinin olduğunu, %43'ü yok olduğunu düşünmektedir. Fakat erkek

engelli bireylerin %50'si Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin fiziksel engelli bireylere yönelik teknolojik hizmetlerinin olduğunu, %50'si ise olmadığını düşünmektedir.

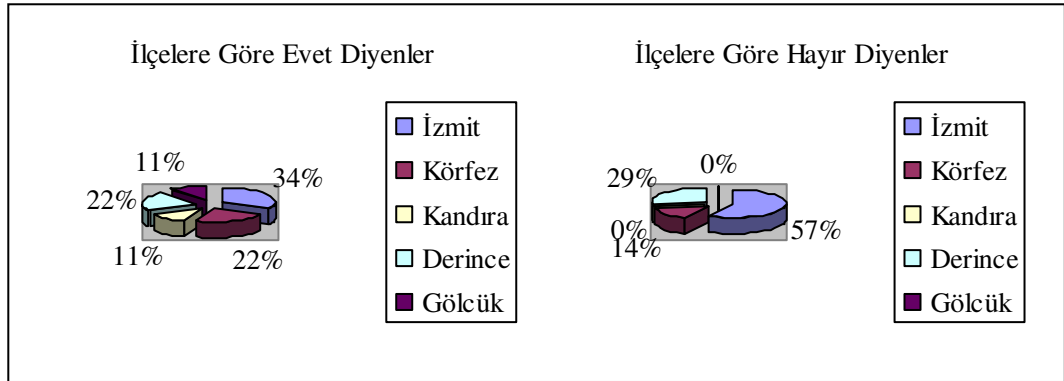
Grafik incelendiğinde Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin teknolojik hizmetlerin var olduğunu düşünen bayanların sayısı var olmadığını düşünen bayanların sayısından fazla olduğu, teknolojik hizmetlerin var olduğunu ve olmadığını düşünen erkeklerin sayısının ise birbirine eşit olduğu görülmektedir.

Grafik 9. Birinci Soruya Cevap Veren Fiziksel Engellilerin Engel Türlerine Göre Yüzdelik Dağılımları

Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin fiziksel engelli bireylere sunduğu teknolojik hizmetlerin olup olmadığı ile ilgili araştırmaya katılan işitme- konuşma engelli bireylerin %40'ı Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin engelli bireylere yönelik hizmetlerinin olduğunu düşünürken, %60'ı olmadığını düşünmektedir. Fakat ortopedik ve görme engelli bireylerin %60'ı Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin fiziksel engelli bireylere yönelik hizmetlerinin olduğunu düşünürken %40'ı

olmadığını düşünmektedir. Sonuç olarak işitme –konuşma engellilerin çoğunluğu Kocaeli Büyükşehir Belediyesi’nin fiziksel engellilere yönelik hizmetlerinin olmadığını, ortopedik ve görme engellilerin çoğunluğu ise olduğunu düşünmektedir.

Grafik 10. Birinci Soruya Cevap Veren Fiziksel Engellilerin İkamet Ettikleri Yerlere Göre Yüzdelik Dağılımları

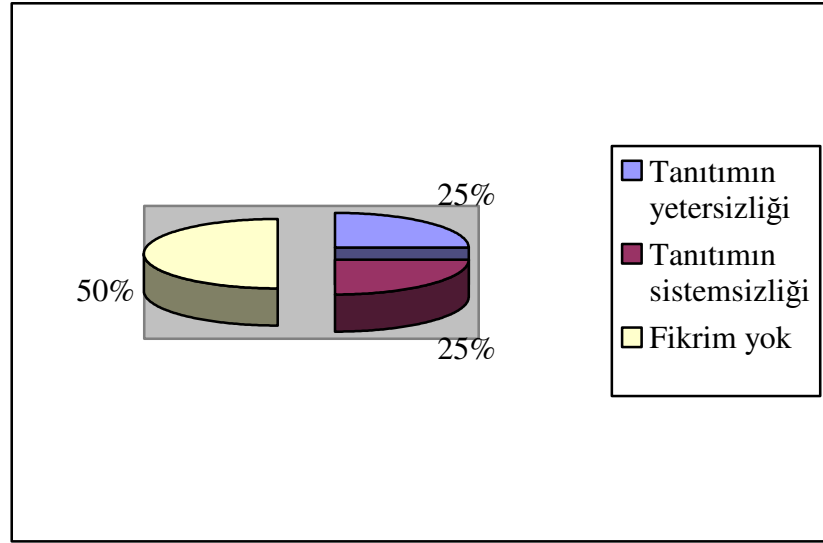
Kocaeli Büyükşehir Belediyesi’nin engelli bireylere yönelik teknolojik hizmetlerinin olduğunu düşünen engelli bireylerin ilçelere göre dağılımına bakıldığında; %34’ü İzmit ilçesinde, %22’si Körfez ve Derince ilçelerinde, geriye kalan %11’i ise Gölcük ve Kandıra ilçelerinde yaşadığı görülmektedir.

Kocaeli Büyükşehir Belediyesi’nin engelli bireylere yönelik teknolojik hizmetlerinin olmadığını düşünen engelli bireylerin ilçelere göre dağılımına bakıldığında; %57’si İzmit ilçesinde, %29’u Derince ilçesinde ve %14’ünün Körfez ilçesinde yaşadığı görülmektedir.

Araştırmaya katılan fiziksel engelli bireylerden, İzmit haricinde ikamet edenlerin çoğunluğu, Kocaeli Büyükşehir Belediyesi’nin fiziksel engelli bireylere yönelik teknolojik hizmetlerinin olduğunu düşünmektedir.

2. Soru: Yerel yönetimin size sunduğu teknolojik hizmetlerden haberdar oluyor musunuz? Olamıyorsanız neden?

Kocaeli Büyükşehir Belediyesinin engellilere yönelik olarak yaptığı teknolojik hizmetlerden araştırmaya katılan engellilerin %47'si haberdarken %53'ü sunulan teknolojik hizmetlerden haberdar olmadıklarını ifade etmişlerdir. Hayır diyenlere göre nedenler Grafik 15'te verilmiştir.

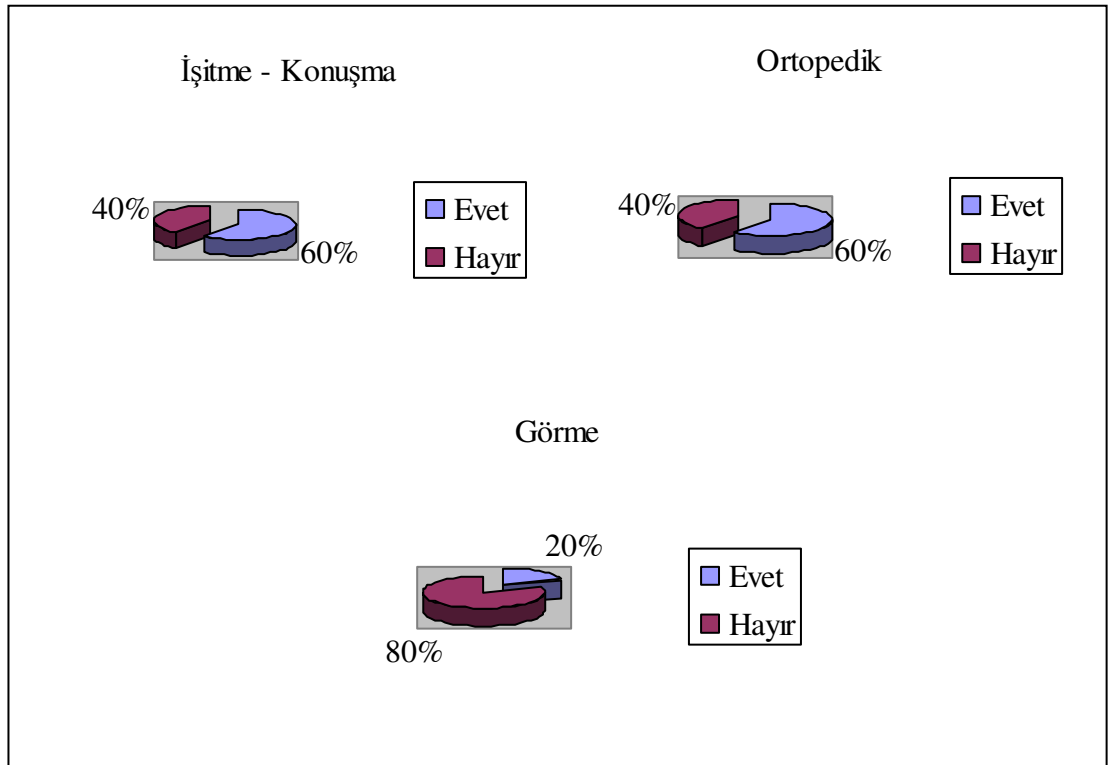
Grafik 11. İkinci Soruya Hayır Diyenlerin Nedenleri ve Dağılımları

Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin fiziksel engelli bireylere yönelik sunduğu teknolojik hizmetlerden yeteri kadar haberdar olamadıklarını belirten 8 kişinin gösterdiği nedenler arasında; tanıtım yetersizliği, tanıtımın sistemsizliği bulunmaktadır. Yapılan hizmetlerin tanıtımlarının yetersizliğine inanan %25 'lik oranı, yine yapılan hizmetlerin tanıtımın sistemsizliği nedeni ile haberdar olamadıklarını ifade eden %25'lik oran takip etmiştir. %50'si ise neden haberdar olamadıklarına dair fikir beyan etmemişlerdir. Fiziksel engellilerin kendilerine yönelik olarak sunulan hizmetlere ulaşamama nedenleri arasında yoğunluğu tanıtım eksikliği olarak görülmektedir. Haberleşme ağının yetersizliği, kulaktan, çevreden duyulan bilgiler, ilan ve duyuruların yetersizliği yapılan hizmetlerden neden haberdar olunamadığına dair yapılan açıklamalar arasındadır.

Araştırmaya İzmit'ten katılan ortopedik engelli Fatma Hanım, “Bu hizmetleri bilmiyordum, geçenlerde komşum öğrenmiş birisinden, hemen gelip bana haber verdi. Bu hizmetlerin bir şekilde bildirilmesi lazım herkese” yanıtını yazmıştır.

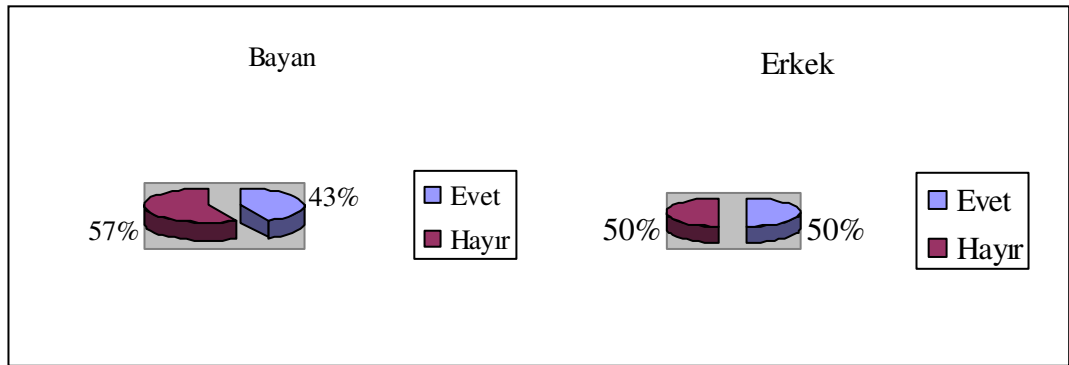
Kandıra'dan araştırmaya katılan diğer bir ortopedik engelli Aydın Bey ise “Kulaktan kulağa bilgiler geliyor, sistemli değil” yanıtını yazmıştır.

Araştırmaya İzmit'ten katılan görme engelli Mustafa Bey ise “Hayır. Olmuyorum” diyerek, bunun nedenini ise “engellilere ulaşacak bir haberleşme ağının olmayışı” olarak belirtmiştir. Alınan yanıtlardan Kocaeli Büyükşehir Belediyesi engelli bireylere yönelik sunduğu teknolojik hizmetleri ilgililerine yeteri derecede duyuramadığı, bu hizmetlerden engelli bireylerin çevrelerindeki şahıslardan bir şekilde haberdar olduğu gözlenmektedir.

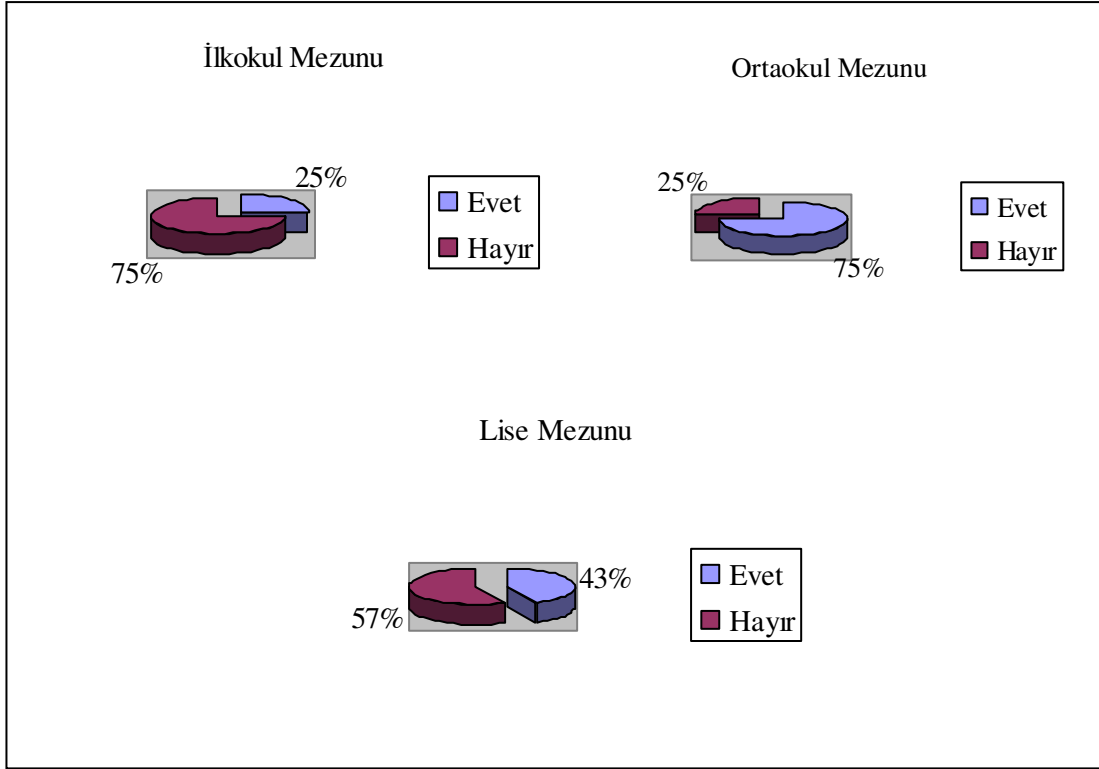
Grafik 12. İkinci Soruya Cevap Veren Fiziksel Engellilerin Engel Türlerine Göre Yüzdelik Dağılımları

Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin fiziksel engelli bireylere sunduğu teknolojik hizmetlerden haberdar olma durumları fiziksel engelli bireylerin engel türlerine göre dağılımlarına bakıldığında işitme- konuşma ve ortopedik engelli bireylerin %40'ı Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin fiziksel engellilere sunduğu teknolojik hizmetlerden haberdar olduğu, geriye kalan %60'ının ise haberdar olmadığı görülmektedir. Görme engelli bireylerin %20'si Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin fiziksel engellilere sunduğu teknolojik hizmetlerden haberdar olduğu, geriye kalan %80'inin ise haberdar olmadığı görülmektedir. Sonuç olarak; işitme – konuşma ve ortopedik engelli bireylerin çoğunluğu sunulan teknolojik hizmetlerden haberdarken, görme engelli bireylerden sunulan teknolojik hizmetlerden haberdar olanlar azınlıkta kalmaktadır.

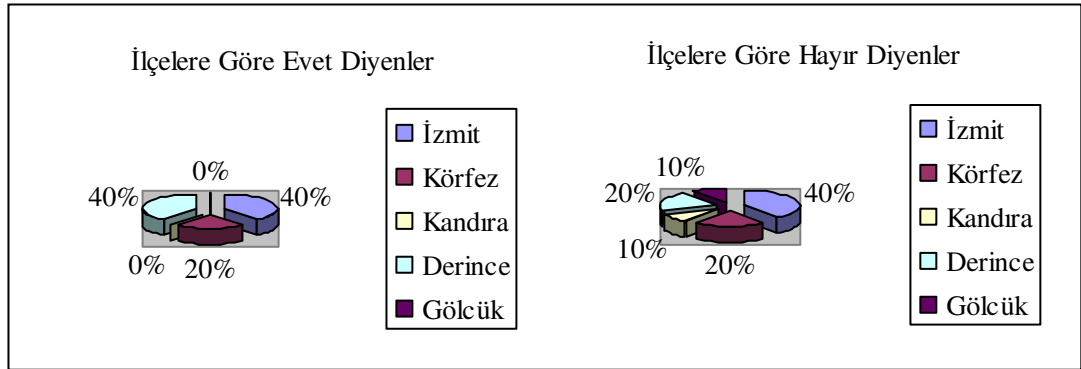
Grafik 13. İkinci Soruya Cevap Veren Fiziksel Engellilerin Cinsiyetlerine Göre Yüzdelik Dağılımları

Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin fiziksel engelli bireylere sunduğu teknolojik hizmetlerden haberdar olma durumları fiziksel engelli bireylerin cinsiyetlerine göre dağılımlarına bayan fiziksel engelli bireylerin %43'ü Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin fiziksel engellilere sunduğu teknolojik hizmetlerden haberdar olduğu, geriye kalan %57'sinin ise haberdar olmadığı görülmektedir. Erkek engelli bireylerin %50'si Kocaeli Büyükşehir Belediyesinin engellilere sunduğu teknoloji hizmetlerden haberdar, %50'sinin ise haberdar olmadığı görülmektedir. Sonuç olarak; erkek fiziksel engelli bireylerin çoğunluğu sunulan hizmetlerden haberdarken, bayan fiziksel engelli bireylerin çoğunluğu habersizdir.

Grafik 14. İkinci Soruya Cevap Veren Fiziksel Engellilerin Eğitim Durumlarına Göre Yüzdelik Dağılımları

Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin fiziksel engelli bireylere sunduğu teknolojik hizmetlerden haberdar olma durumları eğitim durumlarına göre bakıldığında ilkokul mezunu engelli bireylerin %25'i Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin fiziksel engellilere sunduğu teknolojik hizmetlerden haberdar, %75'inin ise haberdar olmadığı; ortaokul mezunu fiziksel engelli bireylerin %75'i Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin fiziksel engellilere sunduğu teknolojik hizmetlerden haberdar, %25'inin ise haberdar olmadığı görülmektedir. Lise mezunu engelli bireylerin %43'ü Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin fiziksel engellilere sunduğu teknolojik hizmetlerden haberdarken %57'sinin haberdar olmadığı görülmektedir. Sonuç olarak; ortaokul mezunu engelli bireylerin çoğunluğu yapılan hizmetlerden haberdarken, ilkokul mezunu engelli bireylerden haberdar olanların azınlıkta kaldığı gözlenmiştir.

Grafik 15. İkinci Soruya Cevap Veren Fiziksel Engellilerin İkamet Ettikleri Yerlere Göre Yüzdelik Dağılımları

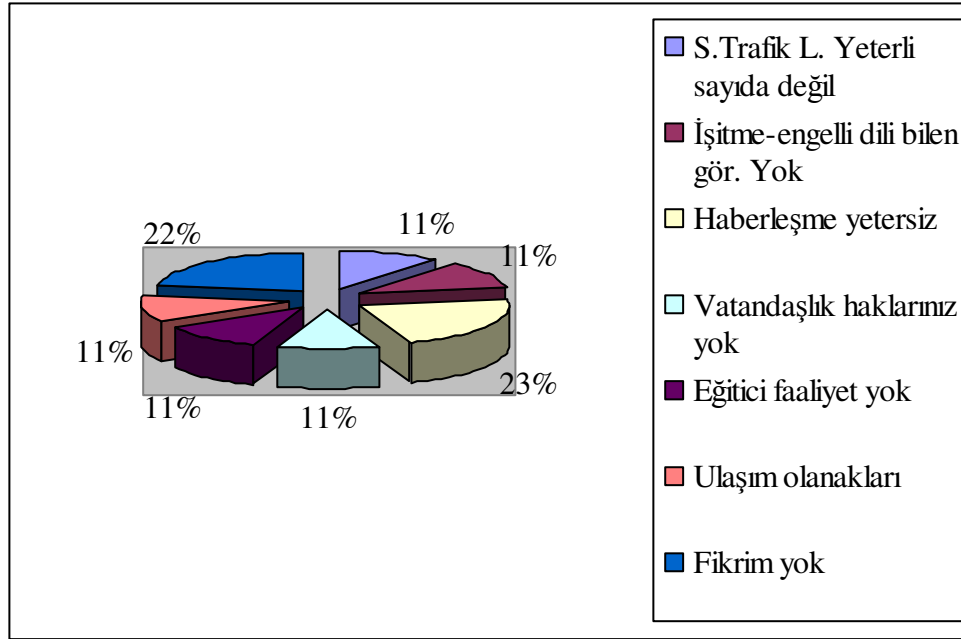
Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin fiziksel engelli bireylere yönelik teknolojik hizmetlerinden haberdar olan engelli bireylerin ilçelere göre dağılımına bakıldığında; %40'ı İzmit ilçesinde, %40'ı Derince ilçesinde, geriye kalan %20'sinin ise Körfez ilçesinde yaşadığı görülmektedir.

Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin fiziksel engelli bireylere yönelik teknolojik hizmetlerinden haberdar olmayan engelli bireylerin ilçelere göre dağılımına bakıldığında; %40'ı İzmit ilçesinde, %20'si Körfez ve Derince ilçelerinde, %10'unun ise Kandıra ve Gölcük ilçelerinde yaşadığı görülmektedir.

Soru 3. Yerel yönetimin size sunduğu teknolojik hizmetler yeterli mi? Yetersiz ise hangi konularda yetersiz?

Bu soruya 10 engelli birey hayır, 3 engelli birey evet , 2 engelli birey fikrim yok cevapları vermiştir.

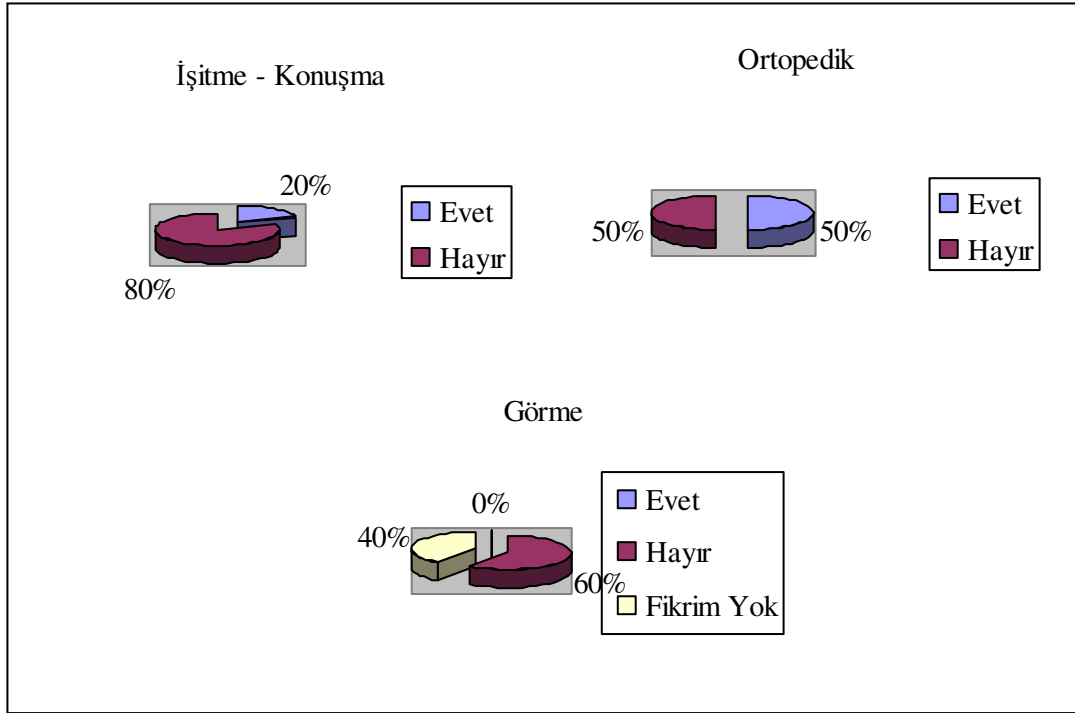
Araştırmaya katılan engellilerin %67'si Kocaeli Büyükşehir Belediyesi tarafından kendilerine yönelik olarak sunduğu teknolojik hizmetleri yetersiz, %20'si yeterli ve %13'ü ise bu konuda bir fikir beyan etmemiştir. Yetersiz diyenlerin hangi konularda yetersiz bulduklarına ilişkin bulgular grafik 24'de görülmektedir.

Grafik 16. Üçüncü Soruya Yetersiz Diyenlerin Yetersiz Gördükleri Hizmetlere Göre Dağılımları

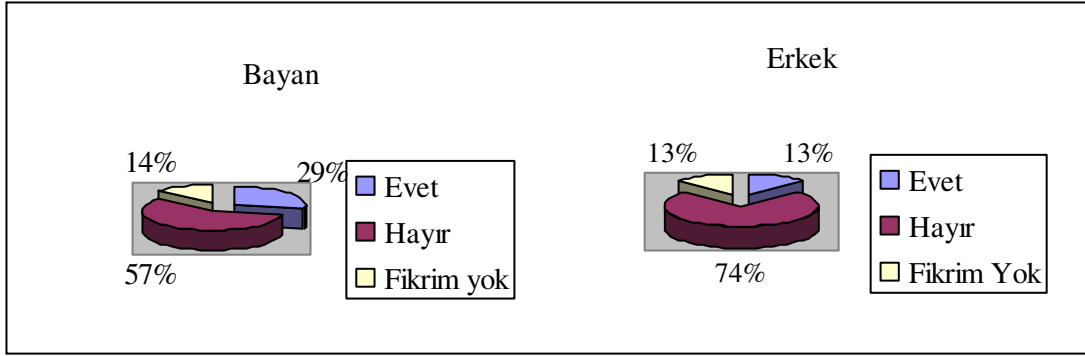
Grafik incelendiğinde araştırmaya katılan engelli bireylerin %23'ü haberleşme imkanlarının yeterli olmadığını , %22'si yetersizlik nedenlerine dair fikri olmadığını %11'lik 5 dilimde ise sesli trafik lambalarının yetersizliği, işitme engelli dili bilen görevlilerin azlığı, vatandaşlık haklarının uygulanmaması, eğitici faaliyetlerin olmaması, ulaşım olanaklarının yetersizliğinin sözkonusu olduğu görülmektedir. Bu konudaki görüşünü araştırmaya İzmit'ten katılan işitme engelli Yasemin Hanım: “Verdikleri eğitim ve öğretim bana göre yeterli değil ama üzerinde durulsa iyi bir iş çıkaracaklarına eminim” diyerek görüşünü ifade etmiştir. Körfez'den katılan ortopedik engelli Ayhan Bey ise “yeterli olduğu konularda var, yetersiz olduğu konularda; hastanelerdeki duyarsızlıktan bahsetmek gerekirse numara alma ayrı bir dert, gitmesi ayrı bir dert, muayene olması ayrı bir dert. Kesinlikle önemsenmiyoruz. 2. sınıf muamele görüyoruz” diyerek bu konudaki görüşünü bildirmiştir.

Fiziksel engelli bireylerin ifadelerinden Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin fiziksel engelli bireylere yönelik olarak sunduğu teknolojik hizmetlerinin yeterli düzeyde olmadığı söylenebilir.

Grafik 17. Üçüncü Soruya Cevap Veren Fiziksel Engellilerin Engel Türlerine Göre Yüzdelik Dağılımları

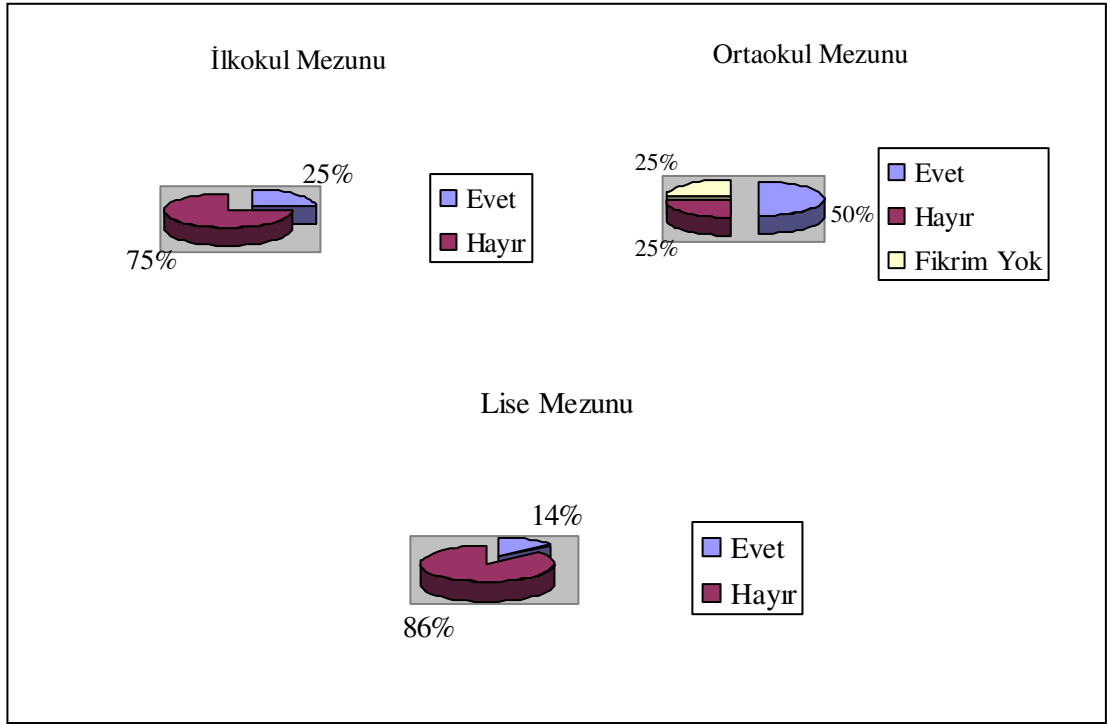
Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin fiziksel engelli bireylere sunduğu teknolojik hizmetlerin yeterli olup olmadığına dair fiziksel engelli bireylerin yüzdelik dağılımlarına bakıldığında işitme- konuşma engelli bireylerin %20'si Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin fiziksel engellilere sunduğu teknolojik hizmetlerin yeterli olduğunu, %80'i ise olmadığı düşüncesindedir. Ortopedik engelli bireylerden ise %50'si sunulan teknolojik hizmetleri yeterli bulmakta, % 50'si ise yeterli bulmamaktadır. Görme engelli bireylerin %60'ı Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin fiziksel engellilere sunduğu teknolojik hizmetleri yetersiz bulurken, %40'ı ise yeterli olup olmadığına dair fikir beyan etmemişlerdir. Sonuç olarak; fiziksel engelli bireylerin çoğunluğu Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin fiziksel engellilere sunduğu teknolojik hizmetlerin yeterli bulmamaktadır.

Grafik 18. Üçüncü Soruya Cevap Veren Fiziksel Engellilerin Cinsiyetlerine Göre Yüzdelik Dağılımları

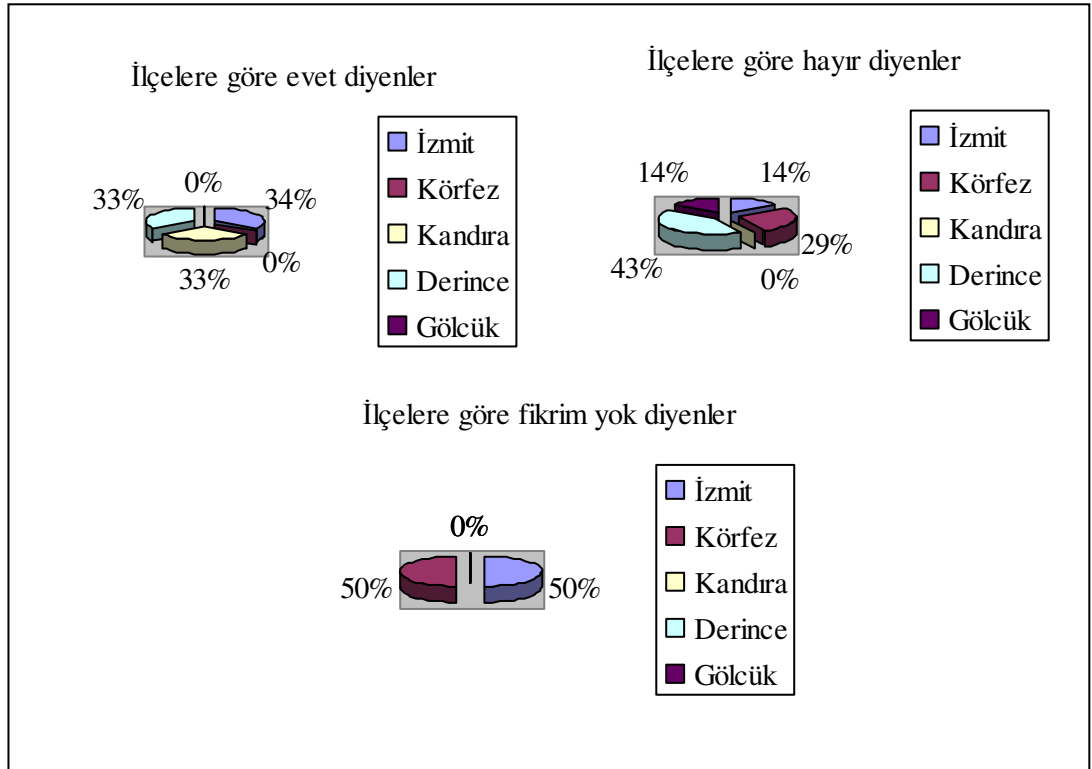
Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin fiziksel engelli bireylere sunduğu teknolojik hizmetlerin yeterli olup olmadığına dair fiziksel engelli bireylerin cinsiyetlerine göre dağılımlarına bakıldığında; bayan engelli bireylerin %57'si Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin engellilere sunduğu teknolojik hizmetleri yeterli bulmamakta, %29'u yeterli bulmakta ve %14'ü sunulan hizmetleri yeterli bulup bulmadıklarına dair herhangi bir görüş beyan etmemişlerdir. Erkek engelli bireylerin %74'ü Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin fiziksel engellilere sunduğu teknolojik hizmetleri yeterli bulmakta, %13'ü ise yetersiz bulmakta ve %13'ü de konuyla ilgili fikir beyan etmemiştir. Sonuç olarak; erkek engelli bireyler ve bayan engelli bireylerin çoğunluğu yapılan hizmetleri yeterli bulmadıkları görülmektedir.

Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin fiziksel engelli bireylere sunduğu teknolojik hizmetlerden haberdar olup olmadıklarına engelli bireylerin eğitim durumuna göre dağılımlarına baktığımızda; araştırmaya katılan dört ilkokul mezunundan biri sunulan hizmetleri yeterli bulmakta, üç engelli birey ise sunulan hizmetleri yetersiz bulmakta, araştırmaya katılan dört ilkokul mezunu engelli bireyden 2'si sunulan hizmetleri yeterli bulmakta, bir engelli birey ise konuyla ilgili fikir beyan etmemiştir. Araştırmaya katılan yedi lise mezunu bireyden altısı sunulan hizmetleri yeterli bulmazken, bir kişide fikir beyan etmemiştir. Çıkan sonuç değerlendirildiğinde lise ve ilkokul mezunu engelli bireylerin çoğunluğu sunulan hizmetleri yetersiz bulmakta, ortaokul mezunlarının ise çoğunluğu sunulanları yeterli bulmaktadırlar.

Grafik 19. Üçüncü Soruya Cevap Veren Fiziksel Engellilerin Eğitim Durumlarına Göre Yüzdelik Dağılımları

Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin fiziksel engelli bireylere sunduğu teknolojik hizmetlerin yeterli olup olmadığına dair fiziksel engelli bireylerin eğitim durumlarına göre dağılımlarına bakıldığında ilkokul mezunu engelli bireylerin %25'i Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin fiziksel engellilere sunduğu teknolojik hizmetleri yeterli, %75'i ise yetersiz bulmaktadır. Ortaokul mezunu engelli bireylerin %50'si Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin fiziksel engellilere sunduğu teknolojik hizmetleri yeterli, %25'i yetersiz bulmuştur ve %25'i ise konuyla ilgili fikir beyan etmemiştir. Lise mezunu engelli bireylerin %14'ü Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin fiziksel engellilere sunduğu teknolojik hizmetlerin yeterli, %86'sı ise yetersiz bulmaktadır. Sonuç olarak; Lise mezunu ve ilkokul mezunu engelli bireylerin çoğunluğu sunulan hizmetleri yetersiz bulmakta, ortaokul mezunlarının çoğunluğu yeterli bulmaktadır.

Grafik 20. Üçüncü Soruya Cevap Veren Fiziksel Engellilerin İkamet Ettikleri Yerlere Göre Yüzdelik Dağılımları

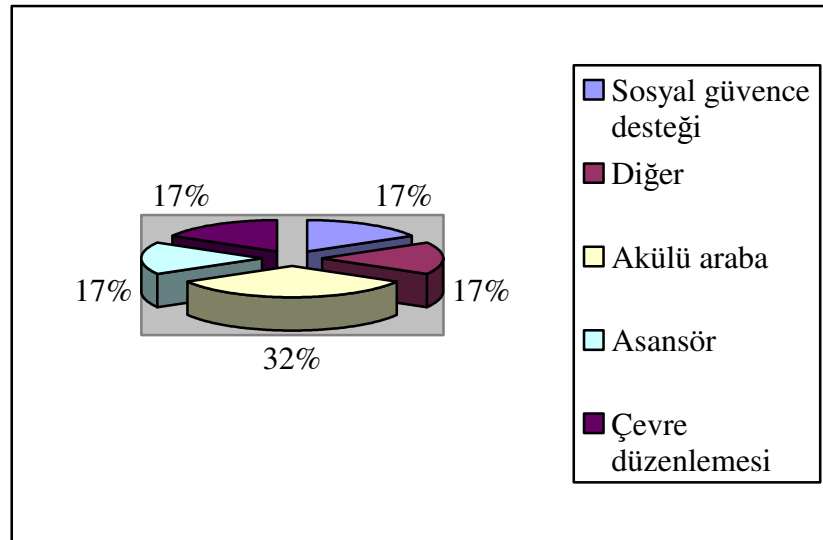
Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin engelli bireylere yönelik teknolojik hizmetlerini yeterli bulan engelli bireylerin ilçelere göre dağılımına bakıldığında; %34'ü İzmit'te %33'ü Derince ve Kandıra ilçesinde yaşamaktadırlar. Diğer ilçelerden araştırmaya katılan fiziksel engelliler ise Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin engelli bireylere yönelik teknolojik hizmetlerini yeterli bulmamaktadırlar.

Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin engelli bireylere yönelik teknolojik hizmetlerini yeterli bulmayan engelli bireylerin ilçelere göre dağılımına bakıldığında; %43'ü Derince, %29'u Körfez, %14'ü İzmit ve yine %14'ü Gölcük ilçelerinde yaşamaktadır.

Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin engelli bireylere yönelik teknolojik hizmetleri hakkında fikir beyan etmeyenlerin ise %50'si İzmit ilçesinde %50'si Körfez ilçesinde yaşamaktadır.

4. Soru: Yerel yönetimin size sunduğu teknolojik hizmetler hayatınızı kolaylaştırıyor mu? Kolaylaştırıyorsa nasıl?

Araştırmaya katılan fiziksel engellilerin %73'ü Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin sunduğu teknolojik hizmetlerin engelli bireylerin hayatını kolaylaştırmadığını, %27'si ise kolaylaştırdığını ifade etmişlerdir. Kocaeli Büyükşehir Belediyesinin sunduğu teknolojik hizmetlerin yaşantılarını kolaylaştırdığını düşünen engelli bireylerin hangi alanda ve ne şekilde hayatlarının kolaylaştırdığını gösteren grafik aşağıda sunulmuştur.

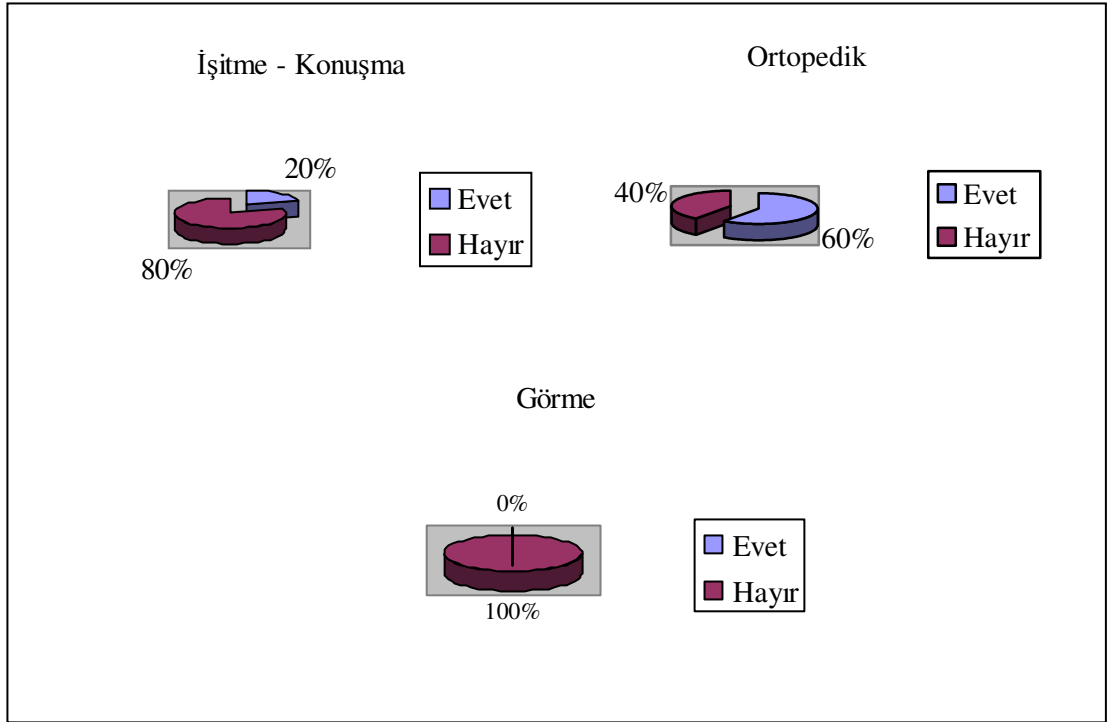
Grafik 21. Yerel Yönetimin Fiziksel Engelli Bireylere Sunduğu Teknolojik Hizmetlerin Hayatlarını Hangi Alanlarda Ne Şekilde Kolaylaştırdığının Dağılımı

Grafik 21 incelendiğinde; %32'lik dilim ile Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin sunduğu teknolojik hizmetlerin hayatını kolaylaştırdığını düşünen engelli bireylerin akülü tekerlekli sandalye hizmeti ile istedikleri yere kolayca ulaşabildiklerini belirtmişlerdir. %17'lik diğer dört dilimde ise sosyal güvencenin

yetersiz kaldığı durumlarda Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin sunduğu destek hizmetinin hayatlarını kolaylaştırdığını, çevrede bulunan asansörlerin ve çevre düzenlemelerindeki değişimler hayatlarını kolaylaştırdığını belirtmişlerdir. Diğer kişi aynı zamanda Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin sunduğu hasta bezi, evde bakım hizmetleri, alo özürüyüm hattı ve akülü tekerlekli sandalye hizmetlerinden faydalanmış ve bu hizmetlerin hayatını kolaylaştırdığı beyan edinmiştir.

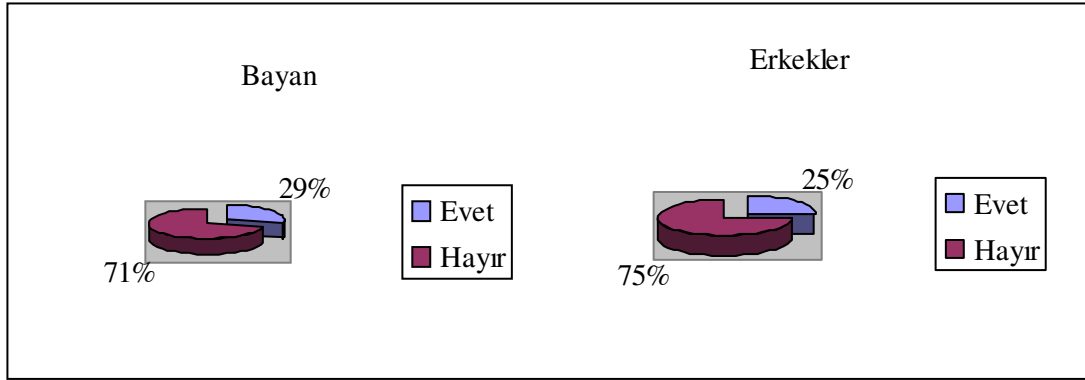
Grafik 21'den de görüldüğü üzere engelli bireylerin hayatını kolaylaştıran teknolojik hizmetlerden ilk sırayı akülü tekerlekli sandalye almış, çoğunluğun hayatını kolaylaştıran teknolojik hizmet olarak akülü tekerlekli sandalyenin olduğu söylenebilir.

Bu konuda araştırmaya Kandıra'dan katılan ortopedik engelli Aydın Bey “Evet, aracım ile geziyorum, bağımsızım, dışarı çıkabiliyorum herkes gibi, kimseye yük olmuyorum” diyerek Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin kendisine sunduğu akülü arabadan memnuniyetini ifade etmektedir. Araştırmaya İzmit'ten katılan işitme engelli Fahrettin Bey ise Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin sunduğu teknolojik hizmetlerin hayatını kolaylaştırdığına dair “Kolaylaştırıyor. Sosyal güvencemin ödemediği kısmını ödeyerek işitme cihazı temin ettik, okuluma devam ediyorum” şeklinde ifade etmiştir. Görüşlerden Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin sunduğu teknolojik hizmetlerin engelli bireylerin hayatlarını kolaylaştırdığı gözlenmektedir.

Grafik 22. Dördüncü Soruya Cevap Veren Fiziksel Engellilerin Engel Türlerine Göre Yüzdelik Dağılımları

Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin fiziksel engelli bireylere sunduğu teknolojik hizmetlerin hayatlarını kolaylaştırıp kolaylaştırmadığına dair fiziksel engelli bireylerin dağılımlarına bakıldığında; işitme- konuşma engelli bireylerin %20'sinin Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin fiziksel engellilere sunduğu teknolojik hizmetlerin hayatlarını kolaylaştırdığı, %80'inin ise kolaylaştırmadığı görülmektedir. Ortopedik engelli bireylerin %60'ının sunulan teknolojik hizmetler hayatlarını kolaylaştırdığı, % 40'ının ise kolaylaştırmadığını görülmektedir. Görme engelli bireylerin %100'ü yani tamamı Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin engellilere sunduğu teknolojik hizmetlerin hayatlarını kolaylaştırmadığı düşüncesinde oldukları gözlenmiştir. Sonuç olarak; işitme – konuşma ve görme engelli bireylerin çoğunluğu sunulan teknolojik hizmetlerin hayatlarını kolaylaştırmadığını düşünmekte, ortopedik engelli bireylerin çoğunluğu ise sunulan hizmetlerin hayatlarını kolaylaştırdığını düşünmektedir.

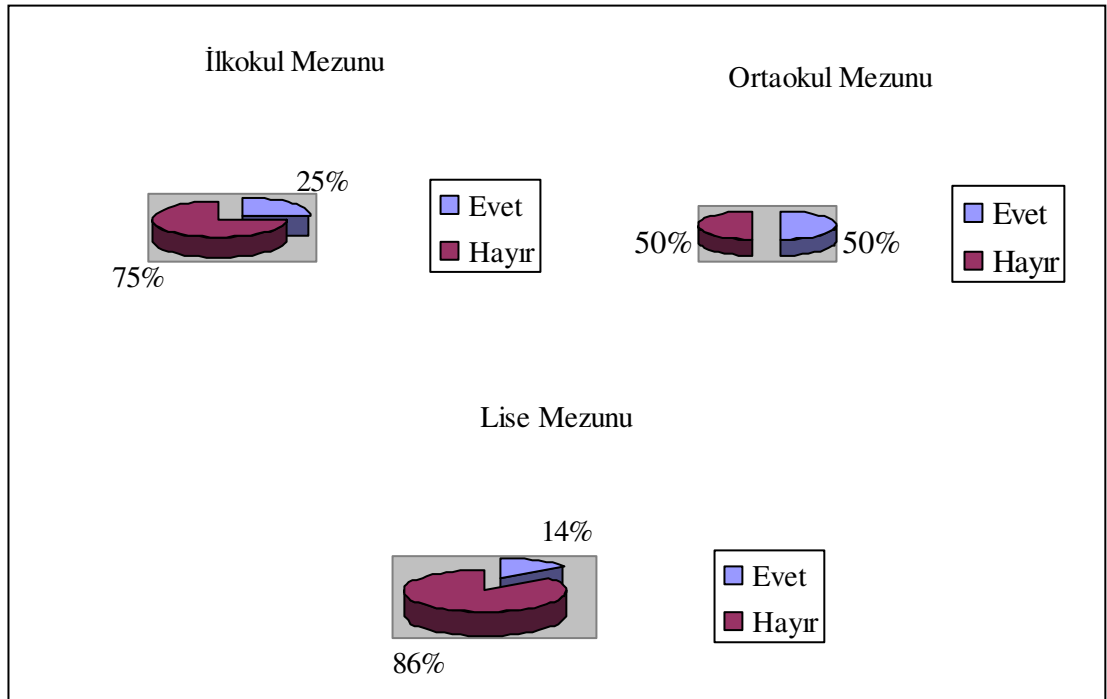

Grafik 23. Dördüncü Soruya Cevap Veren Fiziksel Engellilerin Cinsiyetlerine Göre Yüzdelik Dağılımları

Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin fiziksel engelli bireylere sunduğu teknolojik hizmetlerin hayatlarını kolaylaştırıp kolaylaştırmadığına dair fiziksel engelli bireylerin cinsiyetlerine göre dağılımlarına bakıldığında; bayan engelli bireylerin %71'i Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin fiziksel engellilere sunduğu teknolojik hizmetlerin hayatlarını kolaylaştırmadığını, geriye kalan %29'u ise kolaylaştırdığını belirtmişlerdir. Erkek engelli bireylerin %75'i Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin engellilere sunduğu teknolojik hizmetlerin hayatlarını kolaylaştırmadığını, geriye kalan %25'i ise kolaylaştırdığını ifade etmişlerdir. Sonuç olarak; erkek ve bayan fiziksel engelli bireyler; sunulan teknolojik hizmetlerin hayatlarını kolaylaştırmadığını düşüncesindedirler.

Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin engelli bireylere sunduğu teknolojik hizmetlerin engelli bireylerin hayatlarını kolaylaştırıp kolaylaştırmadığının fiziksel engelli bireylerin eğitim durumuna göre değerlendirildiğinde; dört ilkokul mezunundan bir kişi, dört ortaokul mezunundan iki kişi ve yedi lise mezunundan yalnız bir kişi hayatlarını kolaylaştırdığını, dört ilkokul mezunundan üçü, dört ortaokul mezunundan ikisi, yedi lise mezunundan altısı sunulan teknolojik hizmetlerin hayatlarını kolaylaştırmadığını belirtmişlerdir.

Grafik değerlendirildiğinde; araştırmaya katılan ilkokul mezunu bireylerin çoğunluğu sunulan teknolojik hizmetlerin hayatlarını kolaylaştırmadığı, ortaokul mezunlarının hayatlarını kolaylaştırdığı ve kolaylaştırmadığını düşünenlerin eşit olduğu, lise mezunu fiziksel engelli bireylerin ise çoğunluğu kolaylaştırmadığı düşüncesindedir.

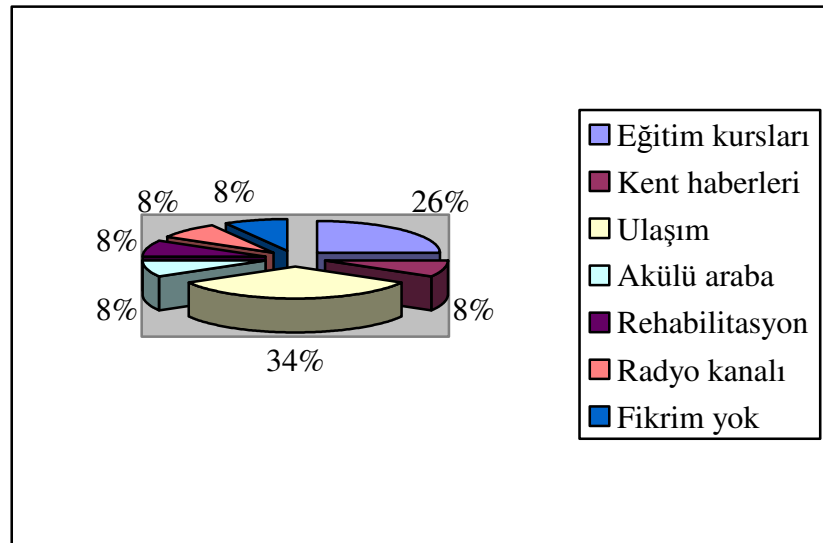
Grafik 24. Dördüncü Soruya Cevap Veren Fiziksel Engellilerin Eğitim Durumlarına Göre Yüzdelik Dağılımları

Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin fiziksel engelli bireylere sunduğu teknolojik hizmetlerin hayatlarını kolaylaştırıp kolaylaştırmadığına dair fiziksel engelli bireylerin eğitim durumlarına göre dağılımlarına bakıldığında; ilkokul mezunu fiziksel engelli bireylerin %25'i Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin fiziksel engellilere sunduğu teknolojik hizmetlerin hayatlarını kolaylaştırdığını düşünmekte, %75'i kolaylaştırmadığını düşünmektedir. Ortaokul mezunu engelli bireylerin yarısı sunulan hizmetlerin hayatlarını kolaylaştırdığını, diğer yarısı ise kolaylaştırmadığı düşüncesindedir. Lise mezunu engelli bireylerin %86'sı Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin fiziksel engellilere sunduğu teknolojik hizmetlerin hayatlarını kolaylaştırmadığını düşünmekte , geriye kalan %14'ü ise hayatlarını kolaylaştırdığını

düşünmektedirler. Sonuç olarak; lise ve ilkokul mezunu fiziksel engelli bireylerin çoğunluğu sunulan hizmetlerin hayatlarını kolaylaştırmadığını düşünürken, ortaokul mezunu engelli bireylerin hayatlarını kolaylaştırdığını ve kolaylaştırmadığını düşünenlerin sayıları eşittir.

5. Soru: Yerel yönetimin sizin engelinize yönelik beklediğiniz teknolojik bir hizmet var mı? Evet ise ne tür bir hizmet bekliyorsunuz?

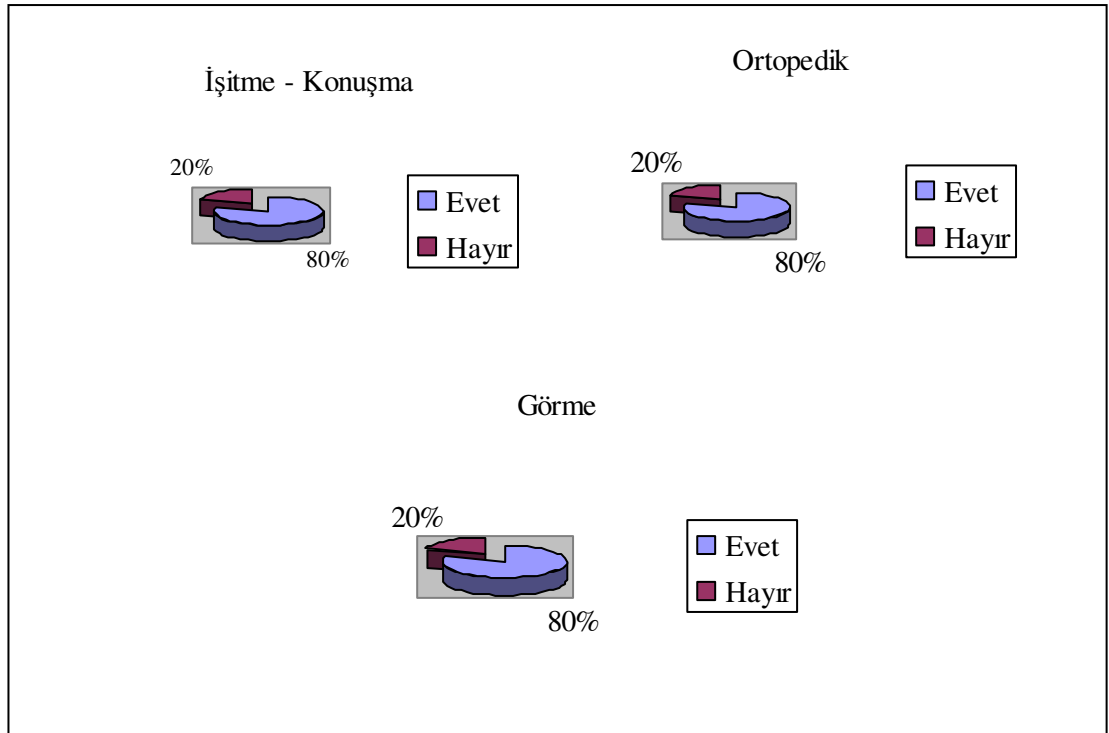
Bu soruya oniki engelli birey (%80) evet üç engelli birey (%20) hayır cevabı vermiştir. Elde edilen verilerden araştırmaya katılan fiziksel engelli bireylerin çoğunluğunun Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nden hizmet bekledikleri ortaya çıkmıştır.

Grafik 25. Yerel Yönetimin Fiziksel Engelli Bireyin Engeline Yönelik Bekledikleri Teknolojik Hizmetlerin Dağılımı

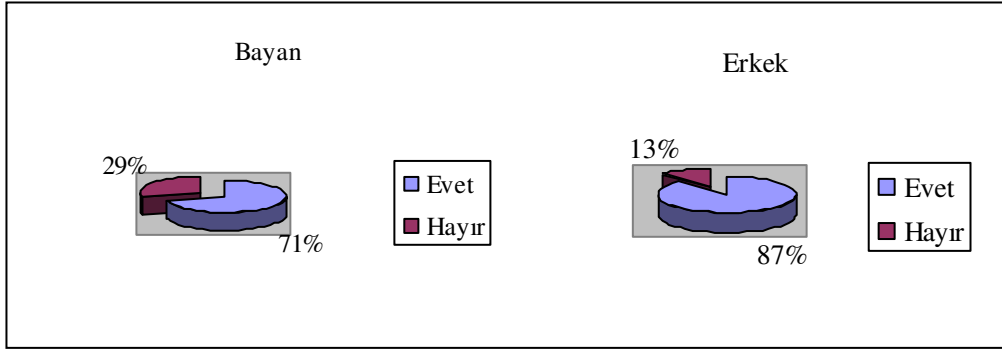
Araştırmaya katılan fiziksel engelli bireyler Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nden %34'ü sesli trafik lambası, otobüslerde bulunması gereken asansörler gibi ulaşım imkanlarının kolaylaştırılması beklemekte, %26'sı ise beklentilerinin olduğunu fakat bu konuyla ilgili fikirlerinin olmadığı görüşünü sunmuşlardır, %8'i de eğitim kursları, kent haberlerinin aktarılması, bütün hizmetleri

ücretsiz olan rehabilitasyon merkezi, görme engellilerin de her türlü gelişmeleri takip edeceği radyo kanalı araştırmaya katılan bireylerin bekledikleri görüşler içindedir. Kocaeli Büyükşehir Belediyesi’nden engeline yönelik olarak araştırmaya Derince’den katılan ortopedik engelli Saim Bey “Özürlünün evinden alınıp evinin içine kadar teslim edilmesi” diyerek bu konudaki beklentisini ifade etmiştir. Araştırmaya İzmit’ten katılan işitme engelli Yasemin Hanım ise “Daha iyi bir eğitim ve öğretim” beklediğini ifade etmiştir. Alınan görüşlerden Kocaeli Büyükşehir Belediyesi’nden bireylerin engel türüne göre beklenen teknolojik hizmetlerin farklılaştığı söylenebilir.

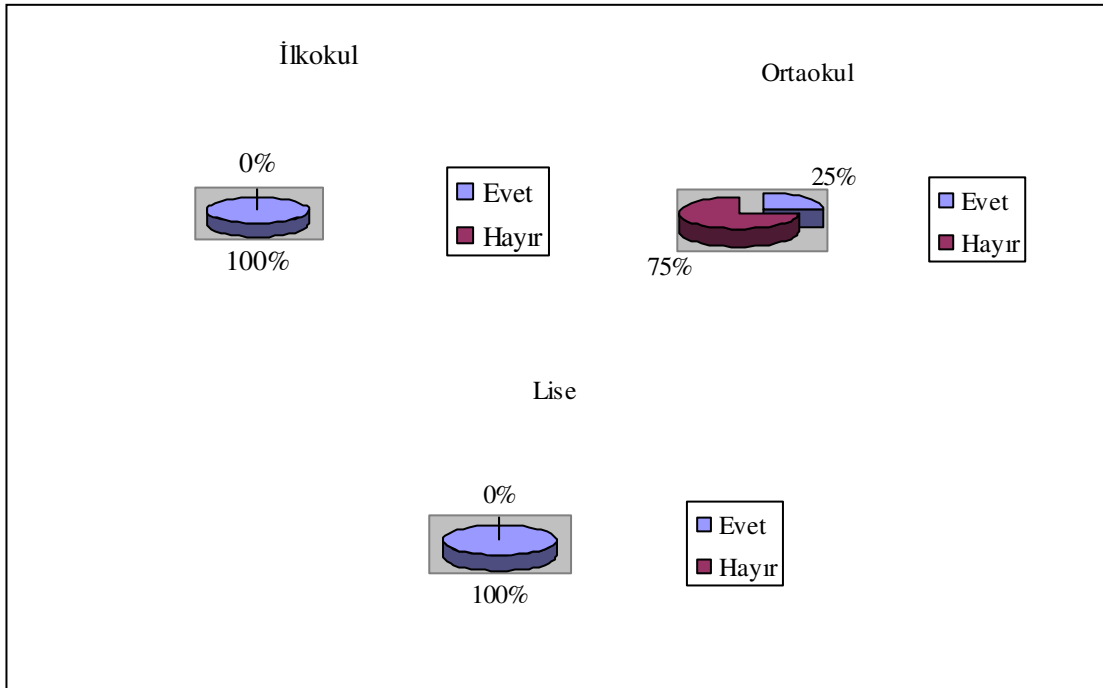
Grafik 26. Beşinci Soruya Cevap Veren Fiziksel Engellilerin Engel Türlerine Göre Yüzdelik Dağılımları

Kocaeli Büyükşehir Belediyesi’nin fiziksel engelli bireylerin engeline yönelik bekledikleri teknolojik hizmetin olup olmamasına göre dağılımlarına bakıldığında; yüzdelik dağılımlara bakıldığında; görme, işitme-konuşma ve ortopedik engelli bireylerinin %80’ini oluşturan gibi büyük çoğunluğu Kocaeli Büyükşehir Belediyesi’nden fiziksel engelli bireylere yönelik teknolojik hizmetler beklemektedirler, %20’si ise herhangi bir teknolojik hizmet beklememektedirler.

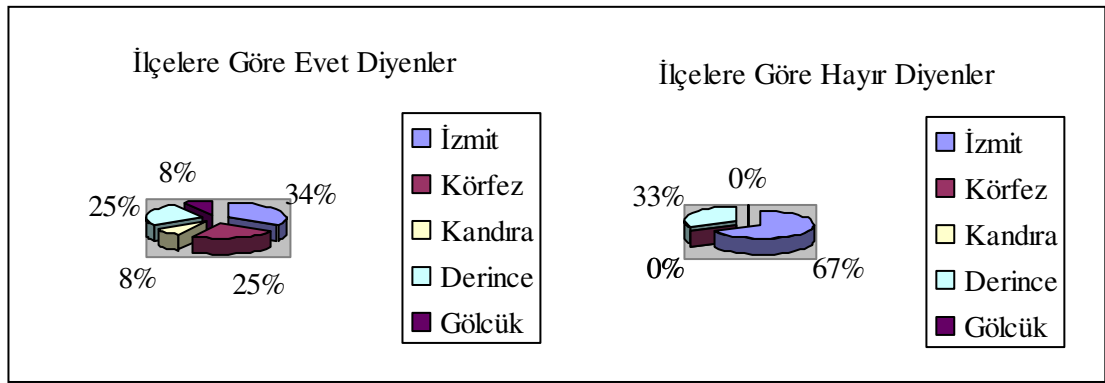
Grafik 27. Beşinci Soruya Cevap Veren Fiziksel Engellilerin Cinsiyetlerine Göre Yüzdelik Dağılımları

Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin fiziksel engelli bireylerin engeline yönelik bekledikleri teknolojik hizmetin olup olmasının cinsiyetlerine göre dağılımlarına bakıldığında; bayan engelli bireylerinin %71'i Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin engelli bireylere sunduğu teknolojik hizmetlere yönelik beklentilerinin olduğu ve %29'unun ise beklentilerinin olmadığı görülmektedir. Erkek engelli bireylere bakıldığında; %87'sinin Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nden fiziksel engellilere yönelik hizmet beklentisi içerisinde olduğu, %13'ünün ise beklentilerinin olmadığı görülmektedir.

Grafik 28. Beşinci Soruya Cevap Veren Fiziksel Engellilerin Eğitim Durumlarına Göre Yüzdelik Dağılımları

Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin fiziksel engelli bireylerin engeline yönelik bekledikleri teknolojik hizmetin olup olmamasının eğitim durumlarına göre dağılımlarına bakıldığında; ilkokul ve lise mezunu engelli bireylerinin %100'ü Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nden teknolojik hizmetlere yönelik beklentilerinin olduğu görülmektedir. Ortaokul mezunu engelli bireylere bakıldığında ise %25'inin beklentilerinin olduğu ve %75'inin teknolojik hizmetlere dair herhangi bir beklentilerinin olmadığı görülmektedir.

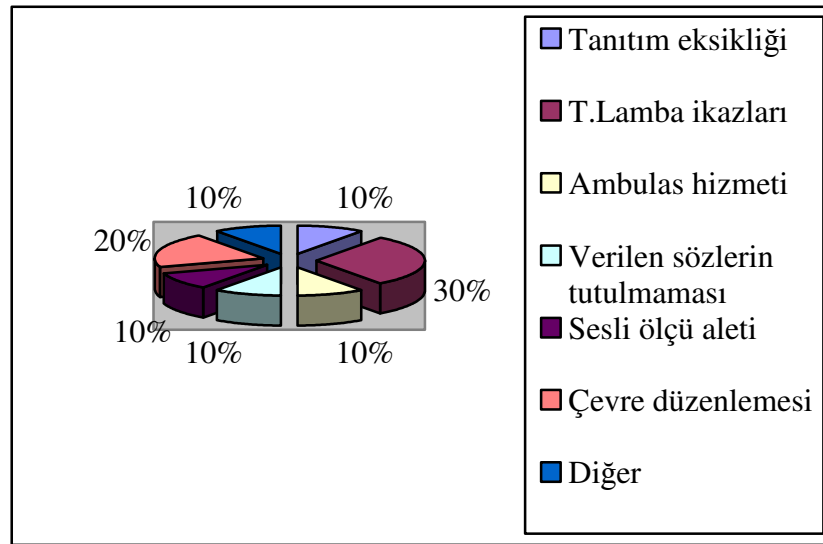

Grafik 29. Beşinci Soruya Cevap Veren Fiziksel Engellilerin İkamet Ettikleri Yerlere Göre Yüzdelik Dağılımları

Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin fiziksel engelli bireylerin engeline yönelik bekledikleri teknolojik hizmetin olup olmamasının ikamet ettikleri göre dağılımlarına bakıldığında; Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin fiziksel engelli bireylere sunduğu teknolojik hizmetlere yönelik beklentileri olan engelli bireylerin %34'ü İzmit ilçesinde, %25'eri Derince ve Körfez ilçelerinde, %8'eri de Kandıra ve Gölcük ilçelerinde yaşadıkları görülmektedir. Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin fiziksel engelli bireylere sunduğu teknolojik hizmetlere yönelik beklentileri olmayan engelli bireylerin ise %67'si İzmit ilçesinde, geriye kalan %33'ü ise Derince ilçesinde yaşadıkları görülmektedir.

6. Soru: Mevcut teknolojik hizmetler hakkında gözlemlediğiniz eksiklikler var mı? Varsa nelerdir?

Araştırmaya katılan fiziksel engellilerin %60'ı Mevcut teknolojik hizmetler hakkında gözlemlerken, % 33'ü eksiklik gözlemlemekte ve %7'sinin ise konuyla ilgili herhangi bir görüşü olmadığı ortaya çıkmıştır. Oran olarak incelendiğinde teknolojik hizmetlerde eksiklik olduğu düşüncesinde olanlar çoğunluktadır.

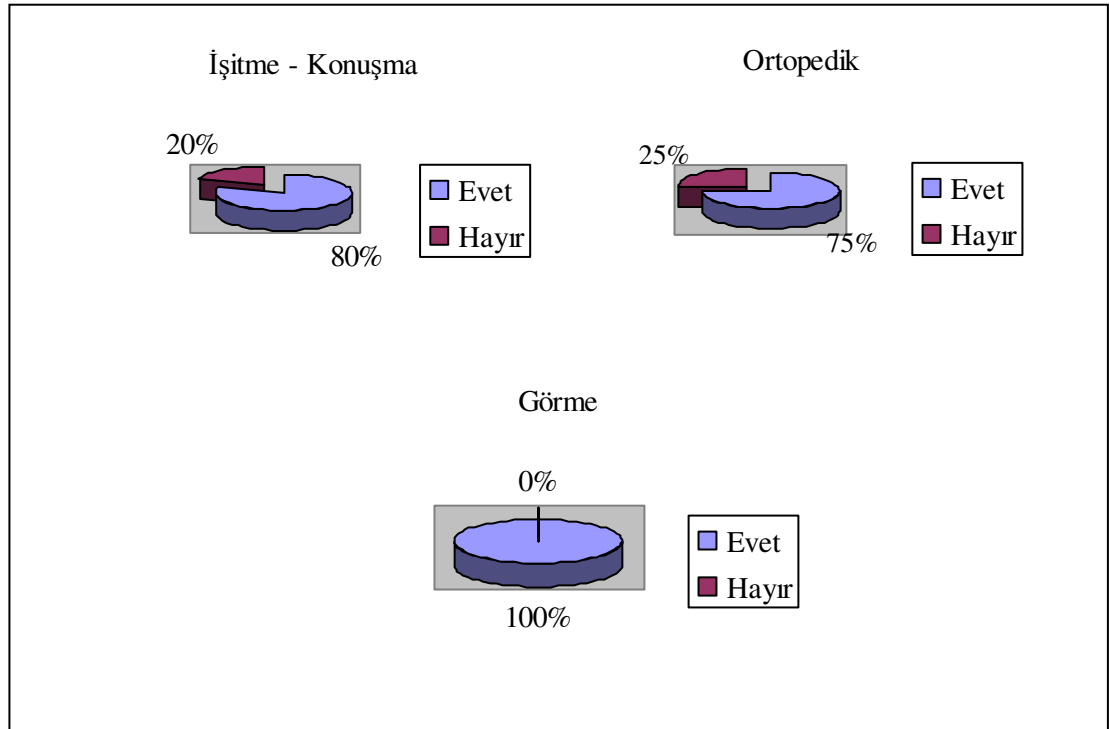

Grafik 30. Araştırmaya Katılan Fiziksel Engelli Bireylerin Mevcut Teknolojik Hizmetler Hakkında Gözlemledikleri Eksiklikler

Araştırmaya katılan fiziksel engelli bireylerin eksik gördükleri durumlar değerlendirildiğinde; %30'u sesli trafik lamba ikazlarının yeterli olmayışını, %20'si çevre düzenlemesinin yetersizliğini, %10'u oluşturan 5 ayrı fikir ise yapılan teknolojik hizmetlerin tanıtımının eksikliğini, ambulans hizmetinin işleyişindeki eksiklikleri, sesli ölçü aletlerinin olmayışını, yönetimler tarafından verilen sözlerin tutulmamasını ve diğer eksiklikleri belirtmişlerdir. Çevre düzenlemesinin ve sesli trafik lamba ikazlarının eksikliği çoğunluğu oluşturmaktadır.

Bu konuda araştırmaya İzmit'ten katılan işitme engelli Fahrettin Bey "Evet. Trafik lambalarındaki sesli sistemlerin iyi çalışır durumda olmaması" diyerek trafik

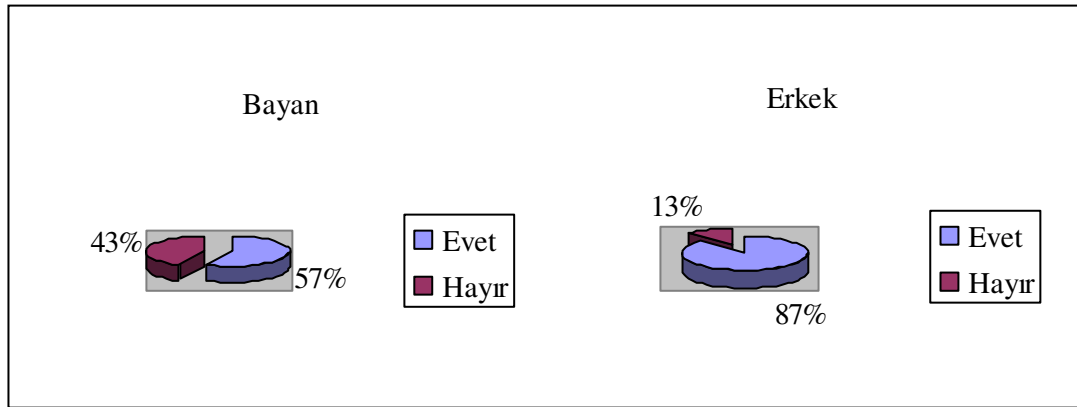
İşitme-Konuşma engelli bireylerin sorunlara dikkati çekmiştir. Ortopedik engelli İzmit'ten katılan Fatma Hanım ise “Eksiklikler yok, çok memnunuz” diyerek görüşünü ifade etmiştir. Buradan bireylerin özür durumlarına ve beklentilerine göre Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin teknolojik hizmetlerinde gözlemledikleri eksiklikleri hakkındaki görüşlerinin farklılaştığı söylenebilir.

Grafik 31. Altıncı Soruya Cevap Veren Fiziksel Engellilerin Engel Türlerine Göre Yüzdelik Dağılımları

Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin fiziksel engelli bireylere yönelik sunduğu mevcut hizmetler hakkında eksiklikler gözlemleyen fiziksel engelli bireylerin engel türlerine göre dağılımlarına bakıldığında; işitme-konuşma engelli bireylerin %80'i mevcut teknolojik hizmetler hakkında eksiklikler gözlemlerken, %20'si eksiklik gözlemlememektedir. Ortopedik engelli bireylerinin %75'i mevcut teknolojik hizmetler hakkında eksikliklerin olduğunu, %25'i eksikliklerin olmadığını gözlemlemektedirler. Fakat görme engelli bireylerin tamamı mevcut teknolojik hizmetler hakkında eksiklikler gözlemlemektedirler.

Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin engelli bireylere sunduğu teknolojik hizmetlerde gözlemlenen eksikliklerin olup olmadığına dair görüşler engel türüne göre değerlendirildiğinde görme engellilerin; işitme-konuşma ve ortopedik engellilere nazaran çoğunluğu oluşturduğu görülmektedir. Araştırmaya katılan görme engelli bireylerden hepsinin gözlemlediği eksiklikler bulunmaktadır.

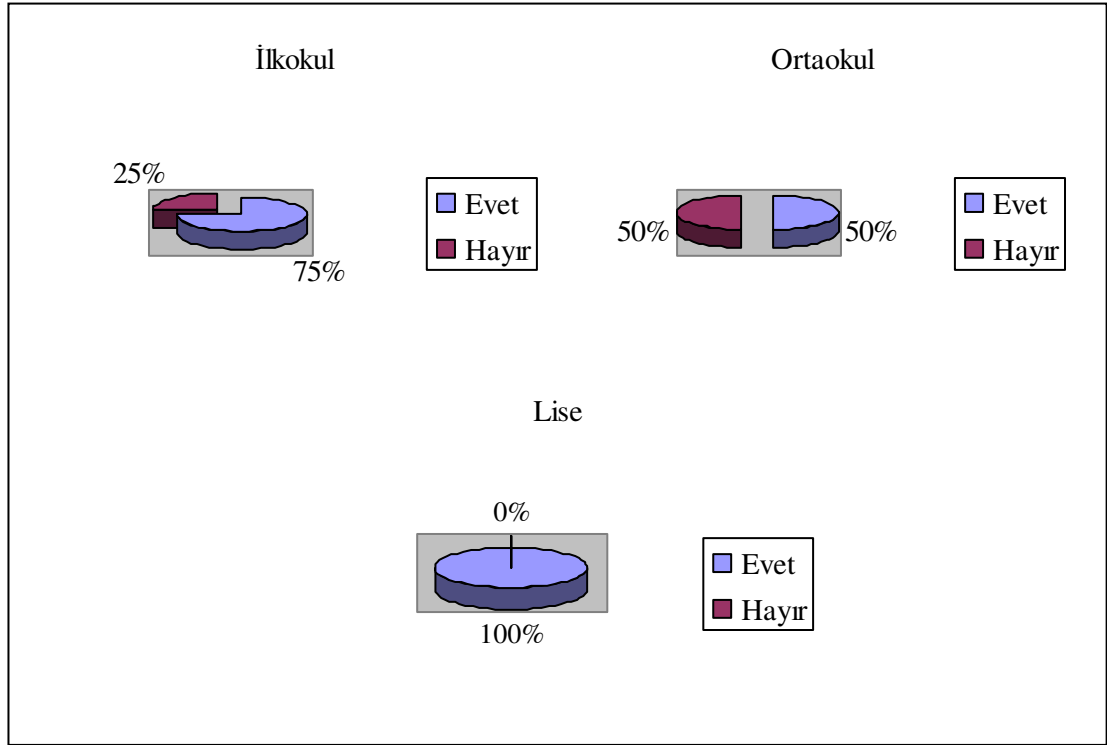

Grafik 32. Altıncı Soruya Cevap Veren Fiziksel Engellilerin Cinsiyetlerine Göre Yüzdelik Dağılımları

Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin fiziksel engelli bireylere yönelik sunduğu mevcut hizmetler hakkında eksiklikler gözlemleyen fiziksel engelli bireylerin cinsiyetlerine göre dağılımlarına bakıldığında; bayan engelli bireylerinin %57'si Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin fiziksel engelli bireylere sunduğu teknolojik hizmetlere yönelik eksiklerin olduğu ve %43'ü de eksiklerin olmadığı düşüncesindedirler. Erkek engelli bireylere bakıldığında %87'si Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin engelli bireylere sunduğu teknolojik hizmetlere yönelik eksiklerin olduğu ve %13'ü de eksiklerin olmadığı düşüncesindedirler.

Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin fiziksel engelli bireylere sunduğu teknolojik hizmetlere yönelik eksikliklerin olup olmadığına dair yanıtlar, katılımcıların eğitim durumuna göre değerlendirildiğinde; araştırmaya katılan dört ilkokul mezunu engelli bireyden üçünün eksiklikler gözlemlediği, bir ilkokul mezunu engelli bireyin eksiklik gözlemediği, ortaokul mezunu dört engelli bireyden ikisinin eksiklik gözlemlediği, ikisinin ise gözlemediği görülmektedir. Araştırmaya katılan

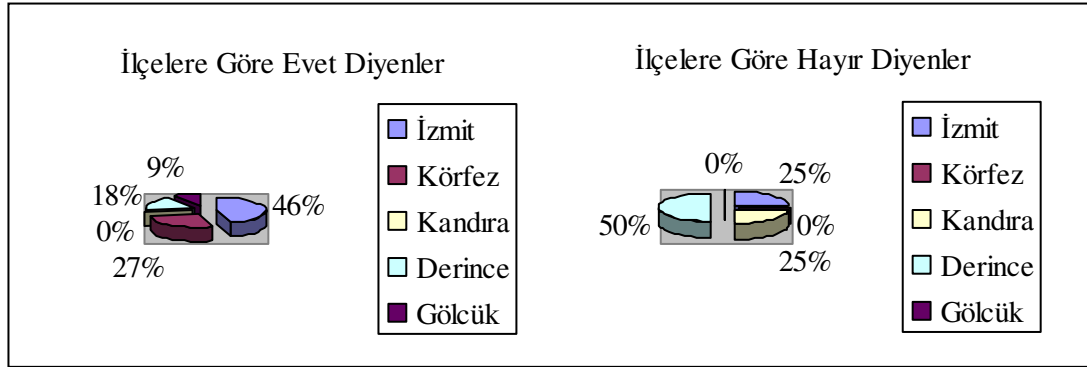
yedi lise mezunu engelli bireyin yedisinin de eksiklik gözlemledikleri görülmektedir. Ortaokul mezunları dışındaki ilkokul ve lise mezunu engelli bireylerin çoğunluğu eksiklik gözlemlemekte, orta okul mezunu fiziksel engelli bireylerde ise eksiklik gözleyen ve gözlemeyenler eşit dağılım göstermektedirler.

Grafik 33. Altıncı Soruya Cevap Veren Fiziksel Engellilerin Eğitim Durumlarına Göre Yüzdelik Dağılımları

Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin fiziksel engelli bireylere yönelik sunduğu mevcut hizmetler hakkında eksiklikler gözlemleyen fiziksel engelli bireylerin eğitim durumlarına göre dağılımlarına bakıldığında; lise mezunu engelli bireylerin %100'ü Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin engelli bireylere sunduğu teknolojik hizmetlere yönelik eksikliklerin olduğunu ifade ettikleri görülmektedir. İlkokul mezunu engelli bireylerin %25'i Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin fiziksel engelli bireylere sunduğu teknolojik hizmetlere yönelik eksikliklerin olduğunu ve %75'i de eksikliklerin olmadığını düşünmektedirler. Ortaokul mezunu engelli bireylerin %50'si Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin fiziksel engelli bireylere

sunduğu teknolojik hizmetlere yönelik eksikliklerin olduğunu, %50'si de eksiklikler olmadığı düşüncesindedirler.

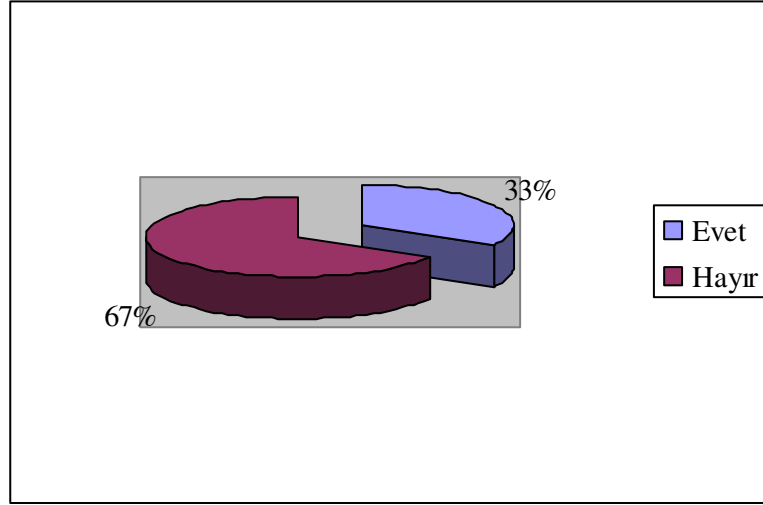

Grafik 34. Altıncı Soruya Cevap Veren Fiziksel Engellilerin İkamet Ettikleri Yerlere Göre Yüzdelik Dağılımları

İlçelere göre dağılıma bakıldığında Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin fiziksel engelli bireylere sunduğu teknolojik hizmetlerinde eksiklikler olduğunu düşünen engelli bireylerin %46'sı İzmit'te, %27'si Körfez ilçesinde ve %18'inin de Derince ilçesinde yaşadığı görülmektedir. Kandıra ilçesinden araştırmaya katılan fiziksel engelli birey ise herhangi bir eksiklik gözlemlemediğini ifade etmiştir. Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin fiziksel engelli bireylere sunduğu teknolojik hizmetlerde eksiklik olmadığını düşünen engelli bireylerin %50'si Derince ilçesinde, geriye kalan %25'eri ise 2 dilimin ise İzmit ve Kandıra ilçesinde yaşadığı görülmektedir, Gölcük ve Körfez ilçesinden ise eksiklik olmadığını düşünen herhangi fiziksel engelli birey görülmemektedir.

7. Soru: Mevcut teknolojik hizmetler konusundaki eksiklikleri ilgililere bildirebiliyor musunuz ve bunlar dikkate alınıyor mu?

Mevcut teknolojik hizmetler konusundaki eksiklikleri araştırmaya katılan 3 fiziksel engelli birey bildirdiklerini, 12 fiziksel engelli birey ise bildirmediğini ifade etmişlerdir. Hayır bildirmedi diyenler %80'lik oran ile çoğunluğu oluştururken, evet bildirdik diyenler %20'lik oran ise azınlığı oluşturmaktadırlar.

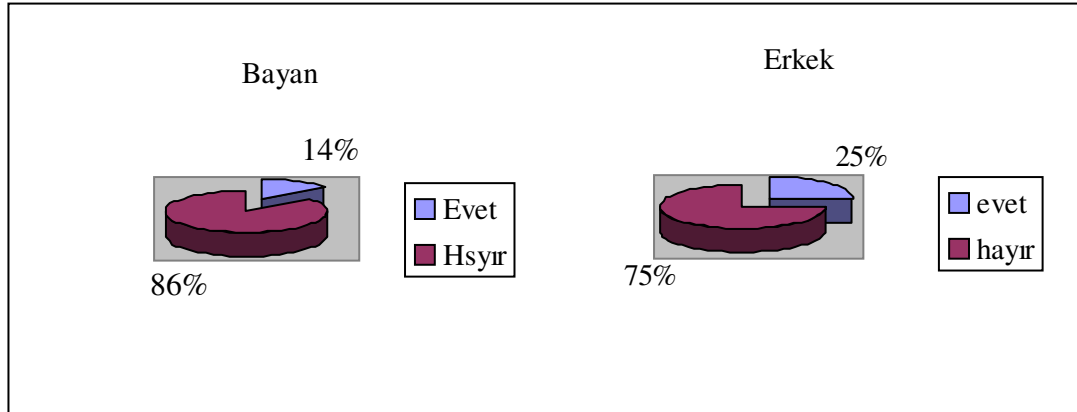
Grafik 35. Araştırmaya Katılan Fiziksel Engelli Bireylerin Mevcut Teknolojik Hizmetler Konusundaki Eksiklikleri İlgililere Bildirdiklerinde Dikkate Alınıp Alınmaması Durumu

Gözlemledikleri eksiklikleri bildirdikleri halde %67’si herhangi bir sonuç alamadıklarını, %33’ü ise sonuç aldıklarını ifade etmişlerdir. Grafikten çıkan verilere dayanarak; fiziksel engelli bireyler Kocaeli Büyükşehir Belediyesi’nin kendilerine yönelik sunduğu hizmetlerde gözlemledikleri eksiklikleri yetkililere bildirdiklerinde sonuç alamayanların oranı sonuç alanlardan oldukça fazladır.

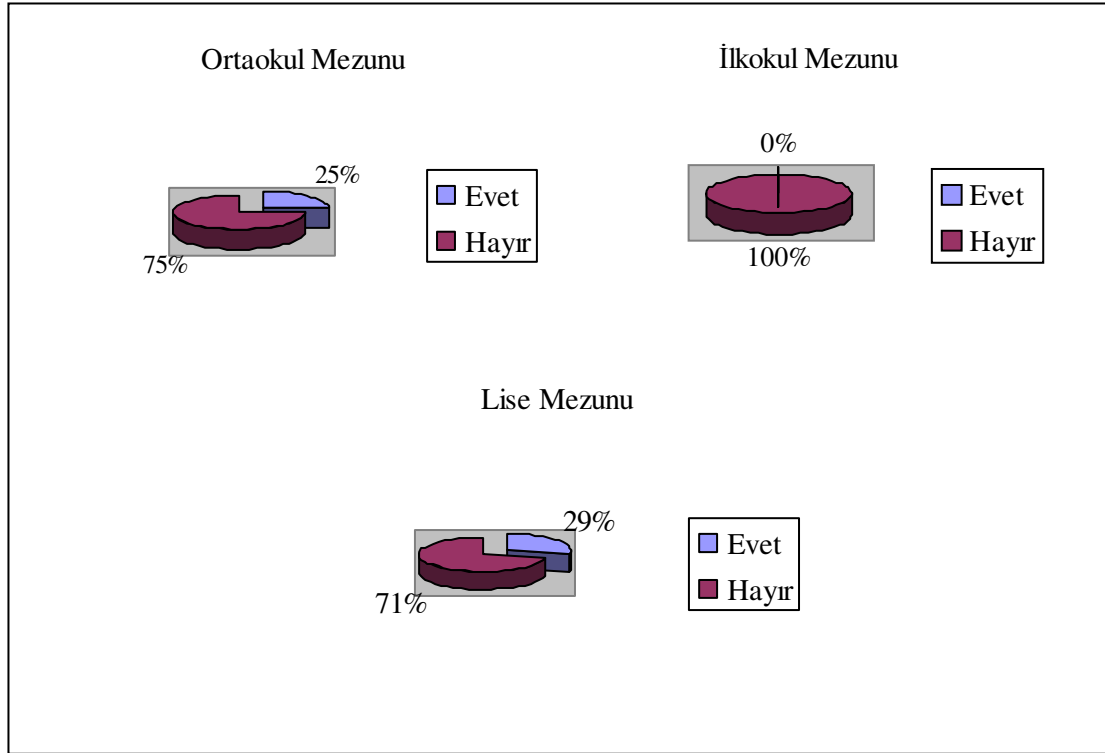
Bu konuda araştırmaya Gölcük’ten katılan görme engelli Abdullah Bey “ulaşılacak yeri bugüne kadar bilmediğimden, böyle bir uğraşım olmadı” ifadesini kullanmıştır. Araştırmaya Derince’den katılan ortopedik engelli Sevda Hanım ise “Eksiklikleri bildirmediğim, şikayet edebileceğimizi bilmiyorduk” ifadesini kullanmıştır. Verilen yanıtlardan Kocaeli’de yaşayan engelli bireylerin kendilerine sunulan hizmetlerdeki eksiklikleri bildirebilecekleri konusunda yeterli düzeyde bilgi sahibi olmadıkları gözlenmektedir. Eksiklikleri bildiren bireylerden Derince’de ikamet eden görme engelli bir birey ise “Evet. Bugüne kadar bir karşılık alamadık” ifadesini kullanırken, İzmit’ten katılan işitme engelli diğer bir birey ise “Evet, dikkate alındı” yanıtını vermiştir. Alınan yanıtlardan Kocaeli Büyükşehir Belediyesi’nin engelli bireylere sunduğu teknolojik hizmetlere dair eksiklikler

bildirildiğinde; eksiklikleri gidermeye çalıştıkları, ancak yeterli düzeyde yanıt veremedikleri söylenebilir.

Grafik 36. Yedinci Soruya Cevap Veren Fiziksel Engellilerin Engel Türlerine Göre Yüzdelik Dağılımları

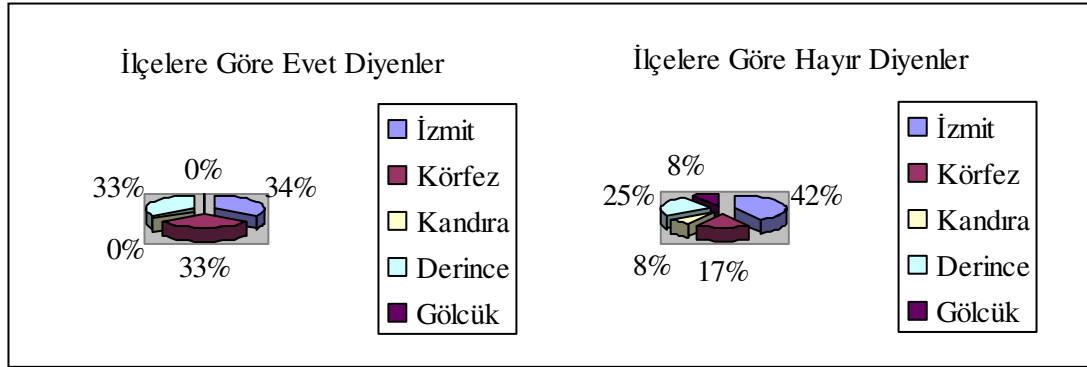
Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin fiziksel engelli bireylere yönelik sunduğu mevcut hizmetler konusundaki eksiklikleri ilgililere bildirilme durumları fiziksel engelli bireylerin cinsiyetlerine göre dağılımlarına bakıldığında; bayan engelli bireylerin %86'sı Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin engellilere sunduğu teknolojik hizmetlerdeki eksiklikleri ilgililere bildirmezken, geriye kalan %14'ü dilimin Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin engellilere sunduğu teknolojik hizmetlerdeki eksiklikleri ilgililere bildirdiklerini ifade etmişlerdir. Erkek engelli bireylerin %75'i Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin fiziksel engellilere sunduğu teknolojik hizmetlerin eksikliklerini ilgililere bildirmezken, geriye kalan %25'i ise Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin engellilere sunduğu teknolojik hizmetlerin eksikliklerini ilgililere bildirdiklerini ifade etmişlerdir. Sonuç olarak ; erkek engelli bireyler ve bayan engelli bireylerin çoğunluğu, hizmetlerde gözlemledikleri eksiklikleri yetkililere bildirmediği ortaya çıkmıştır.

Grafik 37. Yedinci Soruya Cevap Veren Fiziksel Engellilerin Eğitim Durumlarına Göre Yüzdelik Dağılımları

Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin fiziksel engelli bireylere yönelik sunduğu mevcut hizmetler konusundaki eksiklikleri ilgililere bildirilme durumları fiziksel engelli bireylerin eğitim durumlarına göre dağılımlarına bakıldığında; ilkokul mezunu fiziksel engelli bireylerin tamamının Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin fiziksel engellilere sunduğu teknolojik hizmetlerin eksikliklerini herhangi bir ilgili kişiye bildirmediikleri, ortaokul mezunu engelli bireylerin %75'inin eksiklikleri ilgililere bildirdikleri, geriye kalan %25'inin de Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin engellilere sunduğu teknolojik hizmetlerin eksikliklerini ilgililere bildirdikleri görülmektedir. Lise mezunu engelli bireylerin %71'i Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin fiziksel engellilere sunduğu teknolojik hizmetlerdeki eksiklikleri ilgililere bildirmezken, geriye kalan %29'u eksiklikleri ilgililere bildirdiği ortaya çıkmıştır. Sonuç olarak; lise, ortaokul ve ilkokul mezunu engelli bireylerin çoğunluğu sunulan hizmetlerdeki eksiklikleri ilgililere bildirmediği görülürken, %29'u ise eksiklikleri ilgililere bildirdikleri görülmektedir. İlkokul

mezunu engelli bireylerin hiçbir şekilde eksiklikleri ilgili kişilere aktarmadıkları verilerde görülmektedir.

Grafik 38. Yedinci Soruya Cevap Veren Fiziksel Engellilerin İkamet Ettikleri Yerlere Göre Yüzdelik Dağılımları

Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin fiziksel engelli bireylere yönelik sunduğu mevcut hizmetler konusundaki eksiklikleri ilgililere bildirilme durumları fiziksel engelli bireylerin ikamet ettikleri ilçelere göre dağılımlarına bakıldığında; Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin fiziksel engelli bireylere sunduğu teknolojik hizmetlerdeki eksiklikleri ilgililere bildirdiğini ifade eden engelli bireylerin %34'ü İzmit ilçesinde, %33'lerinin de, Derince ve Körfez ilçelerinde yaşadıkları görülmektedir. Kandıra ve Gölcük ilçelerinden araştırmaya katılan fiziksel engelli bireyler ise gözlemledikleri eksiklikleri ilgililere bildirmediğini ifade etmişlerdir. Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin fiziksel engelli bireylere sunduğu teknolojik hizmetlerdeki eksiklikleri bildirmediğini ifade eden engelli bireylerin %42'si İzmit ilçesinde, %25'i Derince ilçesinde, %17'si Körfez ilçesinde ve %8'erleri 2 Kandıra ve Gölcük ilçelerinde yaşadıkları görülmektedir.

8. Soru: Mevcut teknolojik hizmetlerin iyileştirilmesi için önerileriniz var mı? Varsa nelerdir?

"Mevcut teknolojik hizmetlerin iyileştirilmesi için önerileriniz var mı?" sorusuna %60 oranında engelli birey önerilerinin olduğunu, %40 oranında engelli birey ise önerilerinin olmadığını ifade etmişlerdir.

Evet diyenlerin önerileri:

Evet diyen engelli bireyler; Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin engelli bireylere sunduğu teknolojik hizmetlerin engelli bireylere tanıtımında, engelli bireylere duyurulmasında ve engelli bireylerle iletişimdeki eksikliklerin giderilmesini ifade etmişlerdir.

Evet diyen görme engelli bireylerden; şehirdeki gelişmeleri, sunulan hizmetleri sesli materyallerle kendilerine iletilmesi önerilmiştir.

Evet diyen engelli bireyler; mevcut engele göre istihdama yönelik kursların düzenlenmesi gerekliliğini belirtmişlerdir ayrıca kurumlar arası işbirliğinin önemi vurgulanmış sadece belediyelerin değil SSK, sosyal yardımlaşma vakfı, diğer vakıflar, iş ve işçi bulma kurumları v.s kurumları ile işbirliği içinde olunması önerilmiştir.Engelli bireylerinde görüşü alınması gerektiği vurgulanmıştır.

Gelişen teknolojik yenilikler araştırılıp engellilere sunulması gerekliliği de öneriler arasındadır. Bu konuda Körfez'de ikamet eden ortopedik engelli Aydın Bey önerilerini şu şekilde ifade etmiştir: “Tabiki; bütün vatandaşlarımızın engelli gözüyle bakıp sıkıntılarımızın neler olduğuna dikkat etmesi, her bir engelli kardeşlerim için Büyükşehir Belediyesi'nin teknolojik hizmetler konusunda bilgilendirilmesini, mesaj yolu, posta yoluyla. Çevremdeki birçok engelli insanların önemsenmediği ve bunlara sahip çıkılmasının zor olmayacağı sadece büyük saygı değer insanlarımızın bile bir sıcak konuşması, gülücüğü bile bütün sıkıntılara az da olsa çözüm olacağını düşünüyorum. Bütün sıkıntıların paylaşıldıkça azalacağına ve teknolojik hizmetlerin sıcak ortamda konuşularak halledileceğinin kanısındayım.

Bana bu imkanı sunan büyüklerime tek tek teşekkür eder; tek yürek olarak bütün engellerin ortadan kaldıracağı kanısındayım”

Derince’de ikamet eden görme engelli Ayşe Hanım ise “Engellinin ihtiyacına göre düzenlenecek kurslardan kişilerin haberdar olması” önerisinde bulunmuştur.

4.2. Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Yöneticileriyle Yapılan Görüşmelerin Bulguları

Kocaeli Büyükşehir Belediyesi’nin fiziksel engelli bireylere yönelik olarak götördükleri teknolojik hizmetlere dair Kocaeli Büyükşehir Belediyesi’nde görev yapan dört ayrı yöneticiyle görüşme yapılmıştır. Görüşmeden çıkan bilgiler aşağıda sunulmuştur.

Kocaeli Büyükşehir Belediyesi yöneticilerinden Mehmet Bey ile yapılan görüşmeden elde edilen bulgular:

Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Yöneticisi Mehmet Bey, fiziksel engelli bireylere hizmet götürmede en büyük problemin iletişim zorluğu olduğunu ifade etmiştir. Buna dair şu görüşleri bildirmiştir: “Vatandaş sadece kolaylık sağlayan materyaller beklerken, biz vatandaşın her yönden sağlığını, çıkarını kollamamız gerekiyor”. Mehmet Bey’in bu görüşünden fiziksel engelli bireylerin Kocaeli Büyükşehir Belediyesi’nin kendilerine yönelik teknolojik hizmetleri değerlendirirken, sadece kendilerine kolaylık sağlayan hizmetlerle değerlendirdiği, yapılan sosyal ve kendilerini birebir ilgilendirmeyen hizmetlerini değerlendirme kapsamında tuttuğu ortaya çıkmaktadır. Mehmet Bey’in ifade ettiği diğer bir problem ise; sosyal güvencesi olan vatandaşlarla yaşadıkları sorunlardır. Mehmet Bey bu konudaki görüşlerini şu cümleyle ifade etmiştir: “Fiziksel engelli bireylerin kendi sosyal kurumlarının karşılayabilecekleri hizmetleri bile Belediye’den yoğun bir şekilde beklenti içinde olmaları bizi zorlayan bir durum.” Mehmet Bey, bu durumun fiziksel engelli sosyal güvencesi olan ancak maddi durumu yetersiz olan bireylerin olaylara daha genel bir bakış açısıyla bakmasından kaynaklandığını ve sosyal güvencelerinin kendilerine dair bazı hizmetleri karşılayacağını bilmedikleri

için, Belediye'nin bu konudaki işleyişte zorlandığını, tespitler ve gerekli incelemeler yaparak yaşanan sorunları azaltmaya çalıştıklarını belirtmiştir.

Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Yöneticilerinden Ahmet Bey yapılan görüşmenin bulguları:

Ahmet Bey fiziksel engelli bireylere yönelik olarak Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin aşağıdaki hizmetlerinin bulunduğunu ifade etmiştir:

- Bilgilendirme, farkında olma, topluma yönelik “Alo özürüyüm” destek hattı
- İşitme engelli bireylere tercümanlar
- Ulaşım olanakları ve güzelleştirme çalışmaları
- Sosyal yoksulluk ve yoksulluk nedeni ile sosyal incelemeler yapılarak bu ihtiyaçların giderilmesi
- Yataklık engellilere evde bakım hizmetleri
- Engelli derneklerinin ihtiyaç duydukları maddi ve manevi destek hizmetlerini sağladıklarını belirtmiştir.

Ahmet Bey fiziksel engelli bireylere hizmet götürmede karşılaştıkları problemlere dair ise en büyük problemin engellilerin ve yakınlarının özürülük konusunda engellilerin yasal haklarının vs. bilinmemesi ve nereye başvuruda bulunacaklarının bilinmemesini göstermiştir. Buradan Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin engelli bireylere yönelik olarak yapması gereken hizmetlerin başında engelli bireyleri bilgilendirme çabalarına ağırlık vermeleri gerektiği söylenebilir.

Diğer önemli bir sorununda yerel yönetimlerin organizasyon yapıları ve istihdam olanaklarındaki kopukluklar olduğunu belirten Ahmet Bey, engellilerin sorun alanlarına yönelik personelin fizyoterapistin vs. yerel yönetimlerde yeterince bulunmadığına da dikkat çekmektedir. Buradan Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nde engelli bireylere götürülen hizmetlerin sistemli bir şekilde koordine edilemediği ortaya çıkmaktadır.

Ahmet Bey'in dikkat çektiği diğer konu ise sosyal devletin gerektirdiği yasaların olmayışıdır. Türkiye'de çıkarılan kanunların, yönetmeliklerin realitelerine uygun olmayışı, yüklenen sorumlulukların karşılanması için meslek elemanlarının olmaması, kurum sayılarının yetersizliği yerel yönetimlerin bu konudaki hizmetlerini aksattığını belirtmiştir. Ayrıca Ahmet Bey, bu konuda yasalar yapılırken, engelli bireylerin de normal insanlar gibi düşünülerek yasaların hazırlanması gerektiğini, buna yönelik olarak da eğitim politikalarının oluşturulması, ana elemanlar yetiştirilmesi gerekliliğini vurgulamıştır. Son çıkan yasaların da maddiyata dönük olduğunu, bakım vs. konularda kişiye ve aileye dönük eğitimler verilmesi gerektiğini de sözlerine ilave etmiştir. Bu konudaki diğer görüşlerini ise şu kelimelerle ifade etmiştir: “Sadece para vermek amaç olmamalı, maddi ve eğitimsel destek eş zamanlı yönetilmeli”. Ahmet Bey'in görüşlerinden mevcut yasaların engelli bireylere hizmet götürmede çeşitli eksikliklerin olduğu gözlenmiştir.

Ahmet Bey'in belirttiği diğer bir sorun ise engelli bireylerin cinsel sorunlarına hiçbir zaman değinilmemesidir. Ahmet Bey; cinsel sorunların tabu olmaktan çıkarılarak ailelerin vs. tartışılabileceği bir platforma taşınması gerektiğini ve ortak akıl yürüterek bu sorunlara çözüm getirilmesi gerektirdiği görüşünü ileri sürmüştür.

Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Yöneticilerinden Ali Bey ile yapılan görüşmenin bulguları:

Kocaeli Büyükşehir belediyesinde görev yapan bir diğer yönetici Ali Bey, Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin yaptığı kaldırımları, yolları, üstgeçitleri engellileri düşünerek inşa ettiklerini, bunun için yurt dışına gidilerek batı ülkelerinin olumlu organizasyonlarının örnek olarak incelediklerini ifade etmiştir.

Ali Bey, fiziksel engellilere yönelik hizmetlerindeki hedeflerinin; yapılarda ve ulaşımında Avrupa ülkelerindeki imkanları fiziksel engelli bireylere sağlamak

olduğunu belirtmiştir. Büyükşehir olarak buna yönelik çalışmalar yaptıklarını 2012 yılında bütün bu hazırlıkları birim olarak sağlayabileceklerini ifade etmiştir.

Fiziksel engelli bireylere hizmet götürmede karşılaştıkları problemlere dair ise Ali Bey; en büyük problemin engellilerle çalışanların eğitimi olduğunu belirtmiştir. Çalışanların eğitime tabi tutulması gerekliliğini vurgulayarak,, toplumun hassasiyetlerinin artırılması gerektiğini, bunun için engelli dernekleri ile görüşülüp taleplerinin alınması ve gerçekleştirilebilecek taleplerin yerine getirilmesi gerektiğini ifade etmiştir.

Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Yöneticilerinden Veli Bey ile yapılan görüşmenin bulguları:

Kocaeli Büyükşehir Belediyesi’nde görev yapan yöneticilerden Veli Bey kent içerisinde yaptıkları hizmetlerde fiziksel engelli bireyleri düşünerek hizmet yaptıklarını ifade etmiştir. Yeni yapılan duraklarda fiziksel engelliler için platformlar oluşturduklarını, karşıdan karşıya geçişlerde sinyalizasyon ışıklarında sesli uyarıların olmasını sağladıklarını ve yeni alınan belediye otobüslerinde engelli asansörlerinin olmasına dikkat ettiklerini belirtmiştir.

Bu hizmetleri götürmede karşılaştıkları sorunlar için ise; Türkiye’nin henüz bu kavrama alışık olmamasının en büyük sorun olduğunu ve maddi sıkıntıların halkın ve engelli araçlarını kullanan şoförlerin eğitimsizliğinden kaynaklanan sorunların bulunduğunu ifade eden Veli Bey, ayrıca Belediye otobüslerinde; refakatçi kartları ve özürlü kimlik kartı ile binen engelli vatandaşlar için şoförlerin “çok otobüse biniyorlar” ya da “refakatçilerden para alalım” şeklinde söylemlerle karşılaştıklarını belirtmiştir.

BÖLÜM V

5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç ve Tartışma

Bu araştırma; fiziksel engelli bireylere yerel yönetimlerin sunduğu teknolojik hizmetlerin yeterli olup olmadığı, fiziksel engelli bireylerin beklentilerini karşılayıp karşılamadığı ve fiziksel engelli bireylerin yerel yönetimlerden teknolojik hizmetlere dair beklentilerinin neler olduğunu belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. Türkiye’de fiziksel engelli bireylere yönelik sunulan teknolojik hizmetlere dair sınırlı sayıda araştırma bulunmaktadır.

Araştırmaya katılan fiziksel engellilerin %53’ü erkek, %47’si bayan engellilerden oluşmaktadır. 15-45 yaş aralığındaki fiziksel engellilerin çoğunluğu lise mezunu olup İzmit merkez ilçe’de yaşamaktadırlar. Fiziksel engel türleri açısından ise görme, işitme ve ortopedik engelli bireyler eşit sayılarda araştırmaya katılmışlardır.

Engellilere karşı yerel yönetimlerin de, merkezi hükümet kadar önemli görev ve yükümlülükleri bulunmaktadır. Çünkü engelli bireyin yaşadığı mekan, her şeyden önce, bir yerleşim yeridir ve bir yerel yönetimin yönetim ve sorumluluk alanıdır. Oturduğu konut, dolaştığı, sokak, cadde, bulvar, dinlendiği park, bahçe, yürüdüğü kaldırım, geçtiği yaya kavşakları, kullandığı su, doğal gaz, toplu taşıma araçları, hepsi yerel yönetimlerle ilgilidir. Sadece bu kadar değil, yerel yönetimler, aynı zamanda sorumluluk ve alanında yaşayan halkın diğer yaşamsal, kültürel ve gündelik gereksinimlerinin karşılanmasında da önemli roller üstlenmekte: özellikle yoksulluğun giderilmesinde, sakatlık kaynaklarının kurutulmasında ve onların yaşam kalitelerinin yükseltilmesinde merkezi hükümete etkin katkılar sunabilmektedirler (İçli, 2008). Kocaeli Büyükşehir Belediyesi de engelli bireylere çeşitli teknolojik

hizmetler sunmaktadırlar. Ancak araştırmaya katılan fiziksel engelli bireylerin yarısından bir fazlası (%53) Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin kendilerine yönelik teknolojik hizmetlerinin var olduğu düşüncesinde olup, diğerleri (%47) teknolojik hizmetlerin olmadığı düşüncesindedirler. Oysa Kocaeli Büyükşehir Belediyesi yetkilileri ile yapılan görüşmeler sonucunda fiziksel engelli bireylere yönelik olarak Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin bilgilendirme, farkında olma, topluma yönelik "Alo özürüyüm" destek hattı, işitme engelli bireylere tercümanlar, ulaşılabilirliği ve erişilebilirliği sağlayacak fiziksel düzenlemeler, sesli trafik lambaları, sosyal yoksulluk ve yoksulluk nedeni ile sosyal incelemeler yapılarak bu ihtiyaçların giderilmesi, yataklık engellilere evde bakım hizmetleri ve engelli derneklerinin ihtiyaç duydukları maddi ve manevi destek hizmetlerini sağladıklarını sonucuna ulaşılmıştır. 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 14. maddesinde "Belediye hizmetleri, vatandaşlara en yakın yerlerde ve en uygun yöntemlerle sunulur. Hizmet sunumunda özürlü, yaşlı, düşkün ve dar gelirli durumuna uygun yöntemler uygulanır" denilmektedir. Bu bağlamda engelli bireylere teknolojik hizmet götürmek belediyelerin kanun yükümlülüğü içerisinde bulunmaktadır. Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin fiziksel engellilere yönelik teknolojik hizmetlere yönelik araştırmaya katılan fiziksel engelliler ile belediye yetkilileri arasındaki görüş farklılığının hizmetlerin engelli bireylere ulaşımındaki aksaklıklardan kaynaklanabileceği düşünülmektedir.

Teknolojik hizmetlerin var olduğunu düşünen fiziksel engelliler en çok akülü araba (%34) ardından engelli asansörleri (%22) ve işitme cihazlarından (%22), en son ise hasta bezi (%11) ve kaldırımlardan faydalanmaktadırlar. Engellilere yönelik oluşturulan teknolojik destek ve yardımcı araç gereçler engelli bireylere yeni olanaklar sağlamaktadır (Karataş, 2007). Araştırma kapsamındaki ilkokul ve ortaokul mezunu fiziksel engelli bireyler Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin fiziksel engellilere yönelik teknolojik hizmetlerinin var olduğunu düşünürken, lise mezunu fiziksel engelli bireyler hizmetlerin var olmadığı düşüncesindedirler. Buradan eğitim durumu yüksek olan fiziksel engellilerin beklentilerinin daha yüksek olduğu ve yapılan hizmetleri daha yetersiz gördükleri sonucuna varılabilir. İzmit merkez ilçe

hariç diğer ilçelerde yaşayan fiziksel engelli bireyler teknolojik hizmetlerin var olduğu düşüncesindedirler. Buradan Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin fiziksel engelli bireylere merkez ilçe olan İzmit'te daha fazla hizmet sunduğu sonucuna varılabilir. İzmit merkezde bulunan fiziksel engelli bireylerin Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin İzmit merkezde bulunmasından dolayı ulaşım kolaylığından faydalanarak Büyükşehir Belediyesi ile iletişim kurabildikleri gözlemlenmiştir.

Kocaeli Büyükşehir Belediyesinin fiziksel engellilere yönelik olarak yaptığı teknolojik hizmetlerden araştırmaya katılan fiziksel engellilerin yarıdan fazlası habersizdir (%53). Bu konuda Kocaeli Büyükşehir Belediyesi yöneticileri ile araştırmaya katılan fiziksel engelli bireylerin aynı görüşte oldukları ortaya konulmuştur. Balkır'ın (2008) araştırmasında da engellilerin %61'inin kendilerine yönelik hizmetlerden habersiz oldukları ortaya konulmuştur. Sözü edilen araştırmanın sonuçları bu araştırma sonuçlarıyla örtüşmektedir. Araştırmaya katılan fiziksel engelli bireyler kendilerine yönelik teknolojik hizmetlerden haberdar olamama nedenlerinin Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin fiziksel engelli bireylere yönelik sunduğu teknolojik hizmetlere yönelik tanıtımların yetersizliği ve systemsizliğinden kaynaklandığı düşüncesinde iken Kocaeli Büyükşehir Belediyesi yetkilileri fiziksel engelli bireylere yönelik sundukları teknolojik hizmetleri engelli vatandaşlara yönelik kaynaklardan verimli şekilde aktaramama sıkıntısı içinde oldukları ortaya çıkmıştır. Araştırmaya katılan fiziksel engelliler içerisinde en az haberdar olanların görme engelliler olduğu, erkek engellilerin bayan engellilere göre, orta okul mezunu engelli bireylerin diğer eğitim kademesindeki fiziksel engelli bireylere göre ve Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin teknolojik hizmetlerinden haberdar olmayan fiziksel engellilerin tüm ilçelerde haberdar olanlardan daha fazla olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır. Buradan çıkan sonuçlara göre, erkek fiziksel engelli bireylerin sosyal hayatta daha çok yer alabilmeleri Büyükşehir Belediyesi'nin kendilerine yönelik sunulan hizmetlerden haberdar olmalarında etken olduğu düşünülmektedir. Ayrıca Büyükşehir Belediyesi'nin fiziksel engelli bireylere yönelik yaptığı hizmetleri duyuramamasında engellilere yönelik hizmet veren derneklerinde

verimli çalışmadığı engelli bireylerle belediyeler arasında köprü vazifesi tam olarak göremediği söylenebilir.

Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin teknolojik hizmetlerinin yeterli olmadığını düşünen fiziksel engelli bireylerin sayısı çoğunluktadır. En büyük yetersizlik ise haberleşme imkanlarının olmadığıdır. Teknolojik hizmetleri yetersiz bulan fiziksel engelliler içerisinde en fazla orana işitme-konuşma engelliler sahipken, cinsiyet açısından ise erkekler teknolojik hizmetleri daha az yeterli, lise mezunu fiziksel engelli bireylerin diğer eğitim kademesindeki fiziksel engelli bireylere göre teknolojik hizmetleri yetersiz buldukları ve yetersiz bulanların İzmit merkez ve Derince ilçelerinde ikamet ettikleri sonuçlarına ulaşılmıştır. Buradan eğitim düzeyi arttıkça beklentilerin yükseldiği sonucuna varılabilir. Ayrıca elde edilen bu bulgu literatürdeki birçok araştırma sonucuyla tutarlılık göstermektedir (Gökcan, 1999; Yenen ve Gözlü, 2003; Özer ve Çakır, 2007). Eğitim düzeyi beklenti düzeyini etkileyen önemli bir faktördür.

Araştırmaya katılan fiziksel engelli bireylerin çoğunluğu Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin sunduğu teknolojik hizmetlerin hayatlarını kolaylaştırmadıkları düşüncesindedirler. Görüşme yapılan Büyükşehir Belediyesi yetkilileri ise fiziksel engelli bireylere yönelik yaptıkları hizmetlerde, bireylerin hayatlarını kolaylaştırmaları için kapsamlı araştırmalar yaptıkları, tüm dünyadaki çalışmaları inceledikleri, engelli bireylerin yaşamını kolaylaştıracak organizasyonları örnek aldıklarını belirtmişlerdir. Araştırma kapsamındaki engelli bireyler ile yöneticiler arasındaki görüş farklılığının ise engelli bireylerin yapılan hizmetleri sadece kendilerine kolaylık sağlayan hizmetlerle değerlendirdiği, sosyal ve kendilerini birebir ilgilendirmeyen hizmetleri değerlendirme kapsamında tutmadıkları sonucuna varılabilir. Kolaylaştırdığını düşünenler arasında ise en çok akülü araba hizmetinin hayatlarını kolaylaştırdıkları sonucuna ulaşılmıştır. Diğer fiziksel engelli grupları içerisinde görme engelliler teknolojik hizmetlerin hayatlarını kolaylaştırmadığını düşünürken, ortopedik engellilerin ise çoğunluğu teknolojik hizmetlerin hayatlarını kolaylaştırdıklarını düşünmektedirler. Erkek ve bayan fiziksel

engelli bireylerin çoğunluğunun, tüm eğitim kademelerindeki ve Kandıra hariç tüm ilçelerdeki fiziksel engelli bireylerin ortak görüşü teknolojik hizmetlerin hayatlarını kolaylaştırmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Görme engellilerin teknolojik hizmetlerin hayatlarını kolaylaştırmadığı düşüncesinde olmaları, Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin fiziksel engelli bireylere yönelik sunduğu hizmetler incelendiğinde diğer fiziksel engellilere sunulan hizmetlerden daha geride olmasından kaynaklandığı düşünülebilir.

Araştırmaya katılan fiziksel engelli bireylerin çoğunluğu Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nden teknolojik hizmet beklemektedir. Vatandaşların yerel yönetimlerden hizmet beklmeleri engelli olsun olmasın en doğal vatandaşlık hakkıdır. Engelli Sorunları ve Hakları, Yerel Yönetimlerden Beklentileri konulu panelde de engelli bireylerin yerel yönetimlerden yaşamlarını kolaylaştıracak hizmetler bekledikleri belirtilmiştir (<http://www.guneyege.net/haberdetay.asp?ID=2086>, 15.04.2009)

Araştırmaya katılan fiziksel engelli bireylerin çoğunluğu Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin fiziksel engelli bireylere yönelik hizmetlerde eksiklikler gözlemlemektedirler. En büyük eksikliğin ise sesli trafik lambaları olduğu sonucu ortaya konulmuştur. Önder (2007)'nin araştırmasında da görme engellilerin sesli trafik lambalarının eksiklikleri nedeniyle önemli sorunlar yaşadıkları ortaya konulmuştur. Her iki araştırmanın sonuçları birbiriyle örtüşmekte olup, sesli trafik lambalarının yetersiz kaldığı gözlenmektedir. Trafik lambalarının görme özürlülere uygun hale getirilmesi tartışması, henüz dünyada sona ermiş değildir. Başta Amerika'da bazı kesimler sinyalizasyon uygulamasının görme özürlülerin güvenle karşıdan karşıya geçişini sağlamakta yetersiz kaldığı, hatta tehlikeli sonuçlara yol açabilme potansiyeli bulunduğunu ileri sürülmektedir (<http://www.brailleteknik.com/sinyalizasyon.html>, 15.04.2009) Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nden elde edilen bilgilere göre de toplam üç adet sesli trafik lambası bulunmaktadır. Buradan 12 alt belediyeye hizmet götüren Kocaeli Büyükşehir Belediyesi'nin üç adet sesli trafik lambasının yetersiz kaldığı sonucuna varılabilir.

Araştırmaya katılan fiziksel engelli bireylerin çoğunluğu mevcut teknolojik hizmetler konusundaki eksiklikleri ilgililere bildiremedikleri, bildirenlerin ise yetkililerce dikkate alınmadığı sonucuna ulaşmıştır. Büyükşehir belediyesinin engelli bireylere sunduğu teknolojik hizmetlerde gözlemlenen eksiklikleri ilgililere bildirmeyenler tüm engel gruplarında, erkek ve bayan engellilerde, bütün eğitim kademelerinde ve tüm ilçelerde yaşayan fiziksel engellilerin, teknolojik hizmetlere dair gözlemledikleri eksiklikleri ilgililere bildirmeyenlerin bildirenlere oranla çoğunlukta olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kocaeli Büyükşehir Belediyesi yetkilileri ise; engellilerin sorunlarında ve çeşitli eksikliklerde kendilerine ulaşabilmeleri için ücretsiz “Alo Özürlüyüm” hattını kullanabileceklerini belirtmişlerdir. Buradan engelli bireylerin bu hizmetten haberdar olmadıkları veya şikayetlerini bildirmek için gerekli merciyi aramadıkları sonucuna varılabilir.

Araştırmaya katılan fiziksel engelli bireylerin çoğunluğu; Kocaeli Büyükşehir Belediyesi’nin kendilerine yönelik sunduğu teknolojik hizmetlere dair çeşitli önerileri bulunmaktadır. Bu önerilerin başında iletişim eksikliklerinin giderilmesi gelmektedir. Bu konuda Büyükşehir Belediyesi yöneticileri ile fiziksel engelli bireyler arasında fikir birliği ortaya çıkmıştır. Belediye yetkilileri de Fiziksel engelli bireylere götürülen teknolojik hizmetlerde karşılaşılan en büyük sorunların başında iletişimsizliğin geldiğini belirtmişlerdir.

Fiziksel engelli bireyler kendilerine yönelik olarak eğitici faaliyetlerin düzenlenmesini önermişlerdir. Belediye yetkilileri de fiziksel engelli bireylere eğitici faaliyetlerin yapılması gerekliliğini belirtmişlerdir.

Sonuç olarak; Kocaeli Büyükşehir Belediyesi fiziksel engelli bireylere yönelik çeşitli teknolojik hizmetler sunmaktadır. Ancak sunulan hizmetler fiziksel engelli bireylerin beklentilerini karşılayacak düzeyde değildir. Büyükşehir Belediyesi fiziksel engelli bireylere yönelik sunduğu hizmetlerde fiziksel engelli bireylerle en çok iletişim sorunu yaşamaktadır. Bu sorun, hem fiziksel engelli bireylerin hizmetlerden haberdar olamamalarına neden olurken, hem de faydalanamamalarında

etken olmaktadır. Diğer bir ifade ile Kocaeli Büyükşehir Belediyesi fiziksel engelli bireylere yönelik yaptığı teknolojik hizmetleri ilgililerine yeterince ulaştıramamaktadır.

5.2. Öneriler

Bu çalışmanın planlanmasından sonuçlandırılmasına kadar geçen aşamaların ve konuyla ilgili literatürün gözden geçirilmesi sonucunda uygulamaya ve ileride yapılacak araştırmalara yönelik olarak aşağıdaki öneriler getirilmiştir.

5.2.1 Uygulamaya Yönelik Uygulamalar

- Fiziksel engelli bireylerin yaşamlarını kolaylaştırmak için yapılan teknolojik hizmetlerden engelli bireylerin haberdar olabilmeleri için bir iletişim ağı kurmaları önerilmektedir. Bunun için mahalle muhtarları ile temasa geçerek, mahallerindeki engelli bireylere Büyükşehir Belediyesinin yaptığı hizmetler hakkında bilgi vermeleri sağlanmalıdır.
- Fiziksel engelli bireylerin Büyükşehir Belediyesi'nden beklentilerinin ne düzeyde karşılanıp karşılanmadığı belirli periyotlarla düzenlenecek anketlerle ölçülmelidir.
- Belediyeler fiziksel engelli bireylere yönelik Dünya'da yapılan uygulamaları yakından takip etmeli, uygun ve gerçekten fiziksel engelli bireylerin yaşamlarını kolaylaştıracak hizmetleri örnek alarak uygulamaya koymalıdır.
- Yerel yönetimler İŞKUR'la işbirliği içerisinde kurslar açmalı ve bu kurslarla fiziksel engelli işsiz gençlerin meslek edinmesine yardımcı olmalıdırlar.

- Belediyeler bünyesinde engelli örgütlerinin temsilcilerinden ve uzmanlardan oluşan Engelliler Meclisi daha işler hale getirilmeli, bu meclis belirli periyotlarla toplanarak kent yaşamında engellileri ilgilendiren sorunları tartışmalı, çözüm yolları geliştirmeli ve belediye meclislerine fikirlerini önermelidirler. Belediye meclisleri de bu tavsiye kararlarını görüşerek uygulama kararına dönüştürmelidirler.
- Belediyeler bünyesinde engelli büroları kurulmalı, bu büroların elemanlarının ve yöneticilerinin önemli bir bölümü engelliler arasından atanmalı, belediye başkan yardımcılarında en az bir tanesi engelli bir kişi olmalıdır.
- Yerel yönetimler engelli dernekleriyle iletim ve işbirliği içerisinde olarak engelli bireylerin yaşadıkları sorunların giderilmesi yönünde çalışmalar yapmalıdırlar. Ayrıca engelli ve engelsiz bireylerin bir arada olacakları sosyal aktiviteler düzenlenmeli, böylelikle engellilerin sosyal hayata adaptasyonları sağlanmalıdır.

5.2.2 İleri Araştırmalara Yönelik Öneriler

- Araştırmanın benzerleri farklı illerde yapılabilir. Yapılan araştırma sonuçlarıyla bu araştırmanın sonuçları karşılaştırılarak fiziksel engelli bireylerin beklentilerinin illere göre değişimi ve farklı şehirlerdeki belediyelerin fiziksel engelli bireylere yönelik yaptıkları hizmetler incelenebilir.
- Türkiye genelindeki tüm engelli gruplarını kapsayan araştırmalar yapılabilir. Bunun için internet ortamında online bir platform oluşturularak daha geniş engelli kitlesinin katılımı sağlanabilir. Böylelikle Türkiye genelindeki engelli bireylerin yerel yönetimlerden bekledikleri teknolojik hizmetler hakkında daha somut verilere ulaşılabilir.

- Fiziksel engelli bireylerin sosyal yaşamlarında ne gibi sorunlarla karşılaştıklarına, ailelerinin yaşadıkları sorunlara yönelik, teknolojiden yararlanma düzeylerini ve okul yaşamında karşılaştıkları fiziksel ve teknolojik sorunlara dair araştırmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Akbaş, Oktay. Ulusal Teknoloji Politikaları ve İlköğretimde Teknoloji Eğitimi, **Milli Eğitim Dergisi**. Sayı: 160, Güz, 2003, ss.75-88
- Akçamete, Gönül. “İşitme Yetersizliği Olan Çocuklar”, (Edit. Ayşegül Ataman), **Özel Gereksinimli Çocuklar ve Özel Eğitime Giriş**. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, 2005.
- Akgül, Mustafa Kemal, Vercan, Rıdvan. “**Özürllülerin Toplumsal Gelişimine Yönelik Proje**” **Özürllülerin İşgücü Niteliklerinin Artırılması İçin Eğitimlerinde Bilgisayar Teknolojilerinin Kullanımı**, Ankara,:Milli Prodüktivite Merkezi, 2003.
- Aksoy, Hasan Hüseyin. “Eğitim Kurumlarında Teknoloji Kullanımı ve Etkilerine İlişkin Bir Çözümleme”, **Eğitim Bilim Toplum**. Cilt: 1, Sayı: 4, Güz 2003, ss.4–23
- Alkan Mustafa, Köksal Özenç, “Bedensel Engelliler ve İnternete Erişimi” , **IX. Türkiye’de Internet Konferansı** 11-13 Aralık, Ankara, 2003.
- Altaban, Özcan. “1960-1973 Dönemi Belediyesine Genel Bakış” **Belediyeciliğinde 60 Yıl Sempozyum Bildirileri**, Ankara: Metropol İmar A.Ş., 1990.
- Atıcı, İrem. “**Fiziksel Engelliler ve Kentsel Mekânın Kullanımı**” , Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2007
- Aytaç, Serpil. “**Özürllülerin Rehabilitasyonun Artan Önemi**” **Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi** (Elektronik dergi), Cilt: 2, Sayı:2, 2000, ss.32-35.
- Balkır, Zehra Gönül . “Yaşam Tarzları”, **Sağlıklı Kentler Birliği 4. Yıl Konferansı Çalıştay Raporu**, 10-11 Ekim 2008, Kocaeli, www.sagliklikentlerbirligi.org.tr/doc/calistay1.doc

Baykan, Zeynep. “Özürlülük, Engellilik, Sakatlık Nedenleri ve Korunma”, **Sürekli Tıp Dergisi**. Cilt: 9, Sayı: 9, 2000, ss.336-338

Belediye Kanunu. **Resmi Gazete**, Kanun No: 5393, Kabul Tarihi: 03.07.2005

Bernard H. Russell. **Social Research Methods: Qualitative And Quantitative Approaches**. California: Sage Publications, 2000

Büyükşehir Belediyesi Kanunu, **Resmi Gazete**, Kanun No: 5216, Kabul Tarihi: 10.07.2004

Çağlayan, Gümüş, D. “**Kent İçi Toplu Taşımacılık Hizmetlerinde Özürlüler İçin Ulaşılabilirliğin Sağlanması**”, Özürlüler İdaresi Başkanlığı, Özürlüler Uzmanlığı Tezi, Ankara, 2001.

Dursun, Davut. "Türkiye'de Yerel Yönetimlerin Doğuşu ve Siyasi/İdari Gelişme", (Ed. Davut Dursun, Hamza Al) **Türkiye'de Yönetim Geleneği - Kurumlar, Sorunlar ve Yeniden Yapılanma Arayışları**, İstanbul: İlke Yayıncılık, 1998.

Ergün, Mustafa. **Bilimsel Araştırma Yöntemleri**, www.egitim.aku.edu.tr/nitelarastirma.ppt, (15.06.2009)

Eripek, Süleyman. “Zekâ Geriliği Olan Çocuklar”, (Edit. Ayşegül Ataman) **Özel Gereksinimli Çocuklar ve Özel Eğitime Giriş**. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, 2005.

Eryılmaz, Bilal. “Küreselleşen Dünyada Yerel Yönetimlerin Yeri” **Çağdaş Yerel Yönetimler**, Cilt: 4 Sayı: 2, 1995, ss.89-92

Fiziksel Engellilere Müjde, <http://www.porttakal.com/haber-fiziksel-engellilere-mujde-13695.html> 18.08.2008.

Gençosmanoğlu, Belgin, Altıntaş, Hülya. “Nörolojik Rehabilitasyon”, **Türkiye Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon Dergisi**. Cilt: 2, Sayı:1, 1999, ss.56-62.

Gökaçtı, M. Ali. **Dünyada ve Türkiye’de Belediyecilik**. İstanbul: Ozan Yayıncılık, 1996.

Gökcan, Kemal. **Özürlü Çocuğa Sahip Ailelerin Beklentileri**. Zonguldak. 1999.

Görmez, Kemal. **Yerel Demokrasi ve Türkiye**. Ankara: Vadi Yayınları, 1997.

Gözübüyük, Şeref. **Yönetim Hukuku**. Ankara: Turhan Kitabevi, Güncelleştirilmiş 14. Baskı, 2000.

Güler, Birgül. **Yerel Yönetimler Liberal Açıklamalara Eleştirisel Yaklaşım**. Ankara: TODAİ Yayını, 1992.

Gülöksüz Yiğit, Tekeli, İlhan. “Kentleşme, Kentlileşme ve Türkiye Deneyimi” **Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi**. Cilt:5, İletişim Yayınları, 1983.

Günday, Metin. **İdare Hukuku**. İstanbul: İmaj Yayınevi, 1999.

Günday, Metin., **İdare Hukuku**, Ankara: Alkım Kitapçılık ve Yayıncılık, 1992.

Güneş, İsmail. Yerel Yönetim Dersliği. <http://idari.cu.edu.tr/igunes/yerel/yy-1.htm> (09.02.2008).

<http://engelliasansoru.com/engelliasansorleri.html>, (15.03.2009)

<http://www.brailleteknik.com/sinyalizasyon.html>, (15.04.2009)

<http://www.guneyege.net/haberdetay.asp?ID= 2086> (15.04.2009)

İçli, Turhan. “Yerel Yönetimler ve Engelliler”,
http://www.pozitifengelliler.com/haber_detay.asp?haberID=292 20. 07 2008)

İl Özel İdaresi Kanunu. Kanun No: 5032, Kabul Tarihi, 04.03.2005

İzmir Büyük Şehir Belediyesi. **Engellinin el Kitabı**. İzmir: Semih Ofset, 2002.

Karasar, Niyazi. **Bilimsel Araştırma Yöntemi**. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2000.

Karataş, Kasım “Engelli Öğrencilere Destek “ , **Engelli Üniversite Öğrencileri Destek Sistemleri İngiltere-Türkiye**. 19 Mayıs Cumartesi 2007,
www.kocaeli.edu.tr/ogrhizmt/engelli/Kasim19.5.ppt (09.02.2009).

Kaştan, Yüksel. “Yerel Yönetimlerde Devlet Yatırımı Kavramının Tarihi Gelişimi”,
Kastamonu Eğitim Dergisi. Cilt:12 Sayı:2, Ekim 2004, ss.538

Keleş, Ruşen .**Yerinden Yönetim ve Siyaset**. İstanbul: Cem Yayınevi, 1992.

Keleş, Ruşen, Yavuz, Fehmi. **Yerel Yönetimler**. Ankara: Turhan Kitapevi, 1989.

Keleş, Ruşen. **Avrupa’nın Bütünleşmesi ve Yerel Yönetimler**. Ankara: Türk Belediyeciler Derneği Yayını, 1999.

Keleş, Ruşen. **Yerinden Yönetim ve Siyaset**. İstanbul: Cem Yayınevi, 1992.

Kobal, Gönül. “Ortopedik Yetersizlikten Etkilenmiş Olan ve Sağlık Yetersizliği Olan Çocuklar” (Edit. Ayşegül Ataman) **Özel Gereksinimli Çocuklar ve Özel Eğitime Giriş**. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, 2005.

Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Dökümanları. Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Sosyal Hizmetler Müdürlüğü, 2008.

Köse, Ömer. “Yerel Yönetim Olgusu ve Küreselleşme Sürecindeki Yükselişi”, **Sayıştay Dergisi**. Sayı: 52, 2004, ss.3-42

Mağden, Duyan, Artan, İsmihan. “Ankara İl Merkezindeki Orta Sosyo Ekonomik Düzeyde İlkokul ve Ortaokul Üçüncü Sınıfa Devam Eden Dokuz ve Ondört Yaş

Öğrencilerinin Görme ve İşitme Engellilere Karşı Tavrılarının İncelenmesi”. **Ulusal Özel Eğitim Kongresi**. Ankara: 11-12 Kasım 1992.

Metin, Yeliz. **Doküman İncelemesi**,

education.ankara.edu.tr/~aksoy/eay/eay/b0506/ymetin.doc – (15.06.2009)

Müftüoğlu, Umut. “**Tekerlekli Sandalye Kullanan Bedensel Engellilerin Kentsel Mekanları Kullanım Olanaklarının Trabzon Kent Merkezi Örneği Üzerinde İncelenmesi**”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon, 2006

Nadaroğlu, Halil. **Mahalli İdareler**. İstanbul: Beta Basım Yayın A.Ş., 1994.

Ocakçı, A. “Özürlü Çocukta Sağlığı Geliştirme: Bir Hemşirelik Yaklaşımı” **Hemşirelik Forumu**. Cilt:2, Sayı:6, 2000, s.292

Özcan, Hıfzi. “Spastik Çocuklar” **Aile ve Çocuk, Yıllık Dergi**. İstanbul, 1986.

Özenç, Köksal. “Bedensel Engelliler ve Teknoloji”,

www.koksalozen.com.tr/bilgiiletisim/bedenselengellilerveteknoloji.pdf,

(15.11.2008)

Özsoy, Yahya. Özyürek Mehmet, Özipek, Süleyman. **Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar, Özel Eğitime Giriş**. Ankara: Karatepe Yayınları, 2002.

Öztürk, Sevgi. “**İşitme, Görme Ve Ortopedik Engelli İlköğretim Öğrencilerinin Benlik Kavramlarının Özel Eğitim Okullarına veya Kaynaştırma Eğitimine Devam Etme Durumlarına Göre İncelenmesi**”. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, 2006.

Özürlüler Haftası (10-16 Mayıs), <http://www.saglik.gov.tr/extras/birimler/tedavi/hafta.htm> (15.07.2008).

Özürlüler Kanunu, **Resmi Gazete**, 01.07.2005

R.Satchwell and E.D.William. “A United Vision: Technology For All mericans”, **Dijital Library And Archives**, Volume 7, Number 2,1996.

[Http://scholar.lib.vt.edu/ejournals/JTE](http://scholar.lib.vt.edu/ejournals/JTE)

Seyyar, Ali . “Özürlülüğün Tanımlanmasındaki Sosyal Faktörlerin Önemi”,

http://www.tsd.org.tr/index.php?option=com_content&task=view&id=567&Itemid=2998 (15.07.2008).

Seyyar, Ali.”Özürlüler Terimleri (Ansiklopedik Sözlük)”,

http://www.sosyalsiyaset.com/documents/ozurluler_sozlugu.htm (01.02.2009)

T.C.Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı. **II. Özürlüler Şurası Yerel Yönetimler ve Özürlüler**, Komisyon Raporları ve Genel Kurul Görüşmeleri, 26-28 Eylül, Ankara, 2005.

TDK, **Türk Dil Kurumu Terim Sözlükleri**,

<http://www.tdk.gov.tr/TR/BelgeGoster.aspx?F6E10F8892433CFFAAAF6AA849816B2EFB3C88D4C36927DEF> , (15.04.2009)

Toksöz, Fikret. “Yerel Yönetim Sistemine Eleştirel Bakış,Yeni Bir Model Arayışı” **Yeni Türkiye Yönetimde Yeniden Yapılanma Özel Sayısı**, Sayı:4,1995, s.353.

Torba, Mahmut .**Belediyeler ve İnsan Kaynakları Yönetimi**. Ankara: Sen Yayınları, 2000.

Tortop, Nuri. **Mahalli İdareler**. Ankara: Yargı Yayınları, 1999.

Tuncer, Tuba. “Görme Yetersizliği Olan Çocuklar”, (Edit. Ayşegül Ataman) **Özel Gereksinimli Çocuklar ve Özel Eğitime Giriş**. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, 2005.

Türkiye Özürlüler Araştırması 2002. T.C. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü

Başkanlığı, T.C. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı Ankara, Temmuz, 2004.

Usta, Hasan. **Bedensel Özürlü Olmanın Sebepleri (Görme-İşitme ve Ortopedik Özürlüler)**, İstanbul, 1992.

Whyte, S. R. ve B. Ingstad "Disability and Culture:An Overview", (Edit.R. Whyte ve B. Ingstad) **Disability and Culture**. California: University of California Pres, 1995.

Williams. John. **Technology Education For Teachers**, Melbourne: Macmillan Education Australia Pty. Ltd. South,1996.

Yalçındağ, Selçuk. “Yerinden Yönetim,Yerel Yönetim”, **Çağdaş Yerel Yönetimler**, Cilt: 4 Sayı:2, 1995, ss.3-19.

Yavaş, H. Hanife. **Özürlülerin Kentsel Mekanda Hareketliliği**. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, 2002.

Yazıcıoğlu, Yahşi. Erdoğan, Samiye. **SPSS Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri**. Ankara: Detay Yayıncılık, 2004.

Yenen, V.Zeki, Gözlü, Sıtkı. “Yüksek Öğretimde Müşteri Beklentileri: Türkiye’den Örnekler”. **İtüdergisi/D Mühendislik**.Cilt:2, Sayı:2, 2003, ss.28-38

Yıldırım, Ali , Şimşek, Hasan. **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri**. Ankara: Seçkin Yayınevi, 2005.

Yıldırım, Selahattin. “Yerel Yönetim ve Demokrasi”, **Türk Belediyeciliğinde 60 Yıl Sempozyum Bildirileri**. Ankara: Metropol İmar A.Ş., 1989.

Yılmaz, Zühal. “Çalışan Özürlülerin İş Yaşamında Karşılaştıkları Sorunlar ve Bunları Etkileyen Etmenler”, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2004

Zengin, Salih. “Özörlöleri Anlayamamak Gibi Önemli Bir Özüümüö Var”,
http://www.sosyalsiyaset.com/documents/ozurluleri_anlamamak.htm 2008,
(15.04.2009)

EKLER

Fiziksel Engelli Bireylere Yönelik Görüşme Formu

Engel türü:

Yaş:

Cinsiyet

Eğitim düzeyi:

Bulunduğu ilçe:

1. Yerel yönetiminin size sunduğu herhangi bir teknolojik hizmet (araç-gereç, işitme cihazı, özürlü asansörü, rampa, çevre düzenlemeleri, vs.) var mı? Evet ise ne tür hizmetler sunuyor?

2. Yerel yönetimin size sunduğu teknolojik hizmetlerden haberdar oluyor musunuz?

3. Yerel yönetimin size sunduğu teknolojik hizmetler yeterli mi? Yetersiz ise hangi konularda yetersiz?

4. Yerel yönetimin size sunduğu teknolojik hizmetler hayatınızı kolaylaştırıyor mu?

5. Yerel yönetimin sizin engelinize yönelik beklediğiniz teknolojik bir hizmet var mı?

6. Mevcut teknolojik hizmetler hakkında gözlemlediğiniz eksiklikler var mı? Varsa nelerdir?

7. Mevcut teknolojik hizmetler konusundaki eksiklikleri ilgililere bildirebiliyor musunuz ve bunlar dikkate alınıyor mu?

8. Mevcut teknolojik hizmetlerin iyileştirilmesi için önerileriniz var mı? Varsa nelerdir?

Yöneticilere Yönelik Görüşme Formu

1. Fiziksel engelli bireylere yönelik ne tür teknolojik hizmetleriniz bulunmaktadır?
2. Teknolojik hizmet götürmede karşılaştığınız problemler nelerdir?

ÖZGEÇMİŞ

18.01.1982 yılında Ankara’da doğdu. İlk öğrenimini Kocaeli Donanma İlkokulu’nda, orta öğrenimini Kocaeli Atafen Koleji’nde, lise öğrenimini ise; Ankara Çağrı Koleji’nde tamamladı. Üniversite öğrenimini Marmara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Okul Öncesi Eğitimi ve Öğretmenliği’nde tamamladı. 2006 yılında Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde yüksek lisans eğitimine başladı.

2005-2007 yılları arasında çeşitli eğitim kurumlarında öğretmenlik yapan araştırmacı, aileler ve çocuklar üzerine çeşitli seminerler vermiştir. 2007 yılında Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Sağlık ve Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığı’nda göreve başladı. Halen bu bölümde özürlüler birim sorumlusu olarak görevini sürdürmektedir.

Ayşenur KAHRAMAN AYTEKİN